

De goede kant op met KiesKompas?

Een kwalitatief onderzoek naar de processen die gebruikers doorlopen bij het invullen van KiesKompas voor de gemeenteraadsverkiezingen 2014 in Utrecht

Bachelor Eindwerkstuk Communicatiestudies

Communicatie en Informatiewetenschappen

Petra Neijmeijer

3854116

Datum: 01-04-2014

Begeleid door: dr. B Holleman

Abstract

Met de opkomst van het internet zijn ook de zogenaamde Voting Advice Applications (VAAs) populair geworden. Een VAA, ook wel stemhulp genoemd, geeft een serie van politieke stellingen weer, waarbij de gebruiker kan invullen in hoeverre hij het er mee eens of oneens is. Op basis van de antwoorden op de stellingen geeft de VAA aan welke politieke partij het beste bij de betreffende persoon past. In dit onderzoek wordt met een hardop-denkmethode geanalyseerd hoe burgers de online stemhulp KiesKompas gebruiken. Dit onderzoek levert een bijdrage aan het VAVI-project dat zowel op kwantitatieve als kwalitatieve wijze uitdiept hoe KiesKompas gebruikt wordt. In dit onderzoek staat de vraag 'hoe vergroot KiesKompas het inzicht van de gebruiker in de politiek en in het eigen standpunt ten opzichte van de politieke partijen' centraal. Een analyse van de hardop-denkmethode protocollen van twintig participanten moest inzicht geven in hoeveel cognitieve moeite het burgers kost om de stemhulp te gebruiken. Ook werd gekeken of gebruikers van KiesKompas meer gemotiveerd raakten om zich te verdiepen in de politiek. In het onderzoek kwam naar voren dat te weinig informatie over issues in de stellingen en negatieve formuleringen het voor gebruikers lastig maken de stemhulp te gebruiken. Dit kan zelfs leiden tot het kiezen voor een verkeerde antwoordoptie, wat de resultaten van KiesKompas minder valide maakt. Doordat er geen extra informatie beschikbaar was en analyseopties niet duidelijk stonden aangegeven, raakte het grootste deel van de participanten niet gemotiveerd om zich te verdiepen in de politiek. Afsluitend worden aanbevelingen gedaan om KiesKompas te verbeteren.

Inleiding

Stemmen, het blijft een lastige zaak. Of het nu gaat om verkiezingen op landelijk, provinciaal of gemeentelijk niveau, er zijn veel partijen met veel kandidaten die verschillende meningen hebben over uiteenlopende onderwerpen. Dit maakt de keuze voor een bepaalde partij niet gemakkelijk. Het verdiepen in de politiek is door de grote hoeveelheid aan partijen ook niet aantrekkelijk. Het idee dat er pagina's met informatie over alle standpunten van de partijen moet worden doorgenomen, schrikt veel mensen af.

Met de opkomst van het internet zijn ook de zogenaamde Voting Advice Applications (VAAs) populair geworden. Een VAA geeft een serie van politieke stellingen weer, waarbij de gebruiker kan invullen in hoeverre hij het er eens of oneens mee is. Op basis van de antwoorden op de stellingen geeft de VAA aan welke politieke partij het beste bij de betreffende persoon past (Cedroni & Garcia, 2010). In het Nederlands worden VAAs ook wel stemhulpen genoemd.

Deze online stemhulpen lijken zo op het eerste oog de ultieme oplossing. Burgers hoeven niet zelf meer alle informatie op te zoeken en door te nemen, maar kunnen simpelweg antwoord geven op een aantal stellingen. Ook hoeven ze zelf niet meer na te gaan welke partij hun voorkeur verdient, maar berekent de stemhulp welke partij het meest passend is. Behalve dat stemhulpen het kiesgedrag dus vergemakkelijken, proberen ze het voor burgers ook leuker te maken om zich te verdiepen in de politiek.

Het gebruik van stemhulpen is groot – bij de afgelopen landelijke verkiezingen (2006, 2010, 2012) gebruikten steeds ongeveer 6 miljoen mensen een stemhulp (Holleman, Kamoen & Vreese, 2013) – maar deze populariteit roept ook vragen op. In hoeverre kunnen een aantal stellingen de vaak complexe verschillen tussen partijen bevatten? Wat is nu eigenlijk het doel van stemhulpen? En kunnen deze ook een sturend effect uitoefenen op het kiesgedrag van hun gebruikers? In verhouding tot hun populariteit is er weinig onderzoek naar de effecten van stemhulpen en de mogelijkheden binnen stemhulpen. Om dit beschikbare onderzoek enigszins uit te breiden is er in 2012 een start gemaakt met het VAVI-project, oftewel 'Voting Advice Via Internet' (Holleman et al., 2013). In dit project wordt zowel op kwantitatieve als op kwalitatieve wijze onderzoek verricht naar verschillende stemhulpen. Er wordt in het bijzonder gekeken naar de stemhulp KiesKompas, die ook in dit bachelor eindwerkstuk centraal zal staan. Middels het project wordt getracht een soort '360 graden blik' te werpen op KiesKompas en de werking ervan. Dit onderzoek probeert bij te dragen aan het VAVI-project door dieper in te gaan op het proces dat gebruikers doorlopen bij het invullen van een stemhulp.

Alvorens uit te diepen welke problemen gebruikers mogelijk tegen zouden kunnen komen bij het invullen van KiesKompas, wordt eerst enige theoretische achtergrondinformatie besproken. In het volgende stuk zal worden uitgelegd hoe stemhulpen ontstaan zijn en hoe KiesKompas is opgebouwd. Voorgaand onderzoek wordt besproken en er wordt gekeken wat dit huidige onderzoek aan de bestaande kennis toevoegt. Dit zal uitmonden in enkele onderzoeksvragen.

[Ontstaan van stemhulpen](#)

Voor de jaren '70 van de vorige eeuw werd het stemmen in Nederland grotendeels bepaald door vaststaande sociale categorieën (Cedroni & Garcia, 2010). Religieuze en sociale overwegingen bepaalden welke groep op welke partij stemde. Echter, met de ontzuiling in de jaren '70 is veel veranderd met betrekking tot stemgedrag. Het kiezen voor een partij is niet langer een groepskeuze, maar meer een interne, individuele aangelegenheid. Daarnaast is het

aantal partijen waarvoor men kan kiezen enorm gegroeid. Door deze ontwikkelingen is het aantal mensen dat twijfelt over op welke partij te stemmen veel groter geworden.

Als een reactie op deze veranderingen heeft de opkomst van het internet geleid tot de ontwikkeling van 'Voting Advice Applications' (VAAs), oftewel stemhulpen. Volgens Cedroni en Garcia (2010) zijn deze stemhulpen tegenwoordig erg populair, omdat ze het gemakkelijker maken om erachter te komen welke politieke partij het meeste overeenkomt met de standpunten van de betreffende persoon. Burgers hoeven geen pagina's met informatie over partijen door te nemen en te analyseren, maar hebben de mogelijkheid om een korte test af te leggen die cognitief weinig belastend is. Volgens een onderzoek van Fossen, Anderson en Tiemeijer (2012) vragen stemhulpen inderdaad weinig aandacht en tijd van hun gebruikers. Hierdoor vormen zij een belangrijke tool waarmee burgers beter onderbouwde politieke keuzes kunnen maken.

De StemWijzer is de meest gebruikte stemhulp in Nederland. De stemhulp uit dit onderzoek, namelijk KiesKompas, komt op de tweede plaats. KiesKompas is in Nederland ontwikkeld in 2006 ("Stemhulp KiesKompas Online", 2014) en is bij de gemeenteraadsverkiezingen 2014 door bijna 30% van de kiesgerechtigden gebruikt ("KiesKompas trekt miljoen bezoekers", 2014). De VAAs verschillen in de wijze waarop zij de issues voor de stellingen selecteren en in de antwoordopties die zij bij de stellingen aanbieden. Echter, het grootste verschil tussen de twee VAAs zit hem in de weergave van de resultaten. Bij Stemwijzer wordt de gebruiker expliciet gekoppeld aan een bepaalde partij. Bij KiesKompas wordt de gebruiker gepositioneerd in het politieke landschap en wordt het kiezen voor een bepaalde partij meer aan de gebruiker over gelaten (Holleman, Kamoen & Vreese, 2013). In plaats van een 'Voting Advice Application' (VAA) wordt zo'n stemhulp ook wel een 'Voting Engagement Tool' (VET) genoemd. In het volgende onderdeel wordt dieper ingegaan op de opbouw van KiesKompas.

Opzet van KiesKompas

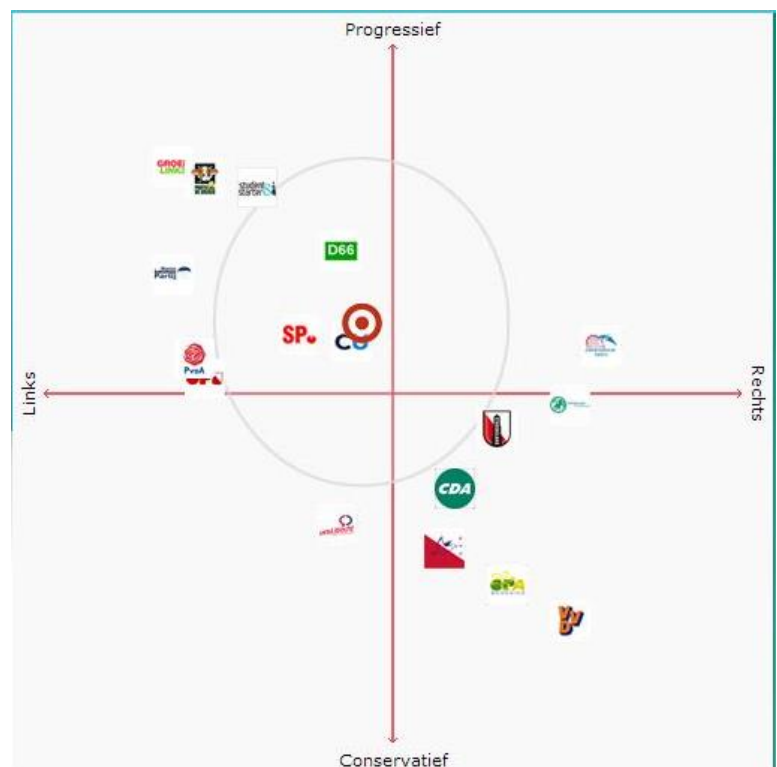
KiesKompas maakt gebruik van een aantal stappen bij het ontwikkelen van relevante stellingen (Krouwel, 2012). Ten eerste worden relevante partijen en kandidaten geselecteerd. Vervolgens wordt de officiële documentatie van deze partijen geanalyseerd. Deze bestaat onder andere uit officieel vastgelegde standpunten en campagnemateriaal. Uit deze analyse komen onderwerpen voort die relevant zijn voor de komende verkiezingen. Dit moeten dan ook onderwerpen zijn waarover discussie bestaat tussen de partijen. Deze onderwerpen worden vervolgens geherformuleerd tot een bepaalde stelling, waarop de gebruiker kan aangeven in hoeverre hij het ermee eens is of niet. Hiervoor gebruikt het KiesKompas een schaal met vijf antwoordopties die variëren van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal niet mee eens'. Ook bieden zij een 'geen mening' optie (Holleman et al., 2013). Schaalvragen zijn volgens KiesKompas beter dan dichotome categorieën, omdat zowel gebruikers als partijen de richting van hun attitude én de intensiteit van deze attitude kunnen aangeven (Krouwel, 2012). De stellingen worden in het KiesKompas onder bepaalde kopjes geplaatst die de categorieën weergeven waartoe de stellingen behoren, bijvoorbeeld Mobiliteit of Sociaal Beleid.

Na het invullen van de stellingen krijgt de gebruiker nog een overzicht van alle deelnemende partijen aangeboden, waarbij zij op een schaal van 0 tot en met 10 aan kunnen geven hoe waarschijnlijk het is dat ze op deze partij zullen stemmen. De gebruikers hebben bij ieder partij ook de mogelijkheid om te kiezen voor de opties 'ik weet het niet' of 'geen

mening'. Het invullen van het overzicht heeft geen effect op de positionering in het politieke landschap. Het overzicht is in dat opzicht dus ook geen onderdeel van de VAA.

Waar KiesKompas zich vervolgens als stemhulp daadwerkelijk in onderscheidt, is de wijze waarop de resultaten van de test worden weergegeven (zie afbeelding 1). KiesKompas gebruikt een spectrum met twee assen, waarbij de horizontale as loopt van links naar rechts georiënteerd en de verticale as van conservatief (onder) naar progressief (boven). Om te voorkomen dat van de stellingen een bepaalde politieke voorkeur uitgaat, worden de stellingen in verschillende politieke richtingen geformuleerd die overeenkomen met de dimensies in het spectrum (Krouwel, 2012). Dit wil zeggen dat ongeveer een kwart van de stellingen conservatief geformuleerd is, een kwart progressief, een kwart links en een kwart rechts.

De partijen worden in het spectrum geplaatst op basis van een analyse van hun documentatie, maar ook in overleg met de partijen zelf (Krouwel, 2012). In afbeelding 1 is verder een rode stip te zien. Dit is het uiteindelijke resultaat van een gebruiker die de stemhulp heeft ingevuld. Op basis van antwoorden op de stellingen kan de gebruiker ergens in het spectrum geplaatst worden en zien welke partijen het dichtst in de buurt van zijn standpunt komen. Bij KiesKompas worden de gebruikers dus niet expliciet gekoppeld aan een partij, maar kunnen zij zien waar ze staan in het politieke landschap en hoe zij zich verhouden tot de politieke partijen (Holleman et al., 2013).

Afbeelding 1: Resultatenschermb KiesKompas

[Voorgaand onderzoek](#)

De VAAs hebben als doel de participatie van burgers in de verkiezingen te vergroten door hen beter te informeren over partijstandpunten. Ze maken de verwerking van informatie over partijstandpunten gemakkelijker, omdat alle relevante informatie al geselecteerd is. Ook maken ze het analyseren gemakkelijker, omdat de VAAs simpelweg een algoritme toepassen waarbij de standpunten van de gebruiker vergeleken worden met de standpunten van de partijen. De gebruiker hoeft deze analyse niet meer zelf te maken. Tot slot wordt het voor de gebruiker ook gemakkelijk gemaakt de informatie te evalueren door een overzichtelijke weergave te bieden van de vergelijking (Cedroni & Garzia, 2010).

Op deze manier wordt het voor burgers cognitief minder belastend om zich te verdiepen in de politiek. Hierdoor wordt getracht het plezier en interesse in de politiek van de gebruikers te vergroten, hun begrip van het politieke systeem toe te laten nemen en de motivatie om met politiek bezig te zijn te verhogen (Holleman et al., 2013). In een onderzoek over de Zweedse verkiezingen in 2007 (Ladner & Pianzola, 2010) blijkt inderdaad dat VAAs

gebruikers meer motiveren om te participeren in de verkiezingen. Proefpersonen hadden een sterkere intentie om informatie te zoeken over partijen en kandidaten en waren meer geneigd om met andere burgers te discussiëren over hun keuze voor een politieke partij (Ladner & Pianzola, 2010).

Stemhulpen worden over het algemeen dus gezien als goede hulpmiddelen die bijdragen aan het kiesgedrag van de gebruikers. Echter, uit verschillende hoeken klinkt kritiek op VAAs, zoals Stemwijzer en KiesKompas. Hierbij is vooral sprake van angst voor sturende effecten van stemhulpen. Volgens Fossen et al. (2012) kunnen zelfs schijnbaar neutrale ontwerpkeuzes een sturend effect hebben. Dit begint al bij de keuze van onderwerpen voor de stemhulp. De makers kiezen onderwerpen waarin partijen zich onderscheiden. Hierdoor vestigen zij echter ook de aandacht van de gebruiker op deze onderwerpen.

De gekozen onderwerpen worden omgezet in stellingen. De formulering van deze stellingen is echter een belangrijk aandachtspunt, omdat kleine wijzigingen hierin kunnen leiden tot grote verschillen in de antwoorden (Fossen et al., 2012). Dit blijkt ook uit een 'pilotstudy' van Holleman, Kamoen en de Vreese (2013) over 'valence framing' in stemhulpen. 'Valence framing' houdt in dat een stelling op een positieve wijze of een negatieve wijze geformuleerd kan worden. In dit onderzoek wordt een voorbeeld gebruikt van een stelling over ritueel slachten die geformuleerd kan worden als 'ritueel slachten zou verboden moeten worden' of als 'ritueel slachten moet toegelaten zijn'. De verwachting is dat men bij de negatieve formulering (de eerste formulering) negatiever zal oordelen en bij de positieve formulering (de tweede formulering) positiever zal oordelen. Uit de studie komt inderdaad naar voren dat bij ongeveer een op de drie stellingen significant anders geoordeeld wordt afhankelijk van de positieve dan wel negatieve formulering van de stelling (Holleman et al., 2013).

Valence framing heeft voornamelijk invloed op de vorm van de stelling. Er is echter nog een vorm van framing die meer betrekking heeft op de inhoud van de stelling, namelijk 'issue framing' (Holleman et al., 2013). In KiesKompas worden de stellingen onder overkoepelende thema's geschaard, zoals 'Veiligheid' of 'Mobiliteit'. De stellingen worden op deze manier gecategoriseerd. Van deze categorisering zou echter een sturend effect kunnen uitgaan. Ieder thema roept andere associaties op bij de gebruiker, wat maakt dat de gebruiker ook zal gaan letten op andere aspecten van de stelling. Het kan bijvoorbeeld nogal wat uitmaken of een stelling over het bieden van onderdak aan zwervers geplaatst wordt onder het kopje 'veiligheid' of onder het kopje 'financiën'. In het eerste geval zullen gebruikers meer letten op de veiligheidsaspecten van het voorgestelde beleid en in het tweede geval juist meer op de financiële gevolgen.

Ten derde noemen de onderzoekers selectie en positionering van partijen. KiesKompas maakt gebruik van de interpretatie van experts over partijprogramma's en uitingen in de media die door partijen worden gedaan. De interpretaties van verschillende experts lijken echter sterk uiteen te lopen (Fossen et al., 2012). Tot slot wordt de berekening en presentatie van het resultaat genoemd. KiesKompas presenteert de resultaten in een tweedimensionale vorm op basis van onderliggende dimensies (hierover meer in de Methode). Echter, wat er precies verstaan wordt onder deze dimensies en hoe deze zich tot elkaar verhouden, is niet meteen duidelijk (Fossen et al., 2012).

Andere onderzoeken duiden aan dat de sturende effecten van de stemhulpen nogal meevallen. Het sturende effect van VAAs komt voort uit de invloed die zij zouden kunnen

uitoefenen op 'issue voting'. Issue voting geeft een gedrag weer: burgers baseren hun stemgedrag op de afstand (of juist nabijheid) van hun eigen mening over een bepaald onderwerp en de wijze waarop de partij daartegenover staat (Walgrave, Aelst & Nuytemans, 2008). Om gebruik te kunnen maken van issue voting heeft de burger informatie nodig over de standpunten van partijen met betrekking tot onderwerpen die zij relevant vinden. Dit is waar de VAAs hun invloed op uitoefenen: er wordt vooraf bepaald over welke onderwerpen de stellingen zullen gaan, en welke onderwerpen dus relevant zijn (Walgrave et al., 2008). De burger maakt hier zelf geen afwegingen over.

Walgrave et al. (2008) concluderen in hun onderzoek over een VAA bij de landelijke verkiezingen in België dat de resultaten van een stemhulp slechts een klein effect hadden op het stemgedrag van de gebruikers. De gebruikers leken via de stemhulp hun keuze voor een partij te willen bevestigen in plaats van dat zij een advies zochten om twijfels weg te nemen.

Deze bevindingen worden ondersteund door de uitkomsten in het onderzoek van Wall et al. (2012), waarin gekeken wordt naar de effecten van KiesKompas op het stemgedrag van zijn gebruikers tijdens de landelijke verkiezingen in 2010. De aanbevelingen die KiesKompas deed na het invullen van de stemhulp leken alleen effect te hebben als ze overeen kwamen met bestaande voorkeuren van de gebruiker. In andere woorden: de aanbevelingen hebben het meeste effect wanneer de gebruiker de aanbevolen partij al als een serieuze optie meeweegt. Wanneer de gebruiker de aanbevolen partij niet als een goede keuze ziet, is het onwaarschijnlijk dat zij van gedachten zullen veranderen door de aanbevelingen van de VAA (Wall et al., 2012).

[Bijdrage van dit onderzoek aan bestaande kennis](#)

Stemhulpen nemen een prominente positie in als het gaat om de oriëntatie van burgers op de politiek (Holleman et al., 2013). Het meeste onderzoek naar stemhulpen baseert zich op statistische gegevens en de directe effecten van de stemhulp op het kiesgedrag. Over de gedachteprocessen die een persoon doorloopt bij het invullen van een stemhulp is weinig tot niets bekend. In dit onderzoek wordt middels een kwalitatieve methode dieper ingegaan op deze processen. Er wordt in detail bekeken hoe het invullen van een stemhulp nu precies in zijn werk gaat en welke problemen gebruikers daarbij tegen zou kunnen komen.

Een voorbeeld hiervan betreft de partijpositionering in het spectrum. Bij KiesKompas kan achteraf worden nagegaan waarop deze partijpositionering gebaseerd is en kunnen de partijstandpunten vergeleken worden met het eigen standpunt (Holleman et al., 2013). Of er echter gebruik gemaakt wordt van deze functie is de vraag. Wanneer de gebruiker inderdaad achteraf controleert of de positionering in het spectrum klopt, kan aangenomen worden dat KiesKompas een ondersteunende functie heeft. Echter, wanneer dit niet gecontroleerd wordt en de gebruiker uitgaat van de positionering door KiesKompas kan er inderdaad een sterker sturend effect van KiesKompas uitgaan dan gewenst is (Fossen et al., 2012).

[Probleemstelling en onderzoeksvragen](#)

Allereerst is een doel van KiesKompas om het voor gebruikers cognitief minder belastend te maken om zich te verdiepen in de politiek. Dit zal tot gevolg hebben dat men het leuker vindt en zich meer zal gaan bezighouden met politiek. Uiteindelijk zal hierdoor de participatie in de verkiezingen groter worden. Idealiter leidt het invullen van KiesKompas ook tot een vervulling van deze doelen.

Het overgrote deel van onderzoek hiernaar is kwantitatief. Deze wijze van onderzoek doen leidt tot een grote hoeveelheid aan data die vaak gegeneraliseerd kan worden over een

groot publiek. Echter, in het VAVI-project wordt getracht alle aspecten van het gebruik van stemhulpen te belichten. Hiervoor is ook kwalitatief onderzoek nodig, waarbij in detail bekeken wordt hoe het invullen van een stemhulp als KiesKompas nu precies in zijn werk gaat. Binnen de context van het VAVI-project zal dit onderzoek vanuit het standpunt van de gebruiker bekijken in hoeverre KiesKompas aan de doelen van stemhulpen tegemoet komt. De volgende vraag staat daarbij centraal: *Hoe vergroot KiesKompas het inzicht van de gebruiker in de politiek en in het eigen standpunt ten opzichte van de politieke partijen?* Deze centrale vraag kan verder opgesplitst worden in kleinere onderzoeksvragen. De onderzoeksvragen vormen de focuspunten van dit onderzoek, die gezamenlijk zullen leiden tot een beantwoording van de centrale vraag.

Ten eerste is het de vraag of KiesKompas het voor gebruikers inderdaad gemakkelijk maakt zich te verdiepen in de politiek. Dit zal ervan afhangen of gebruikers KiesKompas gemakkelijk te begrijpen vinden en KiesKompas kunnen invullen zonder dat het hen veel cognitieve energie kost. De eerste vraag zal betrekking hebben op het doel van stemhulpen om het begrip van hun gebruikers over de politiek te vergroten. In deze vraag gaat het vooral om problemen die gebruikers kunnen tegenkomen tijdens het invullen van de stemhulp.

Onderzoeksvraag 1: Leidt het gebruik van KiesKompas tot meer begrip over de kwesties die spelen, de standpunten van partijen met betrekking tot deze kwesties, evenals meer begrip over de eigen positionering ten opzichte van de partijstandpunten?

Het is nu niet alleen belangrijk of KiesKompas daadwerkelijk tot een verhoogd begrip leidt, maar ook of het gebruikers inderdaad weinig cognitieve moeite kost om tot een verhoogd begrip te komen. Naar aanleiding hiervan wordt een tweede onderzoeksvraag verbonden aan de eerste.

Onderzoeksvraag 2: Kost het gebruikers weinig cognitieve moeite om tot dit begrip te komen?

De onderzoeksvragen worden onderzocht door het proces wat gebruikers doorlopen tijdens het invullen van KiesKompas nader te bestuderen. Hierbij wordt gekeken waar de meeste problemen teruggevonden worden. In dit onderzoek wordt dat gedaan via een hardop-werkmethode die in de Methode verder zal worden toegelicht.

Een tweede doel van stemhulpen is om de interesse van burgers in de politiek te vergroten. In dit onderzoek is het dus van belang om te kijken of KiesKompas ook een motiverende functie heeft, waarbij gebruikers zich verder verdiepen in informatie over partijen of onderwerpen uit de stellingen.

Onderzoeksvraag 3: Worden gebruikers gemotiveerd zich verder te verdiepen in de politiek?

Hierbij is het belangrijk te bekijken waar deze motivatie dan precies uit voorkomt. KiesKompas kan een motiverende functie hebben wanneer de gebruiker kwesties of partijen tegenkomt waarover hij weinig kennis heeft. Naar verwachting zullen gebruikers verder klikken om onduidelijkheden of ambiguïteit op te lossen. Gebruikers zouden zich ook verder kunnen verdiepen in de politiek doordat de stemhulp hun interesse gewekt heeft.

Onderzoeksvraag 4: Waar komt deze motivatie uit voort?

Om vast een start te maken met de beantwoording van de onderzoeksvragen wordt een rationele taakanalyse en een bureau-analyse gemaakt van hoe gebruikers KiesKompas idealiter zouden moeten invullen en welke problemen zij daarbij tegen zouden kunnen komen.

Rationele Taakanalyse

De vraag is nu hoe KiesKompas het beste kan bijdragen aan de doelen van stembulpen. Hiertoe kan eerst een beeld geschetst worden van de deeltaken die de gebruiker idealiter zou moeten uitvoeren om zo goed mogelijk aan de doelen van KiesKompas tegemoet te komen. Een onderdeel van zo'n schets is de rationele taakanalyse die als volgt wordt gedefinieerd:

“Een beschrijving van de deeltaken die bij een adequate taakuitvoering onderscheiden kunnen worden in hun onderlinge samenhang” (Jansen, 1990, p. 56)

Via een rationele taakanalyse kan nader bekeken worden op welke manieren KiesKompas zijn gebruikers cognitief belast. Bij sommige onderdelen van het instrument zal de belasting hoger zijn dan bij andere.

Jansen (1990) onderscheidt bij het invullen van formulieren allereerst interpretatietaken. Het semantische aspect houdt in dat de gebruiker de verbale en visuele aspecten van de tekst moet begrijpen en de betekenis moet doorzien van woorden, woordgroepen, zinnen en grotere tekstelementen (Jansen, 1990). Voor KiesKompas houdt dit in dat de gebruiker in de eerste plaats een goede beheersing moet hebben van de Nederlandse taal, zodat hij de stellingen evenals de antwoordopties kan begrijpen. De gebruiker moet weten waar de antwoordopties voor staan en hoe deze verschillen van elkaar om ze te kunnen koppelen aan zijn eigen mening. In het geval van KiesKompas kan de gebruiker bijvoorbeeld kiezen voor ‘neutraal’, maar ook voor de optie ‘geen mening’. De gebruiker moet de verschillen tussen deze opties kunnen bevatten om op een goede manier antwoord te kunnen geven op de stelling. Daarnaast moet de gebruiker ook inhoudelijke kennis hebben over de thema's en begrippen die worden gebruikt. Zo moet men om te oordelen over stellingen over hypotheekrenteaftrek wel weten wat hypotheekrenteaftrek precies betekent. Als aan het semantische aspect voldaan is, zal men vervolgens uit de tekst moeten afleiden welke pragmatische handelingen uitgevoerd moeten worden om het probleem op te lossen (Jansen, 1990). Bij het gedeelte met de stellingen houdt dit in dat de gebruiker moet begrijpen dat hij de antwoordopties kan aanklikken en op deze manier kan doorgaan naar de volgende stelling.

Bij het resultatenschermbild is de interpretatie ingewikkelder. Allereerst moet men in een pragmatisch opzicht de ruimtelijke opbouw van het spectrum begrijpen. Dit wil zeggen dat de gebruiker begrijpt dat er twee assen zijn, waardoor er zowel een horizontale als een verticale verdeling wordt gemaakt. De gebruiker moet inzien dat op die manier een kompas wordt gecreëerd met vier vlakken waarop de partijen zijn ingedeeld. Naast dit ruimtelijke inzicht is ook weer semantische kennis nodig om het spectrum te doorgronden. De gebruiker moet weten waar de assen voor staan, en heeft daarvoor kennis nodig over de begrippen die gebruikt worden om de verdeling te maken. De gebruiker moet dus begrijpen wat de begrippen links/rechts en conservatief/progressief precies inhouden, evenals de verschillen tussen de twee uitersten. Tot slot moet de gebruiker inzien dat de rode punt in het spectrum zijn eigen positie weergeeft.

Het resultatenschermbild biedt ook de mogelijkheid tot verdere analyse, waarbij de gebruiker bijvoorbeeld de logo's van partijen aan kan klikken om zo de standpunten van die partij met betrekking tot de stellingen te bekijken. Dit is een manier waarop KiesKompas burgers probeert te stimuleren zich nog verder te verdiepen in de politiek. Hiervoor moet de gebruiker echter wel begrijpen dat hij deze logo's kan aanklikken.

Het vervullen van interpretatie-taken leidt ertoe dat men weet welke functionele taak uitgevoerd moet worden. De eerste functionele taak is genereren, namelijk het produceren van een gegeven zoals een datum, een naam of een leeftijd (Jansen, 1990). Het kan ook gaan om verifiëren, wat wil zeggen dat men nagaat of een gegeven in een bepaalde categorie valt (Jansen, 1990). Ten slotte kan het gaan om transformeren, waarbij een gegeven in een andere vorm wordt omgezet. Dit kan gebeuren door het gegeven te combineren met andere gegevens of door het om te zetten in een verbale of grafische code (Jansen, 1990).

De functionele taken verschillen enigszins bij het invullen van een online VAA ten opzichte van het invullen van een formulier. Allereerst hoeft de gebruiker geen gegevens te genereren, als wel zijn eigen mening. Om te kunnen oordelen over een stelling zal de gebruiker argumenten voor of tegen de stelling moeten ophalen uit het geheugen. Vervolgens zal de gebruiker de argumenten moeten omvormen tot een mening en deze moeten koppelen aan de antwoordopties. Dit wil zeggen dat de gebruiker dus in de eerste plaats de gegevens uit het geheugen transformeert tot een mening en vervolgens deze mening weer transformeert tot een antwoordoptie. Het transformeren gaat hand in hand met de semantische en pragmatische kennis die nodig is om stellingen en de antwoordopties te interpreteren. Wanneer interpreteren moeizaam verloopt, wordt transformeren ook erg lastig.

Natuurlijk kan het zo zijn dat men geen gegevens kan ophalen uit het geheugen, wanneer de stelling gaat over een onderwerp waarover de gebruiker geen kennis óf geen mening heeft. Ook in deze gevallen moet de gebruiker kiezen voor een passende antwoordoptie. Wanneer de gebruiker geen kennis heeft over het betreffende onderwerp, hoeft de gebruiker geen argumenten uit het geheugen op te halen om deze om te zetten in een duidelijke mening. Hij moet zich echter wel realiseren dat hij niet kan oordelen over de stelling. In dit geval kiest de gebruiker idealiter voor de antwoordoptie 'geen mening'. De gebruiker kan bij een gebrek aan kennis ook nog kiezen om externe zoekmachines en websites te gebruiken. Door informatie op te zoeken kan de gebruiker zich alsnog een mening vormen over het onderwerp van de stelling. Hierbij moet de gebruiker de informatie wel correct interpreteren en transformeren naar een antwoordoptie.

Het kan ook zo zijn dat de gebruiker wel kennis over het onderwerp heeft, maar aan de hand van deze kennis nog steeds geen duidelijke positie kan innemen ten opzichte van de stelling. De gebruiker kan zich dan geen eenduidige mening vormen over de kwestie. Hij is het niet eens, maar ook niet oneens met de stelling. Idealiter kiest de gebruiker nu voor de antwoordoptie 'neutraal'.

De derde categorie bevat de monitor-taken, waarmee de gebruiker beslissingen neemt over welke deeltaken al dan niet moeten worden verricht en in welke volgorde (Jansen, 1990). Ten eerste zijn er oriëntatie taken, waarbij de gebruiker een overzicht moet krijgen van de onderdelen van het KiesKompas, van het instrument als geheel en van de verschillende deelstappen die men moet doorlopen (Jansen, 1990). Oriëntatie is in het geval van een online VAA als KiesKompas lastig, omdat men niet een geheel overzicht van alle onderdelen van het instrument te zien krijgt. Bij KiesKompas is geprobeerd dit op te lossen door de gebruikers de mogelijkheid te geven terug te kunnen kijken naar vorige stellingen en hun antwoorden op deze stellingen. Ten tweede is er selectie, waarbij het gaat om welke informatie wel of niet geraadpleegd moet worden en in welke volgorde dat moet gebeuren (Jansen, 1990). Dit is over het algemeen wel gemakkelijker in online VAAs, omdat men door de stellingen geleid wordt en dus niet per ongeluk bij een verkeerde vraag terecht kan komen. Vervolgens is er nog controle, waarbij de gebruiker nagaat of de taakuitvoering correct verloopt (Jansen,

1990). Bij het invullen van formulieren is controle lastig, omdat men niet achteraf nog fout ingevoerde gegevens kan verbeteren. In KiesKompas kan de gebruiker wel terug navigeren in de stellingen en alsnog een andere antwoordoptie aanklikken. De laatste monitor-taak is schakelen, waarbij men moet inschatten wanneer het uitvoeren van interpretatietaken onderbroken moet worden voor het uitvoeren van functionele taken (Jansen, 1990). De stellingen in KiesKompas zijn zo opgebouwd dat de gebruiker eerst de stelling leest en vervolgens naar de antwoordopties kijkt die onder de stellingen staan. Het schakelen tussen interpretatie- en functionele taken is hierdoor niet bijster moeilijk. Echter, online VAAs kunnen niet voorkomen dat gebruikers antwoord geven op stellingen zonder eerst goed te stelling te hebben gelezen (Jansen, 1990).

Wanneer gebruikers deze taken correct uitvoeren, zullen zij gemakkelijk door KiesKompas kunnen navigeren. De gegevens uit de taakanalyse duiden erop dat de interpretatie taken en de functionele taak transformeren het moeilijkst in te vullen zijn. Bij deze taken zijn dan ook de meeste problemen te verwachten. Verschillende monitor-taken, zoals selectie en schakelen, zijn daarentegen wel gemakkelijker. Het is dus de vraag of KiesKompas inderdaad leidt tot meer begrip over de politiek en of dit de gebruikers weinig cognitieve moeite kost. Ook zal uit de afname moeten blijken of KiesKompas gebruikers motiveert om zich verder te verdiepen in de politiek.

Bureau-analyse

In de bureau-analyse wordt specifiek ingegaan op de opbouw van KiesKompas en de eventuele problemen die gebruikers zouden kunnen tegenkomen bij de verschillende onderdelen van de stemhulp.

Beginscherm

Allereerst is er het beginscherm, te zien in afbeelding 2. Op dit scherm staat waarvoor KiesKompas bedoeld is, in dit geval de Gemeenteraadsverkiezingen 2014. Deze titels zijn duidelijk gearceerd en zullen naar verwachting door gebruikers goed gelezen worden. De gebruiker kan in dit scherm de betreffende gemeente selecteren en doorgaan naar de stellingen door op 'start' te drukken. Ook kan de gebruiker vast zien uit welke onderdelen KiesKompas achtereenvolgens bestaat, omdat de opzet rechts bovenin het scherm staat aangegeven. Waarschijnlijk zal de gebruiker hier echter weinig aandacht aan besteden en meer gericht zijn op het selecteren van

Afbeelding 2: Beginscherm van KiesKompas

de juiste gemeente. Het beginscherm zal naar verwachting weinig problemen opbrengen, omdat de benodigde handelingen duidelijk af te leiden zijn uit het scherm.

Inleidende vragen

Als de gebruiker op 'start' heeft gedrukt, komt hij op een scherm met een aantal inleidende vragen (zie afbeelding 3). De gebruiker kan aflezen dat hij zijn mening mag geven over dertig stellingen, maar alvorens door te kunnen gaan naar de stellingen moet hij deze vragen invullen. Het is hoogstwaarschijnlijk dat de gebruiker dit soort vragen al vaker heeft moeten invullen, waardoor er weinig interpretatieproblemen zullen ontstaan. Ook is het vrij duidelijk waar de gebruiker op moet klikken. Omdat dit scherm naar verwachting weinig problemen zal opleveren, is het in dit onderzoek gebruikt als een inleidende oefening met het hardopwerken. Ook was het een handig hulpmiddel bij het verzamelen van algemene gegevens over de proefpersoon, zoals opleidingsniveau, geslacht en leeftijd.

Bij de inleidende vragen werden wel begripsproblemen verwacht bij de vraag naar 'hoogst genoten opleiding'. Naar verwachting zullen niet alle gebruikers 'hoogst genoten' opvatten als de opleiding die zij hebben afgerond. Ook kunnen er problemen ontstaan bij het selecteren van de wijk. Dit komt omdat in het rijtje alleen het deel van Utrecht staat

aangegeven, zoals Noordoost, West, Zuid, etc., maar niet de naam van de wijk zelf. Gebruikers zullen waarschijnlijk wel de naam van hun wijk weten, bijvoorbeeld Zuilen, Hooggraven of Pijlsweerd, maar niet in welk deel van Utrecht dit precies ligt.

Afbeelding 3: Inleidende vragen KiesKompas

Stellingen

Wanneer de gebruiker 'ga verder' heeft aangeklikt, komt hij terecht bij de dertig stellingen. Dit scherm, te zien in afbeelding 4, laat de stelling met daaronder de antwoordopties zien. Bij het gedeelte met de stellingen zijn meer problemen te verwachten dan bij het beginscherm of de inleidende vragen.

Navigatie

Rechts bovenin het scherm staat nog steeds aangegeven bij welk onderdeel van KiesKompas de gebruiker zich bevindt. Ook kan de gebruiker aan de getallen boven de stellingen zien bij welke stelling hij is en hoeveel hij er nog moet beantwoorden. Door de getallen aan te klikken kan de gebruiker doorgaan naar een volgende of juist teruggaan naar een vorige stelling. Hiertoe moet de gebruiker de ruimtelijke opzet van het scherm doorzien en de functie van de getallen boven de stelling begrijpen. Voor gebruikers zal dit alleen een probleem kunnen worden, wanneer zij per ongeluk een stelling overslaan en dus terug moeten navigeren naar de vorige stelling.

Door een antwoordoptie aan te klikken, gaat de gebruiker automatisch door naar de volgende stelling. Het zou kunnen dat sommige gebruikers liever zelf bepalen wanneer zij verder gaan. Dit kan het gebruiksgemak van KiesKompas negatief beïnvloeden. Ook vergroot

het de kans dat gebruikers terug moeten navigeren via de getallen boven de stelling, wanneer zij een verkeerd antwoord op de stelling hebben gegeven.

Afbeelding 4: Stellingen in KiesKompas

Begrip van de stellingen

De gebruiker moet de stellingen zelf goed begrijpen, maar ook de inhoud van begrippen in de stellingen. Het wordt bijvoorbeeld moeilijk om een antwoord te geven op de bovenstaande stelling, wanneer de gebruiker niet weet wat prostitutie is. Interpretatieproblemen zullen een grote rol spelen bij het invullen van KiesKompas. Andere voorbeelden van moeilijke begrippen zijn leefbaarheidsbudget, welzijnswerk, OZB (belasting voor huiseigenaren) en afvalstoffenheffing (zie bijlage 1, stelling 6, 8, 9 en 15). Ook het begrijpen van lange stellingen en stellingen die als het ware uit twee delen bestaan zal gebruikers meer cognitieve moeite kosten. Een voorbeeld hiervan is stelling 9: De OZB (belasting voor huiseigenaren) moet worden verlaagd, ook als daardoor extra moet worden bezuinigd. Andere voorbeelden zijn stelling 2, 21, 23 en 25 (zie bijlage 1). Verder bevat KiesKompas een aantal stellingen die betrekking hebben op een specifieke locatie in Utrecht, zoals de Hardebollenstraat, Amelisweerd, de polder Rijnenburg, een fietsbrug tussen Oog in Al en Leidsche Rijn over het Amsterdam Rijnkanaal en industrieterrein Lage Weide (zie bijlage 1, stelling 1, 3, 10, 12 en 19). Stellingen met een specifieke plaatsnaam zullen voor gebruikers moeilijk te beantwoorden zijn, wanneer zij geen kennis hebben over deze plek.

Keuze voor een antwoordoptie

Als de gebruiker de stelling begrijpt, moet hij vervolgens ook inzien wat de antwoordopties inhouden. Het grootste probleem zal zich naar verwachting voordoen bij het verschil tussen de antwoordopties 'neutraal' en 'geen mening'. De gebruiker moet begrijpen dat er een verschil is tussen deze opties. Ook zullen verschillende gebruikers een andere betekenis toekennen aan het verschil tussen de opties. Gebruikers zullen het onderscheid tussen het 'niet hebben van kennis' versus het 'niet hebben van een mening' moeilijk kunnen passen bij een antwoordoptie.

Ook worden problemen verwacht bij de weergave van het scherm. De antwoordoptie 'geen mening' is in tegenstelling tot de andere antwoordopties wit gekleurd. Hierdoor lijkt deze antwoordoptie meer afwijkend. Daarnaast steekt de antwoordoptie door zijn witte kleur

niet erg duidelijk af tegen het scherm, waardoor de kans bestaat dat gebruikers de antwoordoptie helemaal niet zullen zien.

Verschillende versies van de stellingen

Als onderdeel van het VAVI-project zijn er voor de gemeenteraadsverkiezingen in Utrecht vijf verschillende versies van stellingen gecreëerd (zie bijlage 1). In de eerste plaats is er de originele versie, zoals deze door KiesKompas zelf is opgezet. Deze versie heet in bijlage 1 de moederversie en bevat geen kopjes. Door de onderzoekers van het VAVI-project zijn vier alternatieve versies gemaakt (versie A, B, C en D) die verschillen in de wijze van valence framing. Bepaalde stellingen zijn in de ene versie positief en in de andere versie negatief geformuleerd. Zo staat stelling 3 in versie A negatief geformuleerd (er moet geen verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd) en in versie B positief (er moet een verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd). Ook staan bij deze versies kopjes boven de stellingen. De versies zijn opgezet ten behoeve van een groter onderzoek met betrekking tot valence framing binnen KiesKompas tijdens de gemeenteraadverkiezingen 2014 te Utrecht. In dit onderzoek worden alleen opvallende bevindingen met betrekking tot de verschillende versies gerapporteerd.

Partijenscherm

Wanneer de gebruiker bij de laatste stelling een antwoordoptie aanklikt, komt hij automatisch in een nieuw scherm waarin een overzicht staat van alle partijen. Zoals te zien is in de onderstaande afbeelding kan de gebruiker per partij aangeven hoe waarschijnlijk het is dat hij op deze partij zal stemmen. De gebruiker kan ook hier kiezen voor 'ik weet het niet' of 'geen mening'. Net als bij de stellingen zijn er dus twee opties die een neutraal antwoord uitdrukken, waardoor ook hierbij weer begripsproblemen te verwachten zijn.

De gebruiker kan daarnaast rechts bovenin het scherm zien dat hij nu bij het onderdeel 'partijen' is, en dus hierna de uitslag zal krijgen. Onderaan het overzicht voor de partijen kan de gebruiker kiezen voor de opties 'sla over' of 'ga verder'. Doordat de optie 'sla over' pas onderaan staat, zal deze door weinig gebruikers aangeklikt worden, omdat ze hem pas zien als ze het scherm hebben ingevuld. Links onderin het scherm staat in kleine letters de opmerking "Deze vragen hebben geen invloed op uw positie in het politieke spectrum". Omdat het er echter klein geschreven staat, is het de vraag of gebruikers dit daadwerkelijk zullen lezen.

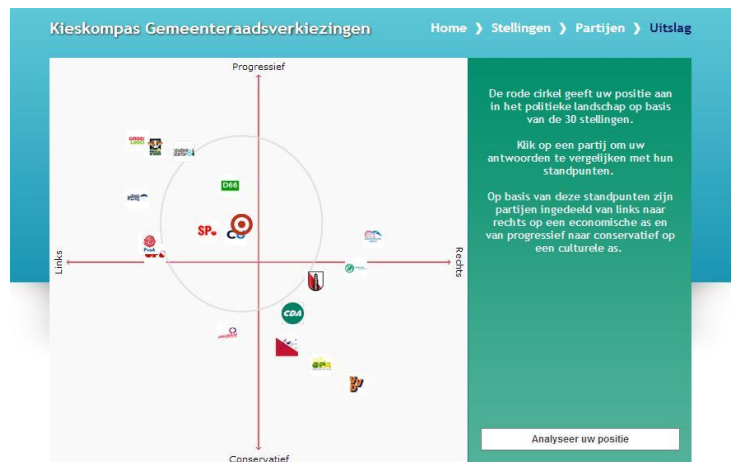

Afbeelding 5: Overzicht partijen KiesKompas

Resultatenscherm

De gebruikers komen tot slot bij het resultatenscherm terecht, te zien in afbeelding 6.

Links ziet de gebruiker het spectrum met daarin de partijen en de eigen positie geplaatst, die wordt aangegeven met een rode stip. De partijen die binnen de cirkel vallen, passen het best bij de gebruiker volgens KiesKompas. De assen zijn gemaakt op basis van de verschillen tussen links en rechts, en progressief en conservatief. De gebruiker moet dus om de resultaten te begrijpen zowel de ruimtelijke opzet doorzien, als kennis hebben over de begrippen. Rechts staat uitgelegd hoe het spectrum opgebouwd is, maar deze uitleg verdwijnt na 10 seconden uit het scherm. De gebruiker heeft slechts tijd om de eerste alinea van de uitleg te lezen voordat deze verdwijnt. Dit maakt het er voor de gebruiker waarschijnlijk niet gemakkelijker op het spectrum correct te interpreteren.

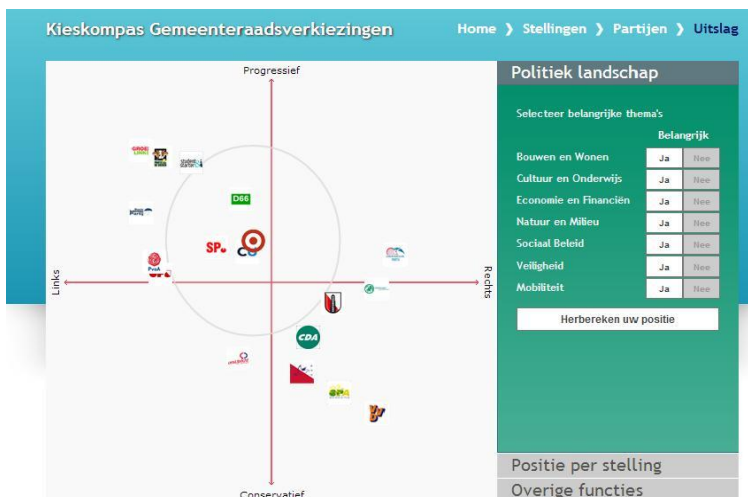

Afbeelding 6: Resultatenschermb KiesKompas

Analyse-opties

Het resultatenschermbiedt vervolgens ook de mogelijkheid voor verdere analyse. Zo kunnen gebruikers door hun muis op een partij te houden hun eigen antwoorden op de stellingen vergelijken met de antwoorden van de partijen op deze stellingen. Omdat de gebruiker echter geen tijd heeft om te lezen dat dit mogelijk is, zullen veel gebruikers niet begrijpen dat deze optie er is. Ook zijn er in het rechter, groene gedeelte van het resultatenschermb verschillende analyse-opties mogelijk. Deze zijn te zien in afbeelding 7, 8 en 9.

Analyse-optie: Politiek landschap

Afbeelding 7: Analyseoptie 'Politiek landschap'

Bij deze optie is het mogelijk belangrijke thema's te selecteren. Het zal voor de meeste gebruikers niet moeilijk te begrijpen zijn dat ze op bij sommige thema's op 'nee' moeten klikken en vervolgens hun positie kunnen herberekenen. Echter, de gebruiker moet wel weten wat de thema's inhouden. Gebruikers die versie A, B, C of D van KiesKompas hebben gehad, zullen de thema's waarschijnlijk herkennen uit de kopjes die boven de stellingen staan onder de voorwaarde dat zij deze kopjes ook

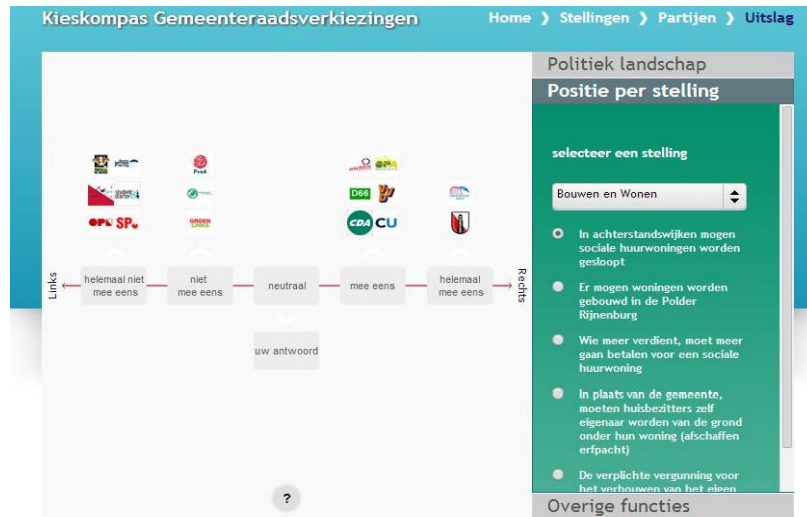
daadwerkelijk lezen. Gebruikers met de moederversie zonder kopjes zullen naar verwachting meer moeite hebben met het begrijpen van de thema's. Bij het herberekenen van de positie verschuift de eigen positie en de positie van de partijen in het spectrum. De gebruiker zal dan dus het spectrum opnieuw moeten interpreteren.

Analyseoptie: Positie per stelling

Door vervolgens 'Positie per stelling' aan te klikken, kan de gebruiker per stelling bekijken wat het eigen antwoord was en wat de antwoorden van de partijen hierop waren. Deze wijze van analyseren is echter wel erg intensief, omdat per stelling bijgehouden zou moeten worden welke partijen overeen kwamen en welke niet. De gebruiker zal waarschijnlijk geen moeite hebben met het begrijpen van deze analyseoptie, maar minder snel geneigd zijn gebruik te maken van deze optie, omdat het simpelweg teveel moeite kost.

In ditzelfde scherm staat onderaan een klein vraagteken. Door op dit vraagteken te klikken krijgt de gebruiker een uitgebreide uitleg over hoe het resultatenscherm is opgebouwd. Ook staat hier een uitleg over de begrippen links/rechts en progressief/conservatief.

Echter, dit vraagteken valt niet erg op, waardoor het onwaarschijnlijk is dat het gebruikers erop zullen klikken. Bovendien staat het vraagteken niet onder het resultatenscherm, maar bij een andere analyseoptie.

Afbeelding 8: Analyseoptie 'Positie per stelling'

Analyseoptie: Vergelijk partij met uw antwoorden

De gebruiker kan zowel in het scherm op afbeelding 7 als op afbeelding 8 de muis op het icoon van een partij houden. In het resultatenscherm (afbeelding 7) kan de gebruiker kiezen voor de functie 'Vergelijk partij met uw antwoorden'.

In het scherm van afbeelding 8 kan de gebruiker op het logo van de partij klikken. In beide gevallen komt de gebruiker terecht in het scherm uit afbeelding 9. Hier kan de gebruiker per stelling zien wat het eigen antwoord en het antwoord van de partij op de stelling is geweest. Door op de knop 'klik hier voor toelichting uit het verkiezingsprogramma 2014' te klikken kan de gebruiker meer informatie zien over het argument

Afbeelding 9: Analyseoptie 'Vergelijk partij met uw antwoorden'

van de partij met betrekking tot hun antwoord op de stelling. Echter, er kunnen onder de stellingen ook linken staan met 'klik hier voor toelichting' of 'klik hier voor toelichting van Partijwebsite'. Soms staan er onder een stelling meerdere links, wat het voor gebruikers weer ingewikkelder kan maken.

Overige functies

De gebruiker kan tot slot onder de knop 'Overige functies' ervoor kiezen om het resultaat te wissen, het resultaat te printen of het resultaat te delen met een vriend. De knop staat onderaan in het menu aan de rechterkant, te zien in afbeelding 7. De gebruiker kan nog teruggaan in KiesKompas door te klikken op de onderdelen die rechts bovenin weergegeven staan. Tijdens het invullen van KiesKompas staan er voortdurend iconen en een menubalk onderaan de pagina weergegeven (zie afbeelding 10). De gebruiker kan door op de iconen of de opties in de menubalk te klikken meer informatie achterhalen over mediapartners van KiesKompas.

Onder de iconen in afbeelding 10 is ook een horizontale rij te zien die begint met de link 'Help'. De belangrijkste optie hierbij is de link 'FAQ'. Door op deze link te klikken, opent een scherm waarin de gebruiker antwoord krijgt op veelgestelde vragen. Dit gaat onder andere over de betekenis van de rode stip en de cirkel in het resultatenschermbild. Ook worden in dit scherm de begrippen links, rechts, progressief en conservatief uitgelegd. Echter, doordat de gebruikers naar beneden moeten scrollen om deze links te zien is het onwaarschijnlijk dat gebruikers de links zullen zien of er gebruik van zullen maken.

[Help](#) [FAQ](#) [Vertel een vriend](#) [Wie heeft het Kieskompas ontwikkeld?](#) [Disclaimer](#) [Extra vragen](#)

Afbeelding 10: Meer informatie over KiesKompas

Pop-up vragenlijst

Wanneer de gebruiker zich na ongeveer een minuut nog steeds op het resultatenschermbild bevindt, verschijnt automatisch een pop-up vragenlijst in beeld, te zien in afbeelding 11. De vragenlijst zou problemen kunnen veroorzaken, wanneer deze de gebruiker onderbreekt tijdens het bekijken van het politieke landschap of een analyseoptie. De gebruiker kan het scherm laten verdwijnen door rechts bovenin op het kruisje te drukken. Het is echter de vraag of gebruikers dit kruisje zien en begrijpen dat ze erop kunnen klikken.

Op welke partij bent u van plan te gaan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen op 19 maart?

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links naar rechts? (als 1 links is en 10 rechts)

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van conservatief naar progressief (als 1 conservatief is en 10 progressief)

Wat is voor u de belangrijkste reden om KiesKompas te gebruiken?

Door het gebruik van KiesKompas is mijn inzicht in de standpunten van politieke partijen vergroot

Ik vind het leuk om over kwesties na te denken, zelfs als ze me niet persoonlijk raken

Ik vind dat ik de politieke kwesties die momenteel in mijn gemeente spelen goed begrijp

De politieke partijen lijken allemaal zo op elkaar dat het niet uitmaakt wat ik stem

Ik volg de verkiezingscampagne intensief

Het gebruik van KiesKompas motiveert mij om mij verder in de politiek te verdiepen

Afbeelding 11: Pop-up vragenlijst KiesKompas

Methoden en Procedure

Middels de rationele taakanalyse en de bureau-analyse is een benadering gemaakt van problemen die gebruikers zouden kunnen ervaren bij het invullen van KiesKompas. Echter, er is kwalitatief onderzoek nodig om te bekijken of gebruikers deze problemen ook daadwerkelijk ervaren. De analyses alleen vormen onvoldoende bewijs om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen. Aanvullende data zijn nodig om te bekijken of begrip en motivatie inderdaad vergroot worden. Bovendien zijn de analyses niet uitputtend en kunnen zich in de praktijk ook onvoorziene problemen voordoen. In dit onderdeel worden de methode en procedure uitgediept en verantwoord.

Proefpersonen

Alle participanten die deelnamen aan dit onderzoek waren stemgerechtigd en woonachtig in Utrecht. Dit was een vereiste om mee te doen, omdat het onderzoek ging over de gemeenteraadsverkiezingen in Utrecht. Geen van de participanten had voor het onderzoek al gebruik gemaakt van KiesKompas 2014 voor de gemeenteraadsverkiezingen te Utrecht. In het onderzoek is gestreefd naar een zo groot mogelijke spreiding onder de participanten wat betreft leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en politieke kleur. De meeste participanten zijn geworven via familie of kennissen van de onderzoekster. Ook werd aan participanten gevraagd of zij nog mensen kenden die mogelijk wilden deelnemen aan het onderzoek.

Het onderzoek werd wat betreft de leeftijdscategorieën uiteindelijk afgenomen onder een vrij jonge groep van studenten, onlangs afgestudeerden en werkenden. De jongste participant was 19 jaar en de oudste participant 36 jaar. Binnen deze groep zijn de leeftijden wel gespreid.

In het onderzoek is gestreefd naar een eerlijke verdeling over de seksen, waardoor uiteindelijk tien mannen en tien vrouwen deelnamen aan het onderzoek. Elf van de participanten hadden een WO opleidingsniveau, acht participanten een HBO opleidingsniveau en één participant een MBO niveau. Er is gekozen voor relatief hoge opleidingsniveaus, omdat

het in het onderzoek belangrijk was dat de participanten hun gedachten goed zouden kunnen verbaliseren.

Binnen de groep van proefpersonen is gestreefd naar een verdeling van politieke kleur en voorkeur. Uiteindelijk bleken elf participanten in meer of mindere mate links, progressief georiënteerd te zijn. Slechts twee van de participanten neigden sterker naar de rechterkant. In bijlage 2 is een overzicht van de proefpersonen te vinden.

Hardopwerk-methode

De hardop-werkmethode is een onderdeel van de hardop-denkmethode (De Jong & Schellens, 1995). Het idee achter de methode is dat participanten tijdens het uitvoeren van een taak hun gedachten onder woorden brengen (De Jong & Schellens, 1995). De hardop-denkmethode geeft op deze manier inzicht in de denkprocessen van een participant en de afwegingen die deze persoon maakt. Bij afname moeten de volgende punten in acht worden genomen. Allereerst moeten de onderzoekers een realistische situatieschets opstellen (De Jong & Schellens, 1995). Dit houdt in dat de participanten alle relevante achtergrondinformatie ontvangen en de opdrachten aangeboden krijgen die zij zullen moeten uitvoeren. In dit onderzoek is een situatieschets onnodig, omdat de taak, namelijk het invullen van KiesKompas, al een realistische situatie voorstelt. Tijdens de daadwerkelijke afname moet de participant KiesKompas invullen, terwijl deze persoon zijn gedachten erbij hardop uitspreekt. De gegevens worden door de onderzoeker opgenomen. Ook maakt de onderzoeker aantekeningen tijdens de afname (De Jong & Schellens, 1995).

Direct na de uitvoering vindt een nagesprek plaats, waarbij de participant zijn werkwijze kan beschrijven en eventuele problemen kan uitleggen (De Jong & Schellens, 1995). Een interview na het uitvoeren van de taak wordt ook wel Retrospective Think Aloud (RTA) genoemd. Guan, Lee, Cuddihy en Ramey (2006) hebben onderzoek gedaan naar de validiteit en betrouwbaarheid van deze methode en kwamen tot de conclusie dat de methode een duidelijk beeld gaf van wat mensen hadden gedaan tijdens de uitvoering en dat de validiteit van de methode niet werd aangetast door de moeilijkheid van de taak. Daarnaast bleek dat participanten tijdens RTA dieper ingingen op de inferenties en strategieën die zij gebruikt hadden tijdens het uitvoeren van de taak (Guan et al, 2006). Een interview achteraf is dus erg belangrijk om meer gedetailleerde informatie te verkrijgen over het hardop-werkproces.

De hardop-werkmethode levert op deze manier drie categorieën van data op. De eerste zijn de resultaten van de taak die de participant heeft uitgevoerd. Ten tweede beschikt de onderzoeker over de opnames van het hardop-denken en de eigen aantekeningen over het proces. Tot slot zijn er de gegevens uit het nagesprek dat met de participant wordt gevoerd (De Jong & Schellens, 1995).

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van het programma Morae van de onderneming HighTech. Met het programma werd een film gemaakt van het scherm waarop de participanten moesten werken en werden de stemmen van de participanten opgenomen. Door het programma aan te laten staan nadat de participant klaar was met het invullen van KiesKompas kon ook gelijk het nagesprek opgenomen worden. De onderzoeker deed observaties tijdens de afname en maakte aantekeningen met pen en papier. De vragenlijst ontvingen de participanten ook op papier. Het programma Morae bleef aanstaan totdat de gehele afname voorbij was.

Material

In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van de online stemhulp op www.kieskompas.nl. De stellingen die KiesKompas gebruikt, gaan over onderwerpen waar de politieke partijen het meest in verschillen. Bij deze gemeenteraadverkiezingen kwamen de volgende onderwerpen terug: bouwen en wonen, cultuur en onderwijs, economie, natuur en milieu, sociaal beleid, veiligheid, mobiliteit en financiën. Een overzicht van de stellingen die voorkwamen in KiesKompas is te vinden in bijlage 1. Er zijn vijf verschillende sets van stellingen, waarbij sommige stellingen variëren in de wijze waarop zij geframed zijn. Zoals aangegeven in de bureau-analyse zijn deze verschillende versies opgezet ten behoeve van een ander onderzoek binnen het VAVI-project. In dit onderzoek vulden twee participanten de moederversie zonder kopjes in, vijf participanten versie A, negen participanten versie B, twee participanten versie C en twee participanten versie D.

Alvorens de stellingen in te vullen, kregen de participanten in KiesKompas eerst een paar algemene vragen over onder meer hun geboortjaar en opleidingsniveau. Deze vragen werden in dit onderzoek gebruikt als inleiding en oefening met het hardop-werken. Daarnaast werd na het invullen van KiesKompas een nagesprek gehouden om opvallende handelingen en eventuele problemen te bespreken. Het nagesprek is opgebouwd volgens dezelfde structuur als KiesKompas. Dit wil zeggen dat de onderzoekster de verschillende onderdelen van KiesKompas achtereenvolgens besprak in dezelfde volgorde als dat deze door KiesKompas werden aangeboden. Tot slot hoorde bij het onderzoek ook een vragenlijst die na het hardop-werken werd aangeboden. Deze vragen sloten aan bij de onderzoeksvragen en dienden als een soort extra controle naast het nagesprek. De instrumenten waren allemaal onderdeel van het afnameprotocol dat is opgenomen in bijlage 3.

Voor de uiteindelijke resultaten van het onderzoek werden audiovisuele opnames gemaakt met behulp van het programma Morae. Deze opnames bevatten de verbalisaties van de participanten tijdens het gebruik van KiesKompas. Ook bevatten deze opnames het nagesprek. De kortste opname duurde 20:17 minuten en de langste opname 55:23. De vragenlijst werd telkens op twee losse A4-vellen aangeboden aan de participant. Verder maakte de onderzoekster aantekeningen tijdens de afnamen, die zij tijdens het uitwerken gebruikte als extra ondersteuning en leidraad.

Bij de laatste participant deden zich een aantal problemen voor met de afname. De opname van de eerste keer invullen was bij deze participant mislukt, waarna de participant gevraagd werd KiesKompas opnieuw in te vullen. De participant vulde KiesKompas de tweede keer op een andere wijze in, maar in het nagesprek zijn de verschillen tussen de eerste en tweede keer besproken. Verder beschikte de onderzoeker ook over haar eigen aantekeningen van de eerste keer invullen. In bijlage 4, waarin de uitwerkingen per participant staan, staat aangegeven welke gegevens uit de eerste en welke gegevens uit de tweede keer invullen afkomstig zijn.

Procedure

Bijna alle onderzoeken werden bij de participanten thuis afgenomen op een tijdstip waarop het hen uitkwam. Aan de participanten werd van te voren verteld dat de afname ongeveer 30 tot 45 minuten zou bedragen. Meestal werd tijdens het opstarten van de laptop en het klaarzetten van de benodigdheden alvast aan de participant uitgelegd wat de bedoeling van het onderzoek was. Hierin werd verteld dat de participant hardop moest denken bij het invullen van KiesKompas. Ook werd aan de participant uitgelegd dat hij of zij KiesKompas moest invullen zoals hij of zij het normaal gesproken ook zou doen. Er werd de participant verteld de aanwezigheid van de onderzoeker te negeren. De onderzoeker nam daarom ook

naast de participant plaats in plaats van tegenover de participant. Hierdoor kon zij de participant observeren en tegelijkertijd meekijken op het scherm. Aan de participant werd uitgelegd dat de onderzoeker wel aantekeningen zou maken tijdens de afname van het onderzoek.

Tijdens het starten van de opnames werd de participant gevraagd te beginnen met het invullen van het beginscherm en de inleidende vragen. Daarna werd een pauze ingelast om met de participant te bespreken wat eventueel nog anders kon, waarna de participant kon vervolgen met het invullen van de stellingen. Er werd geprobeerd de participant zo min mogelijk te storen tijdens het invullen van KiesKompas om de situatie zo natuurlijk mogelijk te laten blijven. Echter, wanneer de participant gedurende langere tijd stilviel of stilviel op een cruciaal moment werd de participant via een neutrale 'prompt' herinnerd aan het hardop denken. De prompts moesten neutraal zijn om te zorgen dat zij geen sturend effect zouden uitoefenen op de participant. De meest gebruikte prompt was "wat denk je nu". Een overzicht van de prompts is te vinden in het afnameprotocol (zie bijlage 3).

Alle participanten gaven bij het resultatenscherm en de overige analyseopties vanzelf aan wanneer zij klaar waren met het gebruiken van KiesKompas. Het gebruik van de analyseopties, evenals de keuze om de pop-up vragenlijst wel of niet in te vullen, werd aan de participant overgelaten. Wanneer de participant aangaf klaar te zijn bleven de opnames aanstaan om op deze manier meteen het nagesprek te starten.

In het nagesprek werd begonnen met open vragen, bijvoorbeeld over wat de participant vond van KiesKompas. Vanuit deze open vragen werd specifieker ingegaan op mogelijke problemen die in de bureau-analyse naar voren waren gekomen. In het nagesprek werd KiesKompas per onderdeel besproken. Ook werd getracht zoveel mogelijk door te vragen naar zaken die zich tijdens het gesprek aandienen. In grote lijnen volgde het nagesprek dus de structuur die in bijlage 3 staat aangegeven, maar hier werd soms vanaf geweken om meer informatie te krijgen. Dit werd gedaan wanneer de participant uit zichzelf onderwerpen introduceerde die niet in lijn waren met de structuur van het nagesprek. Ook werd soms doorgevraagd naar bepaalde uitspraken van de participant. De onderzoeker deed dit wanneer zij van mening was dat doorvragen meer inzicht zou geven in de wijze waarop de participant KiesKompas had ingevuld.

Aan het eind van het nagesprek werd de participant nog gevraagd of zij zelf opmerkingen of vragen hadden. Wanneer dit niet het geval was kreeg de participant afsluitend een korte vragenlijst aangeboden, die ook te vinden is in het afnameprotocol in bijlage 3. De participant werd altijd gevraagd deze vragenlijst in te vullen, zelfs wanneer de participant ook de pop-up vragenlijst al had ingevuld. De gegevens van de pop-up vragenlijst werden dan ook niet gebruikt, tenzij de participant echt interessante uitspraken deed tijdens het invullen hiervan. De opnames bleven tijdens het invullen van de vragenlijst aanstaan, maar de participant hoefde hierbij niet meer hardop na te denken. Na de vragenlijst werd de participant bedankt en de opname gestopt.

In nabijheid van de participant verzekerde de onderzoekster zich ervan dat de opnames gelukt waren. Zij zorgde ervoor deze op een juiste manier op te slaan. Ook werd hierbij meteen de tabel met het overzicht van de participanten (zie bijlage 2) ingevuld. Omdat de participanten bij de inleidende vragen alleen hun geboortjaar hoefden in te vullen, werd de participanten gevraagd naar hun exacte leeftijd. Ook werd gecontroleerd of zij bij opleiding de afgeronde dan wel de huidige opleiding hadden ingevuld. De onderzoeker vulde in de tabel de huidige opleiding in bij participanten die nog bezig waren met een opleiding. Bij participanten niet meer studeerden, vulde zij de afgeronde opleiding in.

Resultaten

Per onderdeel van KiesKompas worden belangrijke bevindingen besproken. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt met de bureau-analyse en de rationele taakanalyse. Van alle participanten is de wijze waarop zij KiesKompas invulden geanalyseerd. Bij iedere participant is weer een onderverdeling gemaakt per onderdeel van KiesKompas. Bij ieder onderdeel werd gekeken welke problemen de participanten tegenkwamen. De analyse van deze problemen bestaat uit een combinatie van gegevens uit de observatie en het nagesprek. De gegevens van de vragenlijst achteraf werden gebruikt ter ondersteuning van de gegevens uit de observatie en het nagesprek. De hardop-werkprotocollen die uit deze analyses voortkwamen zijn te vinden in bijlage 4.

In de resultaten worden per onderdeel knelpunten besproken. Een deel van de knelpunten waren in overeenstemming met met de verwachtingen uit de rationele taakanalyse en de bureau-analyse. Er komen echter ook onverwachte problemen naar voren. De resultaten bevatten vooral problemen die bij veel participanten terugkwamen. Echter, wanneer een probleem slechts door één participant werd opgemerkt, maar wel grote invloed had op het gebruiksgemak van KiesKompas, wordt het ook besproken. In de resultatensectie wordt dezelfde structuur aangehouden als in de hardop-werkprotocollen uit bijlage 4.

Beginscherm

Over het algemeen ondervonden participanten weinig problemen met het begrijpen van het beginscherm. De pragmatische handelingen waren duidelijk af te leiden uit het scherm, waardoor vrijwel alle participanten begrepen dat zij eerst hun gemeente konden selecteren alvorens op 'start' te drukken. Er was één participant die zonder haar gemeente te selecteren op 'start' drukte. De participant kreeg hier wel meteen een melding van, waarna zij alsnog haar gemeente kon selecteren. Op het beginscherm stonden de kopjes 'KiesKompas Gemeenteraadsverkiezingen 2014. Ontdek uw positie in het politieke landschap van uw gemeente voor de verkiezingen van maart 2014'. Opvallend genoeg waren er bij het beginscherm weinig participanten die deze titels op het scherm daadwerkelijk lazen, slechts vier van de twintig participanten deden dit. De meeste participanten begonnen meteen met het uitvoeren van de vereiste taak.

Inleidende vragen

Ook bij de inleidende vragen waren er opvallend weinig participanten die de instructie boven de vragen doorlazen. Bij de inleidende vragen lazen vier van de twintig participanten de instructie bovenaan het scherm ('Geef uw mening over 30 stellingen die verschijnen. Dit duurt slechts enkele minuten'). Dit waren in drie van de vier gevallen niet dezelfde participanten als die de titels op het beginscherm ook lazen. De meeste participanten hadden verder weinig moeite met het begrijpen en beantwoorden van de inleidende vragen, al kwamen de verwachte problemen bij het selecteren van de wijk en het begrijpen van 'hoogst genoten opleiding' wel naar voren.

Het begrip 'hoogst genoten opleiding' werd door participanten verschillend geïnterpreteerd. Opvallend is dat de oudere, werkende participanten het begrip wel opvatten als de opleiding die zij hadden afgerond. Jongere participanten die nog bezig waren met hun opleiding vulden deze vraag in vijf gevallen verkeerd in. Dit wil zeggen dat zij de opleiding invulden waar zij nog mee bezig waren. De meeste van deze participanten hadden niet in de

gaten dat zij de vraag verkeerd invulden. Slechts twee participanten drukten tijdens de observatie twijfel uit over wat met het begrip bedoeld werd. Één van deze participanten gaf deze twijfel ook duidelijk aan in het nagesprek: “Ja ik wist alleen niet.. Hoogst genoteerd stond er. Ik dacht van moet ik nou mijn middelbare invullen of wat ik op dit moment doe.”

Ook had een groot deel van de participanten problemen met het selecteren van de wijk. Slechts zeven van de twintig participanten hadden geen moeite met het beantwoorden van deze vraag. Uit de observaties en de nagesprekken bleek dat het kiezen voor een wijk vooral lastig was, omdat in het rijtje alleen de verschillende delen van Utrecht stonden, zoals Zuidoost, Noordwest, West, etc., en niet de namen van de wijken zelf. Één van de participanten zegt hierover in het nagesprek: “Ik denk dat het veel duidelijk is als mensen gewoon Ondiep, Zuilen, Pijlsweerd (...) noem het maar op.” Een andere participant oppert in het nagesprek het idee om een kaart bij de vraag te zetten, zodat gebruikers meteen kunnen opzoeken in welk deel van Utrecht hun wijk precies ligt.

Stellingen

Navigatie

Een van de eerste voorwaarden om KiesKompas goed te gebruiken is om door de stellingen te kunnen navigeren. Geen van de participanten had hier problemen mee. Zij begrepen dat ze door op de cijfers boven de stellingen te klikken terug konden gaan naar een vorige stelling. Alleen participant 6 en participant 8 leken het lastig te vinden dat ze door het aanklikken van een antwoordoptie meteen verder gingen naar een volgende stelling. Participant 6 gaf hierbij aan dat zij liever zelf zou bepalen wanneer ze door zou gaan naar een volgende stelling.

Begripsproblemen met langere stellingen

Om KiesKompas te kunnen gebruiken, is een goed begrip van de stellingen nodig. Dit betekent in de eerste plaats dat gebruikers geen moeite moeten hebben met lange stellingen of stellingen die als het ware uit twee delen bestaan. Tijdens de afnamen kwam naar voren dat vijf van de twintig participanten wel moeite hadden met het begrijpen van langere stellingen. Dit was tijdens de observatie vooral te merken aan het aantal keren dat de participanten de stellingen overlazen. Ook vielen deze participanten vaak een langere periode stil na het lezen van een stelling of moesten zij langer nadenken over de stelling. Echter, slechts drie participanten geven in het nagesprek toe dat ze moeite hadden met langere stellingen. Participant 11 maakt hier een duidelijke opmerking over: “Soms waren het wel zinnen van twee regels en dan zitten er ook twee of drie moeilijke woorden in. En dat kan het dan wel complexer maken, onnodig complexer.” Participant 12 zegt echter dat hij door het hardopdenken meer moeite had met het begrijpen van de stellingen. Hij is van mening dat wanneer hij de stellingen in zijn hoofd had gelezen, hij ze gemakkelijker begrepen zou hebben.

De meeste participanten losten problemen met moeilijke stellingen op door de antwoordopties ‘neutraal’ of ‘geen mening’ te gebruiken. Zo kiest participant 8 in het geval van stelling 22 (de gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen) voor ‘geen mening’: “Ja ik denk eigenlijk niks. Ik snap de zin en de inhoud van de zin niet echt. Ik zeg gewoon geen mening.” Participant 3 had een probleem met stelling 9 over de OZB: “Dit vind ik eigenlijk een beetje een rare. Dat betekent dus dat de belasting lager wordt, dus de huiseigenaren hoeven minder belasting te betalen. Ben ik het eigenlijk wel mee eens.” De participant oordeelt in dit geval alleen over het eerste gedeelte van de stelling. Hoewel participanten dus wel oplossingen vonden om met langere stellingen om te gaan,

zorgt dit er wel voor dat het cognitief zwaarder wordt voor gebruikers om de stemhulp in te vullen.

Er was een stelling die een paradox bevatte die door een vier van de twintig participanten werd opgemerkt. Dit was het geval bij stelling 23 (iederee bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen, of worden gekort op zijn uitkering). Zo zegt participant 9 hierover: "Dit is een rare stelling. Je kan iemand niet verplichten om vrijwilligerswerk te doen, want dan is de hele definitie van vrijwilligerswerk naar de mallemoeren. Dan is het niet meer vrijwillig. Dus deze zin klopt eigenlijk gewoon niet." De participanten die deze paradox opmerkten, leken het niet moeilijker te vinden om de stelling zelf te begrijpen. Echter, het maakte het wel ingewikkelder om over de stelling na te denken.

Problemen met issue-voting

Het grootste probleem met de stellingen zat hem echter niet zozeer in het begrijpen van de formuleringen, maar in het begrijpen van de inhoud van de stellingen. Er waren drie problemen die hierbij naar voren kwamen. Ten eerste hadden een aantal stellingen betrekking op specifieke plaatsen in Utrecht. Veel participanten losten deze problemen op door te kiezen voor een niet inhoudelijke antwoordoptie. Zo kozen veertien van de twintig participanten minimaal één keer voor 'neutraal' of 'geen mening' wanneer de stelling ging over een plaats die zij niet kenden (wanneer participanten precies voor 'neutraal' of 'geen mening' kozen wordt later besproken). Onwetendheid over een bepaalde plek weerhield participanten er niet altijd van om verder na te denken en te oordelen over de stelling. Zo zegt participant 2 over stelling 10 met de polder Rijnenburg: "Ik heb geen idee waar Rijnenburg is, maar de polder klinkt alsof het wel vaak overloopt dus dat het eigenlijk ook niet handig is om daar huizen te bouwen. Maar ik ben niet zo radicaal dat ik zeg er mogen geen woningen. Maar ik denk dat ik het er mee eens ben, want ik denk dat het niet handig is om daar woningen te bouwen. En anders is het slecht voor het milieu. En er zijn al genoeg woningen naar mijn idee." Er waren slechts twee participanten (participant 7 en participant 9) die gebruik maakten van Google om onbekende plekken (en begrippen) op te zoeken.

Ten tweede hadden zeventien van de twintig participanten één of meerdere malen moeite met het begrijpen van begrippen die in de stellingen naar voren kwamen. In dit geval ging het dan om een interpretatieprobleem, waarbij de participant geen idee had wat het begrip inhield. Begrippen die hierbij een aantal keren terug kwamen, waren 'leefbaarheidsbudget', 'welzijnswerk' en 'OZB (belasting voor huiseigenaren)'. Ook deze problemen losten de meeste participanten op door gebruik te maken van de opties 'neutraal' en 'geen mening', maar opnieuw weerhield een kennisgebrek de participanten er niet altijd van om te oordelen over de stelling. Zo geeft participant 1 bij stelling 8 over welzijnswerk nog steeds een mening over de stelling, hoewel zij niet weet wat welzijnswerk precies is ("het zal wel vrijwilligerswerk zijn").

Echter, de meeste problemen ontstonden door een gebrek aan achtergrondkennis over de situatie of het begrip dat in de stelling naar voren kwam. Hierbij was het dus meer een gebrek aan informatie wat het voor de participant lastig maakte om over de stelling te oordelen. Problemen van deze aard kwamen bij alle participanten één of meerdere keren naar voren. Deze problemen maakten het voor participanten niet zozeer moeilijker om de stelling zelf te begrijpen, maar wel om een oordeel te vellen over de stelling. Zo zegt participant 11 in het nagesprek: "Ik merk wel dat bij sommige vragen echt van die specifieke punten behandeld worden. Waar bij sommige wel een uitleg zou mogen komen van bepaalde termen, van wat

daar precies mee bedoeld wordt. De belasting, de ontheffing, de regelgeving. Dat ik denk van, maar wat is het dan precies.”

De problemen met plaatsnamen, begrippen of een gebrek aan achtergrondkennis bemoeilijkten het de participanten om gebruik te maken van ‘issue voting’. Zoals in de inleiding is uitgelegd wil dit zeggen dat gebruikers hun stemgedrag baseren op de afstand (of juist nabijheid) van hun eigen mening over een bepaald onderwerp en de wijze waarop de partij daartegenover staat. Dit wordt echter lastig wanneer participanten geen kennis hebben over de issues die in de stellingen naar voren komen. Als oplossing hiervoor maakten sommige participanten gebruik van ‘neutraal’ of ‘geen mening’, maar opnieuw werd nog steeds vaak een oordeel geveld over de stelling. Dit is bijvoorbeeld het geval bij participant 13, wanneer zij antwoord geeft op stelling 7 over het slopen van sociale huurwoningen in achterstandswijken: “Ja hierbij weet ik eigenlijk niet heel goed wat daar de ratio achter is. Op zich denk ik dat het belangrijk is dat sociale huurwoningen blijven bestaan. Ik zeg even niet mee eens, maar iets meer uitleg of zo zou wel fijn zijn.” De vraag is nu hoe valide dat oordeel is. Wanneer de betreffende participant meer informatie had gehad over de stelling, had zij misschien voor een andere antwoordoptie gekozen. Hierover zegt participant 14 in het nagesprek: “Maar bijvoorbeeld het verbreden van de snelweg bij Amelisweerd, dat thema ken ik, dus dan weet ik dat er daar natuur voor weg moet (...) als ik het onderwerp niet zou kennen, zou ik geen idee hebben wat ik daarop zou moeten zeggen. Dan zou ik gezegd hebben ja dat is goed, onwetend dat het een beschermd natuurgebied is, zonder te weten wat de effecten zijn.”

In totaal geven vijftien van de twintig participanten aan te weinig informatie tot hun beschikking te hebben over begrippen of over situaties die in de stellingen naar voren komen. Zo zegt participant 12: “Wat ik miste is, maar misschien stond het er wel bij maar kon ik het even niet vinden, de verdiepvragen waar die precies vandaan komt. Waar die discussie vandaan komt. Want volgens mij heb je bij Stemwijzer wel meer info ter beschikking.” Vier participanten zeggen hierover in het nagesprek dat zij graag meer informatie vanuit KiesKompas hadden gekregen over de issues die in de stellingen besproken werden.

Gerelateerd aan dit probleem is dat een aantal participanten de stellingen te extreem of te generaliserend geformuleerd vinden. Participant 15 raakt hier zelfs nogal geïrriteerd over bij stelling 23 over het begrip bijstandsontvanger: “Bijstandsontvanger, weer, dit is zo irritant. Een bijstandsontvanger kan om zoveel verschillende redenen in de bijstand komen te staan. Als iemand twintig jaar gewerkt heeft en daarna uiteindelijk ontslagen is en niet aan de bak komt, dan vind ik het niet noodzakelijk dat hij vrijwilligerswerk doet (...) je kan erop wijzen, je kan het optioneel maken, maar je hebt ook andere maatregelen.” Deze participant kiest uiteindelijk voor ‘neutraal’. Echter, ook bij generaliserende formuleringen kiezen participanten vaak nog steeds voor een antwoordoptie die hun mening over de stelling representeert. Zo zegt participant 5 over stelling 13 (de gemeente moet geen extra geld investeren om taalachterstanden bij kinderen tegen te gaan): “Dit vind ik een beetje een kromme stelling, want je kan op heel veel manieren natuurlijk geld investeren daarin. Er zijn dingen waar ik van zeg dat moet je niet doen, zoals zomaar geld pompen in scholen. Maar ik ben het er wel mee eens dat er bepaalde andere investeringen kunnen zijn, zoals naschoolse opvang en dergelijke waar die kinderen eraan kunnen werken. Dus ik zeg gewoon niet mee eens, maar ik vind het wel een beetje een beperkte stelling.” Opnieuw kan men zich hier afvragen hoe valide dit oordeel over de stelling is. Als de participant wel had geweten om welke investeringen het precies ging, had hij misschien een ander oordeel gehad over de stelling.

De meeste problemen worden veroorzaakt door een gebrek aan kennis over de stand van zaken of de precieze inhoud van issues die in de stellingen naar voren kwamen. Samenvattend concludeert participant 2 hierover in het nagesprek: “Ik vond de stellingen vrij radicaal met weinig uitleg over de inhoud van de stellingen. Ze veronderstellen dat je een aantal dingen gewoon weet.” Participant 16 oppert in het nagesprek een oplossing voor het probleem met te weinig achtergrondinformatie. Zo zegt zij: “Maar ik denk dat het wel handig was geweest bij sommige dingen dat je op het woord kan klikken en dat het dan even uitlegt wat het precies is.”

Problemen met valence framing

Een ander groot probleem deed zich voor bij het koppelen van de mening over de stelling aan een correcte antwoordoptie. Dit lijkt bij één participant meer verbonden te zijn aan de lengte van de stellingen. Zo kiest participant 15 bij stelling 24 (wie meer verdient moet meer gaan betalen voor een sociale huurwoning) voor een verkeerde antwoordoptie: “Mij lijkt het dat als je een sociale huurwoning krijgt, je al sowieso niet in een hoog segment van verdienen en inkomens. En ik denk ook dat er wel regels zijn dat als je al vijf jaar lang huurt, dus ja ik ben het er wel mee eens.” De participant kiest dus voor de antwoordoptie ‘mee eens’, terwijl uit zijn redenering blijkt dat hij het er niet mee eens is.

Bij de meeste participanten was het verkeerd antwoorden op stellingen verbonden aan de afwisselende positieve en negatieve formuleringen van de stellingen. Deze wijze van ‘valence framing’ varieerde over de verschillende versies van KiesKompas (zie bijlage 1). De wisselende formuleringen leiden ertoe dat twaalf van de twintig participanten langer moesten nadenken over hun antwoordoptie. Acht van de twintig participanten koos zelfs één of meerdere keren voor een verkeerde antwoordoptie, en slechts drie van deze participanten verbeterden hun fout. Een voorbeeld van het kiezen voor een verkeerde antwoordoptie is bijvoorbeeld te zien bij participant 4 wanneer zij bij stelling 17 (voor milieumaatregelen mag er geen belastingverhoging plaatsvinden) voor ‘niet mee eens’ kiest: “We moeten er natuurlijk wel iets aandoen, zodat het niet weg gaat. Uitlaatstoffen van de auto’s zou wel minder moeten worden, maar om mensen dan meer belasting te laten betalen? Nee ben ik het niet mee eens.” Uit haar redenering blijkt dat ze vindt dat mensen niet meer belasting mogen gaan betalen voor milieumaatregelen. Dit betekent dat ze het eens is met de stelling, maar vanwege de verwarring met de negatieve formulering vult de participant ‘niet mee eens’ in. In totaal kiezen zeven van de acht participanten voor een verkeerde antwoordoptie bij stellingen die negatief geformuleerd zijn. Dit duidt erop dat vooral valence framing in de negatieve richting problemen veroorzaakt. Deze effecten van valence framing lijken niet gebonden te zijn aan een versie. Van de zeven participanten die kozen voor een verkeerde antwoordoptie naar aanleiding van een negatieve formulering hadden er drie versie B, drie versie A, één versie C en één versie D. Alleen bij de moederversie zonder kopjes werden geen fouten gemaakt door negatieve formuleringen. Dit is waarschijnlijk te wijten aan het feit dat de moederversie slechts bij twee stellingen een negatieve valence framing had. De andere versies bevatten steeds zes of meer stellingen met een ontkenning.

Participant 9 geeft tijdens het invullen aan de afwisselend negatieve en positieve formuleringen vervelend en lastig te vinden. Zo zegt hij bij stelling 12: “Ik vind het wel irritant dat die stellingen zo om en om zeg maar. Nu is het weer geen en dan is het weer wel. Nou ja, het zet je wel aan het denken. Ook participant 3 en participant 14 maken een soortgelijke opmerking hierover in het nagesprek. De irritatie over de afwisselend positief en negatief geformuleerde stellingen lijkt niet meteen versiegebonden te zijn. Hoewel participant 3 en

participant 14 beide versie B ingevuld hebben, heeft participant 9 versie A van KiesKompas gekregen.

Tot slot lijken alle participanten wel van mening te zijn dat zij na het invullen van KiesKompas meer op de hoogte zijn van de kwesties die spelen in de gemeente Utrecht. Echter, niet alle participanten zijn van mening dat hun begrip over deze kwesties ook daadwerkelijk verhoogd is. Participant 2 zegt hierover: "Ik heb nu wel een paar ideeën over waar ze mee bezig zijn in de gemeente Utrecht. Maar omdat er zo weinig informatie beschikbaar was over de onderwerpen, weet ik er eigenlijk alsnog niks vanaf."

Onderscheid 'neutraal' en 'geen mening'

Een verwacht probleem uit de bureau-analyse was het onderscheid dat participanten maakten tussen de antwoordopties 'neutraal' en 'geen mening'. Een eerste probleem, dat meer gerelateerd was de visuele weergave van de antwoordopties, was dat vijf van de twintig participanten de optie 'geen mening' niet zagen. De meeste participanten gebruikten beide opties in meer of mindere mate tijdens het invullen van KiesKompas. De mate van gebruik was afhankelijk van de kennis die de participanten hadden over issues in de stellingen. In het nagesprek konden de meeste participanten een duidelijke uitleg geven over hoe zij de opties gebruikten. Zo zegt participant 2 in het nagesprek over haar gebruik van de opties: "Neutraal heb ik gedaan als ik dacht het kan ja en nee zijn en ik wil me er buiten houden. Geen mening heb ik gedaan als ik dacht ik weet er helemaal niks van, ik kan hier niks over zeggen." Deze uitleg komt grotendeels overeen met de uitleg van de andere participanten over hun gebruik van de opties.

Echter, in aantal gevallen kwam de uitleg van de participanten niet of slechts gedeeltelijk overeen met hoe zij de opties tijdens het invullen gebruikten. Zo zegt participant 9 over zijn gebruik van 'geen mening' en 'neutraal': "Geen mening is zeg maar als je gewoon echt geen mening erover hebt. Neutraal dan heb je wel een mening, maar dan weeg je positief en negatief tegenover elkaar af, dus dan kom je op neutraal uit. (...) Geen mening is als je, nou daar ga ik niet over nadenken, boeien." Echter, tijdens het invullen heeft de participant 'geen mening' gebruikt, wanneer hij een stelling niet begreep. 'Neutraal' gebruikte de participant wanneer hij de stelling te algemeen vond of wanneer de stelling niet op hem van toepassing was. Hieruit blijkt dat zijn uitleg over de opties niet helemaal dekkend is over de manier waarop hij ze tijdens het invullen gebruikt heeft.

Partijenscherm

Alle participanten lezen in dit scherm eerst de instructie alvorens zij het scherm invullen. In de bureau-analyse worden de grootste problemen verwacht bij het onderscheid dat gebruikers moeten maken tussen 'ik weet het niet' en 'geen mening'. Alle participanten werden tijdens het invullen van het scherm geconfronteerd met onbekende partijen. Acht van de twintig participanten gebruikten de optie 'ik weet het niet' bij onbekende partijen en zes van de twintig participanten gebruikten de optie 'geen mening'. De participanten leken echter wel een andere betekenis toe te kennen aan de verschillende antwoordopties. Zo zegt participant 6 in het nagesprek dat zij niet 'geen mening' te kan geven over partijen die zij niet kent en daarom 'ik weet het niet' gebruikt te hebben. Participant 16 zegt echter in het nagesprek over haar keuze voor 'geen mening': "Eigenlijk als ik de partij totaal niet kende. Ik kan er dan ook geen mening over hebben, omdat ik niet weet wat ze zeggen. (...) Ik weet het niet is misschien nog meer van ik twijfel of ik erop ga stemmen." Participant 13 zegt over de antwoordopties:

“Ik had eigenlijk net zo goed geen mening kunnen gebruiken. Ik vind het verschil tussen die twee opties niet zo duidelijk.”

De participanten leken echter niet lang stil te staan bij het scherm. Vaak kozen zij zo snel mogelijk voor een van beide opties en maakten zij zich niet druk om het verschil tussen de opties. Het leek erop dat participanten hier pas over nadachten, wanneer zij ernaar gevraagd werden in het nagesprek.

Vijf participanten maakten geen gebruik van beide opties. Deze participanten vullen bij onbekende partijen een 0 of een lage waarschijnlijkheid in. Één van de participanten vulde bij alle onbekende partijen een 5 in bij de waarschijnlijkheid. De participanten maakten om verschillende redenen geen gebruik van de opties. Participant 8 en participant 15 gebruikten de opties niet, omdat zij deze simpelweg niet gezien hadden. De overige twee participanten kozen echter bewust om de opties niet te gebruiken. Participant 17 zegt hierover in het nagesprek: “Je hebt altijd wel een gevoel bij een partij. Vanuit de naam weet je altijd een beetje welke richting ze zouden kunnen opgaan. En daar ben je het altijd een beetje mee eens of niet eens. Het past meer of minder bij je. Dus ik heb eigenlijk nooit ik weet het niet daarvoor gebruikt.”

Participant 5 dacht bij het partijenscherf al bij de resultaten beland te zijn. In zijn geval zorgt dit voor een kleine verwarring, waarover hij in het nagesprek zegt: “Alleen toen ik dat ding kreeg dacht ik al dat het mijn kiesvoorkeur was. De overgang mocht van mij iets soepeler. Niet dat het heel erg was, maar ik moest gewoon een paar seconden kijken voordat ik doorhad wat het was.” Bij de overige participanten deed dit probleem zich niet voor.

Twee participanten maakten zich druk over de functie van het partijenscherf. Zo raakt participant 17 enigszins geïrriteerd over de ontbrekende invloed van het partijenscherf op de resultaten. Zo zegt zij in het nagesprek over het resultatenscherf: “Ik had in een vorig scherm aangegeven dat ik totaal niet op de ChristenUnie, echt 0 kans dat ik daar ooit op zou stemmen. En dan staat die er echt bam in het midden. (...) En de SP had ik ook één of twee gegeven, maar die staat er ook bij. Dus van de drie die in mijn cirkel staan zijn er al twee waarvan ik er nooit op zou stemmen (...) dus dan kom ik eigenlijk bij één ding uit.” Deze participant had verwacht dat de partijen waarvan zij een lage onwaarschijnlijkheid zou aangeven in het partijenscherf ook niet terug zouden komen in de resultaten.

Participant 7 daarentegen maakte zich juist druk over de aanwezige invloed van het partijenscherf op de resultaten. Hij zegt hierover tijdens de observatie: “Dit vind ik een beetje raar. Want volgens mij is het beste als ik hier overal geen mening invul, omdat ik dan echt de uitspraak van de test krijg. Ik ga mijn eigen uitkomst beïnvloeden als ik nu iets ga invullen.” Deze participant ziet, net als het grootste deel van de participanten, de kleine letters onderaan het scherm niet (‘Deze vragen hebben geen invloed op uw positie in het politieke spectrum’). In totaal lezen slechts twee van de twintig participanten deze opmerking, waaruit geconcludeerd kan worden dat de tekst niet erg opvalt.

Participant 17 deed afsluitend in het nagesprek nog een kleine aanbeveling, waarmee het partijenscherf verbeterd zou kunnen worden. Voor haar ging dat om de schaal bovenaan het scherm die uit beeld verdween zodra de participant naar beneden scrollde. Ze zegt hierover: “Bij het kiezen van dat scherm van hoe waarschijnlijk het is dat je op een partij gaat stemmen. Op het moment dat ik naar onder scrollde, verdween de schaal. En inmiddels weet je hem na tien partijen wel uit je hoofd, maar ik kan me voorstellen dat mensen het toch wel fijn vinden om dat in beeld te houden.”

Resultatenscherm

Een eerste aspect dat in de bureau-analyse als knelpunt werd aangegeven was het te snel verdwijnen van de uitleg rechts op het scherm. Participanten kregen deze uitleg slechts tien seconden te zien. Bij dertien van de twintig participanten verdween de uitleg op het moment dat ze deze nog aan het lezen waren. De overige zeven participanten lazen de uitleg helemaal niet, omdat zij eerst naar het spectrum keken en de uitleg dus al verdwenen was voordat zij een begin konden maken aan het lezen hiervan. Omdat in de uitleg informatie stond die van belang was voor het begrijpen van het spectrum en de analyseoptie 'Vergelijk partij met uw antwoorden', is dit een belangrijk verbeterpunt van KiesKompas.

De participanten leken enige moeite te hebben met het begrijpen van het spectrum. Er was één participant (participant 9) waarbij het een tijd duurde voordat hij begreep hoe het spectrum was opgebouwd. Deze participant had ook niet de kans gekregen om de uitleg helemaal af te lezen. Tijdens de observatie zegt hij bij het bestuderen van het spectrum: "Hoe kan ik zien? Ik vind dit een beetje.. Hoe kan ik zien wat de uitkomst voor mij is? Uitslag (de participant klikt hierbij op de uitslag optie rechts bovenin het scherm). Maar hoe zie ik nu wat mijn stemadvies is? Ik ben zeg maar hier of niet? (houdt zijn muis op de kruising van de assen) Ik moet eerlijk zeggen dat ik het niet helemaal begrijp. Hoe krijgen we de pop-up die we net hadden? Maar hoe zie ik nou wat mijn advies is? Ik vind het oprecht heel irritant, want ik snap nu niet op dit moment.. Ik ga nog even doorkijken (klikt op 'Positie per stelling' en 'Overige functies'). Ik ben in het midden van het kruis, of is dit mijn hoek? Er staat een cirkel. Oh ik zie het nu pas! Ik zit hier (houdt muis op de rode stip), ik zit vlakbij de SP en D66. Ik zit een beetje van GroenLinks af. Okee, ik ben links progressief, enigszins." In totaal kost het de participant ruim vijf minuten om tot een begrip van het spectrum te komen.

In het nagesprek geeft deze zelfde participant aan het assenstelsel wel duidelijk te vinden, hoewel het even duurde voordat hij het begreep. Meerdere participanten hadden even de tijd nodig om het spectrum te doorgronden. Echter, zestien van de twintig participanten waren wel tevreden over het resultaten scherm en waren van mening dat het spectrum een goed overzicht geeft van de partijen en de eigen positie. Participant 13 zegt hierover: "Ik moest in het begin wel even kijken hoe het nou zat, maar waar ik later achter kwam is dat als je met je muis erop gaat staan je dan ziet welke partij het is (zet haar muis op het logo van Student&Starter). En dan vind ik het wel een mooi beeld geven van waar de partijen allemaal staan." Twee van de twintig participanten gaven aan liever een verticaal overzicht te krijgen van de partijen, zoals bij Stemmijzer het geval is. Daarnaast laten participant 11 en 17 weten de iconen in het spectrum wat groter te willen.

Echter, in het assenstelsel keken verschillende participanten alleen naar de assen met links en rechts en niet naar de assen met progressief en conservatief. Vier participanten gaven in het nagesprek of tijdens de observatie ook aan niet precies te weten wat progressief en/of conservatief precies inhoudt. Door op het vraagteken in het scherm van de analyseoptie 'Positie per stelling' te klikken, konden de participanten een uitleg krijgen over de begrippen. Echter, geen enkele participant maakte hier gebruik van. Participant 11 zegt hierover in het nagesprek: "Ik vind de terminologie van conservatief en progressief niet heel passend. Ik denk dat er veel mensen zijn die niet weten wat er bedoeld wordt."

Analyseopties

De verschillende analysemogelijkheden die in de bureau-analyse uiteen gezet zijn, worden hier besproken. Er wordt gekeken in hoeverre participanten gebruik maakten van de mogelijkheden, in hoeverre zij de mogelijkheden begrepen en in hoeverre zij de mogelijkheden nuttig vonden. Alle participanten maakten in ieder geval gebruik van één

analyseoptie, behalve participant 17. Deze vrouw maakte van geen enkele optie gebruik omdat zij niet van plan was te gaan stemmen. Dit kwam omdat de vrouw de gemeenteraadsverkiezingen niet belangrijk vond. Zij had echter wel vaker gebruik gemaakt van een online VAA.

Politiek landschap

Van deze optie maakten alle participanten gebruik. Achttien van de twintig participanten gebruikten deze optie direct na het verdwijnen van de uitleg, of nadat zij zich georiënteerd hadden op het spectrum. Alleen participant 3 gebruikt 'Politiek landschap' pas nadat ze gekeken had naar een andere analysemogelijkheid, namelijk 'Vergelijk partij met uw antwoorden'. De analyseoptie leek voor veel participanten geen problemen op te leveren. Alleen participant 12 gebruikte de optie verkeerd. Hij klikte eerst op 'herbereken uw positie' alvorens de thema's te hebben gelezen. De participant verbeterde deze fout later en maakte alsnog goed gebruik van de analyseoptie.

In tegenstelling tot wat in de bureau-analyse verwacht werd, had de aan- of afwezigheid van kopjes boven de stellingen geen invloed op het begrijpen van de thema's. Hoewel slechts één participant de kopjes boven de stellingen doorlas, had geen van de participanten problemen met het begrijpen en selecteren van de thema's.

Tien participanten selecteerden daadwerkelijk thema's die zij minder belangrijk vonden. Echter, deze participanten selecteerden de thema's op basis van verschillende redenen. Zo selecteerden twee participanten (participant 7 en participant 15) thema's op basis van wat zij belangrijke taken van de gemeente vonden en niet op basis van welke onderwerpen voor henzelf belangrijk waren.

Positie per stelling

Dertien van de twintig participanten bekeken deze analyseoptie uit zichzelf, maar slechts vijf participanten maakten intensief gebruik van de optie. Zes participanten begrepen niet meteen of helemaal niet wat de bedoeling van de analyseoptie was. Zo dachten participant 4, participant 11 en participant 13 dat ze met de optie hun antwoorden op de stellingen nog konden veranderen. Zo zegt participant 4 tijdens de observatie: "Ik weet niet, nu vraag ik me af hoe dit werkt. Hierbij kun je toch nog eigenlijk alles veranderen." De overige participanten maakten geen gebruik van de optie, omdat ze niet begrepen hoe ze het konden gebruiken, omdat ze te druk bezig met het uitzoeken van wat precies de bedoeling was van de andere linken en knoppen in het scherm of omdat ze tijdens het gebruik onderbroken werden door de pop-up vragenlijst en hierna niet doorgingen met het bestuderen van de optie.

De vijf participanten die wel intensief gebruik maakten van de optie deden dat om verschillende redenen. Participant 13 en participant 18 gebruikten de mogelijkheid om twee partijen waartussen zij twijfelden met elkaar te vergelijken. Participant 14 gebruikt de analyseoptie vooral om te bekijken bij welke stellingen hij het niet eens is met de D66, zijn voorkeurspartij. Participant 7 bekijkt verschillende stellingen die voor hem belangrijk zijn, maar maakt zich hierbij meer druk om nuanceverschillen tussen 'mee eens' en 'helemaal mee eens'. Participant 16 daarentegen gebruikt de optie om stellingen onder verschillende thema's te bekijken die hij belangrijk vindt. Hij zegt hierover: "Ik weet wel wat iemand vindt, maar ik wil de redentatie weten. Misschien dat ik verkeerd geredeneerd heb, of dat als ik naar mijn redentatie kijk zie waar ik fout zit en het toch met een andere partij eens ben." Hij verwacht bij deze analyseoptie ook te kunnen zien wat de argumenten van de partijen zijn. Deze staan echter bij 'Vergelijk partij met uw antwoorden', die de participant niet uit zichzelf ziet.

De participanten die helemaal geen gebruik maakten van de analyseoptie deden dit niet, omdat zij de optie simpelweg niet zagen of omdat ze geen zin hadden zich verder te verdiepen in de mogelijkheden op de website. Verder zag geen enkele participant het vraagteken onderaan het scherm.

Vergelijk partij met uw antwoorden

Gebruikers kunnen in dit scherm terecht komen door in het spectrum op het logo van de partij te gaan staan en hierbij te klikken op 'Vergelijk partij met uw antwoorden'. Gebruikers komen in ditzelfde scherm wanneer ze bij 'Positie per stelling' op het logo van de partij klikken. Vijf van de twintig participanten bekeek de analyseoptie via het spectrum en drie van de twintig participanten bekeek de optie via 'Positie per stelling'. Twee van de twintig participanten waren wel op de hoogte van de analyseoptie, maar hadden geen zin om deze te gebruiken. De overige participanten zagen de analyseoptie niet uit zichzelf.

De gebruikers die de optie wel uit zichzelf zagen, maakten niet op eenzelfde manier gebruik van de analysemogelijkheid. Sommige participanten bekeken de optie slechts vluchtig. Dit was in sommige gevallen te wijten aan het niet begrijpen van de analyseoptie. Zo ziet participant 8 het scherm met 'Vergelijk partij met uw antwoorden' wel, wanneer hij bij 'Positie per stelling' op het logo van Partij voor de Dieren klikt. Hij begrijpt echter niet wat in dit scherm kan doen en denkt dat dit de partij is waarop hij moet gaan stemmen: "Ik ben toch al klaar? Oh dit is de uitslag. Nou hier word ik ook niet wijzer van. Ik heb dus Partij voor de Dieren gekozen."

Zes participanten gebruikten de optie niet uitgebreid, omdat zij het teveel werk vonden. Participant 1 zegt hier bijvoorbeeld over in het nagesprek: "Ja dat is op zich wel handig dat dat erop zit. Het is alleen, als je dat voor elke partij moet gaan bekijken ben je een beetje lang bezig." Participant 11 bekijkt de analyseoptie wel wat beter en begrijpt ook wat de bedoeling is. Zij vindt de optie echter niet duidelijk. Zo zegt ze in het nagesprek: "Het is een behoorlijk groot scherm waar je in moet scrollen en bij elke optie kan je dingen aanklikken. En bij de een staat bijvoorbeeld een link met Partijwebsite en bij de ander Verkiezingsprogramma. (...) Dus het is een beetje een rommeltje. Je hebt iedere keer twee, drie, vier, misschien wel vijf stellingen per kopje. Er staat teveel. Je hebt een onderwerp, een vraag, mijn antwoord met alle opties, de partij met alle opties en dan kan je hier klikken (klikt op 'meer toelichting') en dan komt het eronder uit. Nou ja, ik vind het een beetje teveel." In totaal zijn er slechts twee participanten die uitgebreid gebruik maken van de optie.

De participanten die de analyseoptie niet uit zichzelf zagen, geven in het nagesprek allemaal wel aan het goed te vinden dat de optie er is. Negen participanten zeggen ook van de optie gebruik te maken als ze hadden geweten dat de mogelijkheid ertoe bestond. Participant 18 concludeert in het nagesprek: "Het is wel fijn dat het er is, maar het staat niet duidelijk aangegeven. Het was dat ik er per ongeluk op klikte en dat er een ding naar voren kwam."

In de nagesprekken en de vragenlijsten kwam naar voren dat veertien van de twintig participanten vinden dat ze door het gebruik van de analyseopties een beter beeld hebben over de standpunten van de partijen. Zeven van de twintig participanten geven ook aan meer gemotiveerd te zijn om zich te gaan verdiepen in de partijen. Echter, dit waren allen participanten die bij de inleidende vragen aan hadden gegeven een gemiddelde of een hoge interesse te hebben in de politiek.

Overige functies

Er waren een aantal participanten die de optie ‘Overige functies’ bekeken, maar geen van de participanten maakte hier gebruik van. Alleen participant 19 scrollde naar beneden om op een van de links te klikken die onderin het scherm van KiesKompas stonden weergegeven (zie afbeelding 10). Hij deed dit echter uit verwarring, en niet om daadwerkelijk meer informatie over KiesKompas te verkrijgen. De website die opent nadat hij op het icoon van KiesKompas.nl heeft geklikt, klikt hij ook meteen weer weg.

Over het algemeen lijkt het niet begrijpen van de analyseopties een effect te hebben op de motivatie van participanten om zich te verdiepen in de partijen en hun standpunten. Participant 19 zegt over de analysemogelijkheden in het nagesprek: “De mogelijkheid vind ik interessant, want dan kun inderdaad kijken van ben ik het nou echt met de partij eens of niet. Maar wat ik op het begin al aangaf: het laatste scherm vind ik heel chaotisch en hierbij heb ik niet helemaal door wat er gebeurt. En ik neigde bijna naar het stukje van nou ja, dan laat maar hangen, dan sluit ik het wel af.” Vier participanten geven aan KiesKompas niet te gebruiken als een leidraad om te bepalen waarop zij moeten stemmen, maar meer om inzicht te krijgen in de kwesties die spelen in Utrecht. Participant 6 formuleert dit treffend: “Het is een tool die ik zou gebruiken omdat ik nou de stellingen weet, zodat ik misschien iets meer weet wat er speelt en kan gaan uitzoeken wat ik er nou echt van denk. (...) Ik zou het inderdaad gebruiken als een soort tool om me te gaan verdiepen, maar ik zou dit nooit gebruiken om te zeggen van nou dan stem ik daarop.”

Tot slot laat participant 11 weten nog informatie over de partijen en hun standpunten te missen bij de analyseopties. Zij geeft tijdens de observaties en in het nagesprek aan liever een kort overzicht of een samenvatting te hebben gehad van de partijen en hun standpunten.

Conclusie

Aan de hand van de resultaten kan antwoord gegeven worden op de onderzoeksvragen zoals deze in de inleiding geformuleerd zijn. De eerste twee onderzoeksvragen uitten de verwachting dat KiesKompas het voor gebruikers gemakkelijker maakte om zich te verdiepen in de politiek. De eerste vraag luidde als volgt: *Leidt het gebruik van KiesKompas tot meer begrip over de kwesties die spelen, de standpunten van partijen met betrekking tot deze kwesties, evenals meer begrip over de eigen positionering ten opzichte van de partijstandpunten?* De tweede vraag was: *Kost het de gebruikers weinig cognitieve moeite om tot dit begrip te komen?*

Het eerste gedeelte van de vraag heeft betrekking op het begrip over de kwesties. Hiervoor moeten de participanten ten eerste de stellingen goed kunnen begrijpen. Uit het onderzoek kwam naar voren dat een aantal participanten moeite had met de lengte van de stellingen en begrippen die in de stellingen gebruikt werden. Echter, de grootste problemen deden zich voor met betrekking tot de inhoud van de stellingen. Zo kwamen alle participanten in ieder geval één keer een stelling tegen met een plaatsnaam die zij niet kenden of een stelling met een begrip of situatieschets waarover de participant te weinig achtergrondinformatie had. Hierbij gaat het niet zozeer om een interpretatieprobleem, maar eerder om een kennisprobleem. Gebruikers baseren hun stemgedrag op de afstand (of juist nabijheid) van hun eigen mening over een bepaald onderwerp en de wijze waarop de partij daartegenover staat. Dit wordt echter lastig wanneer participanten geen kennis hebben over de issues die in de stellingen naar voren komen. Verschillende participanten geven in het nagesprek en in de vragenlijst aan wel een beter idee te hebben van kwesties die spelen. Door

de voorgenoemde problemen kunnen we stellen dat gebruikers gewezen worden op kwesties die belangrijk zijn in hun gemeente. Echter, door een gebrek aan uitleg van de kant van KiesKompas hebben zij niet meer begrip over deze kwesties. Bovendien kost het de gebruikers meer cognitieve moeite om op inhoudsniveau tot een beter begrip te komen, omdat als zij zich echt in deze kwesties willen verdiepen zij gebruik moeten maken van zoekmachines of externe websites.

Om de kennisproblemen op te lossen gebruikten participanten de antwoordopties 'neutraal' en 'geen mening'. In veel gevallen echter oordeelden de participanten alsnog over de stelling. De vraag is nu hoe valide dit oordeel dan eigenlijk is. Wanneer een participant meer achtergrondinformatie had gehad over dat Amelisweerd een natuurgebied is (zie stelling 3, bijlage 1) of over welke sociale voorzieningen het precies gaat (zie stelling 22, bijlage 1) had hij of zij heel anders kunnen oordelen over de stelling.

Een ander groot obstakel waren negatieve formuleringen. Niet alleen zorgden deze negatieve formuleringen in veel gevallen voor langer nadenken over de stellingen, meerdere malen kozen participanten voor een verkeerde antwoordoptie naar aanleiding van een negatieve formulering. Deze wijze van valence framing in combinatie met een gebrek aan achtergrondinformatie heeft effect op het begrip dat participanten hebben over hun eigen positionering ten opzichte van de partijstandpunten. Zelfs als participanten het resultatenschermbegrepen, wat voor meerdere participanten op zich al een probleem was, is het de vraag wat dit resultaat nu eigenlijk zegt. Als participanten te weinig informatie hebben over een issue of een verkeerde antwoordoptie kiezen naar aanleiding van negatieve valence framing, is het resultaat van KiesKompas eigenlijk niet valide.

Ook wanneer participanten 'neutraal' of 'geen mening' kozen bij stellingen waarover zij weinig kennis hadden is het de vraag of dit wel een goed beeld geeft van de mening van participanten. Zo waren er al vijf participanten die de knop 'geen mening' niet zagen en daarom altijd 'neutraal' gebruikten. Bovendien gebruikte een groot deel van de participanten de antwoordopties niet consequent tijdens het invullen van KiesKompas, hoewel zij in het nagesprek meestal wel een kloppende uitleg over de antwoordopties konden geven. Het inconsequente gebruik van de antwoordopties heeft ook invloed op de resultaten van KiesKompas, waardoor opnieuw de vraag gesteld kan worden hoe valide deze resultaten dan eigenlijk zijn.

Vervolgens is er nog het begrip dat gebruikers moeten krijgen over de standpunten van de partijen ten opzichte van de kwesties die in de stellingen naar voren kwamen. Participanten konden voornamelijk tot dit begrip komen, wanneer zij gebruik maakten van de analyseopties 'Positie per stelling' en 'Vergelijk partij met uw antwoorden'. Bijna alle participanten gaven aan meer kennis te krijgen over de partijen en hun standpunten wanneer zij gebruik zouden maken van deze analysemogelijkheden. Echter, het grootste deel van de participanten gebruikten deze analyseopties niet, omdat zij de opties niet zagen, wel zagen maar niet begrepen of het teveel werk vonden om gebruik te maken van de analysemogelijkheden. Dit duidt erop dat het voor participanten veel cognitieve moeite kost om tot een begrip van de standpunten van de partijen te komen.

Tot slot waren er nog problemen die niet specifiek verbonden waren aan meer begrip over kwesties, de standpunten van partijen met betrekking tot deze kwesties of de eigen positionering ten opzichte van de partijen. Echter, deze problemen zorgden er wel voor dat

het de participanten meer cognitieve moeite kostte om gebruik te maken van KiesKompas. Deze bevindingen zijn vanuit onderzoeksvraag 2 relevant.

Ten eerste waren er problemen bij de inleidende vragen met het begrijpen van de term 'hoogst genoten opleiding', omdat participanten die nog bezig waren met hun opleiding dit soms opvatten als de opleiding waar zij nog mee bezig waren. Ook had een groot deel van de participanten moeite met het selecteren van de wijk, omdat de naam van de wijk er niet tussen stond. De participanten wisten vaak niet in welk deel van Utrecht (Noordwest, Zuid, Oost, etc.) hun wijk precies lag. Dit maakt hun antwoorden op deze vragen minder valide.

Ten tweede hadden de meeste participanten problemen met het aflezen van het resultatenschermb. Hoewel de meeste participanten aangaven het scherm duidelijk te vinden, duurde het bij de meeste participanten wel even voordat zij begrepen hoe zij dit scherm moesten aflezen. Dit had mede te maken met het verdwijnen van de uitleg na tien seconden. Ook was er een klein aantal participanten die enige moeite had met de terminologie van conservatief en progressief. Aangezien het geen enkele participant opviel dat zij bij 'Positie per stelling' op het vraagteken konden klikken of de FAQ's konden lezen, bleven deze problemen met de terminologie en het aflezen van het scherm bestaan. Participanten begrepen niet hoe zij hier meer informatie over konden krijgen.

De derde en vierde onderzoeksvragen waren verbonden aan het doel van stemhulpen om gebruikers te motiveren zich verder te gaan verdiepen in de politiek. Onderzoeksvraag 3 luidde: *Worden gebruikers gemotiveerd zich verder te gaan verdiepen in de politiek?* Onderzoeksvraag 4 luidde: *Waar komt deze motivatie uit voort?*

De motivatie kan in de eerste plaats betrekking hebben op de verschillende issues die in de stellingen naar voren kwamen. Er kan geconcludeerd worden dat KiesKompas gebruikers niet motiveert om zich te verdiepen in de kwesties, omdat zij hier zelf niet meer informatie over geven. Gebruikers moeten om zich op een inhoudelijk niveau te verdiepen in de kwesties gebruik maken van externe zoekmachines of websites.

Op de tweede plaats kan KiesKompas gebruikers ook motiveren zich verder te verdiepen in de partijen en hun standpunten. KiesKompas doet dit door het aanbieden van analysemogelijkheden in het resultatenschermb. Omdat de meeste participanten deze analyseopties niet zagen, niet begrepen of het teveel werk vonden om ze te gebruiken, kan gesteld worden dat ook dit de motivatie van participanten niet verhoogd. De participanten die door KiesKompas wel meer gemotiveerd raakten om zich te verdiepen in de partijen, waren allen participanten die een gemiddelde of hoge interesse in de politiek hadden. Bij geen van de participanten met een lage interesse deed dit zich voor.

Het beantwoorden van de onderzoeksvragen leidt uiteindelijk tot een beantwoording van de centrale vraag. Deze vraag luidde: *Hoe vergroot KiesKompas het inzicht van de gebruiker in de politiek en in het eigen standpunt ten opzichte van de politieke partijen?* Er kan geconcludeerd worden dat KiesKompas het inzicht van de gebruiker in de politiek en in de politieke partijen slechts gedeeltelijk vergroot. In de eerste plaats komt dit doordat de resultaten niet altijd een valide weerspiegeling van de positie van de gebruiker geven. In de tweede plaats komt dit doordat gebruikers het lastig vinden de resultaten en de analyseopties te begrijpen. Ook vergroot KiesKompas de motivatie van gebruikers om zich te verdiepen in de politiek niet, wat negatieve gevolgen heeft voor het inzicht van de gebruikers.

Discussie

Een eerste punt van aandacht in dit onderzoek zijn de participanten. Hoewel gestreefd is naar verschillen in geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en politiek kleur, is de groep participanten nog steeds vrij homogeen. Dit heeft in de eerste plaats te maken met leeftijd. Het onderzoek is afgenomen onder een groep studenten, net afgestudeerden of werkenden met een leeftijd variërend van 19 tot en met 36 jaar. Ten tweede hebben de participanten allemaal een gemiddelde of een hoge opleiding genoten. Het onderzoek is niet afgenomen onder laagopgeleiden, omdat verwacht werd dat deze hun gedachten minder goed zouden kunnen verbaliseren. Tot slot is meer dan de helft van de participanten betreffende hun politieke voorkeur links en progressief geïdentificeerd. Dit zijn aandachtspunten die in acht moeten worden genomen bij het generaliseren van de resultaten.

Een tweede punt heeft meer te maken met concrete resultaten uit het onderzoek. Gebleken is dat langere stellingen door verschillende participanten als moeilijker ervaren werden. Echter, participant 12 gaf aan de langere stellingen moeilijk te vinden, doordat hij deze hardop moest lezen en daarbij zijn gedachten moest uitspreken. Hij is van mening dat hij minder moeite had gehad met de stellingen, wanneer hij zijn gedachten niet had hoeven verbaliseren. De vraag is in hoeverre de cognitieve moeite bij de langere stellingen veroorzaakt werd door de langere stelling of door het feit dat de participanten hardop moesten lezen en nadenken. In de toekomst zou meer onderzoek gedaan kunnen worden naar de effecten van het hardopdenken op de cognitieve capaciteit van gebruikers van een stemhulp.

Een derde aandachtspunt is verbonden aan de tweede onderzoeksvraag die ging over in hoeverre KiesKompas de motivatie van gebruikers om zich te verdiepen in de politiek verhoogde. Acht van de twintig participanten geven aan geen hogere motivatie te hebben door het gebruik van KiesKompas. Twee van deze participanten zeggen dat dit verbonden is aan het feit dat het gaat om gemeenteraadsverkiezingen. Deze participanten vinden gemeenteraadsverkiezingen minder interessant dan de landelijke verkiezingen en zijn dus al vooraf minder geneigd om zich hierin te gaan verdiepen. Met deze factor is in het onderzoek geen rekening gehouden, hoewel deze wel invloed heeft kunnen uitoefenen op de motivatie van de proefpersonen. Enige voorzichtigheid bij het interpreteren van gegevens over de motivatie is dus geboden.

Afsluitend was er in het onderzoek nog een derde onderzoeksvraag, namelijk: *Hebben gebruikers een positieve waardering over KiesKompas en verschilt deze waardering voor de verschillende onderdelen van het instrument?* Deze vraag is echter in het nagesprek niet geoperationaliseerd. Ook tijdens de observaties kwamen er weinig gegevens over de tevredenheid van de participanten naar voren. Er waren wel een aantal aanwijzingen over de tevredenheid. Zo raakt participant 15 erg geïrriteerd over het feit dat hij begrippen in de stellingen te generaliserend vindt: "Bijstandsontvanger, weer, dit is zo irritant. Een bijstandsontvanger kan om zoveel verschillende redenen in de bijstand komen te staan." Participant 9 uit tijdens de observatie ook een lichte irritatie over de afwisselend negatief en positief geformuleerde stellingen: "Ik vind het wel irritant dat die stellingen zo om en om geformuleerd zijn. Nu is het weer geen en dan is het weer wel. Nou ja, het zet je wel aan het denken." Deze gegevens werden door de onderzoekster onvoldoende geacht om daadwerkelijk antwoord te geven op de onderzoeksvraag. Daarom werd ervoor gekozen de onderzoeksvraag weg te laten.

Vervolgonderzoek

Een eerste tekortkoming in dit onderzoek is de generaliseerbaarheid van de resultaten met betrekking tot de samenstelling van de participanten. In de toekomst zou uitgebreider onderzoek gedaan kunnen worden, wat zich meer richt op laagopgeleiden, ouderen of meer rechts georiënteerde kiezers. Hoewel KiesKompas vooral gericht is op een jong en hoogopgeleid publiek, zullen zich tussen de daadwerkelijke gebruikers ook ouderen en laagopgeleiden bevinden. Vervolgonderzoek zou zich daarom meer kunnen richten op deze groepen.

Ten tweede waren er een paar participanten die in dit onderzoek aangaven niet meer gemotiveerd te zijn door KiesKompas, omdat het de gemeenteraadsverkiezingen betrof. Toekomstig onderzoek zou dus in meer detail moeten bekijken of er verschillen zijn tussen landelijke, Europese en gemeenteraadsverkiezingen. Hierbij zou gekeken kunnen worden of de doelen van stemhulpen bij de ene verkiezing wel behaald worden en bij de andere niet.

Vervolgonderzoek zou bestaande gegevens verder kunnen uitbreiden door zich meer te verdiepen in de waardering voor stemhulpen. Dit zou middels kwalitatief onderzoek kunnen gebeuren, maar idealiter wordt dit kwalitatieve onderzoek gecombineerd met kwantitatieve gegevens. In het VAVI-project wordt deze combinatie ook gemaakt, om een breed beeld te krijgen van verschillende aspecten van stemhulpen. Kwalitatieve en kwantitatieve gegevens kunnen elkaar aanvullen en ondersteunen.

Tot slot is er één doel van stemhulpen waar in dit onderzoek niet naar is gekeken. Stemhulpen hebben als hoofddoel de participatie van burgers in de politiek te vergroten. Om bij te dragen aan de '360 graden blik' die door het VAVI-project gecreëerd wordt, zou ook dit doel nader bekeken moeten worden. De vraag is of stemhulpen daadwerkelijk de betrokkenheid van hun gebruikers bij de politiek vergroten. Hierbij kunnen onderzoekers zich meer richten op verschillen tussen stemhulpen, verschillen tussen verkiezingen en verschillen tussen gebruikers met betrekking tot hun politieke kleur, leeftijd en opleidingsniveau.

Aanbevelingen voor KiesKompas

Naar aanleiding van dit onderzoek kunnen enige aanbevelingen gedaan worden om KiesKompas te verbeteren. Er zijn aanpassingen denkbaar die ertoe zullen leiden dat het gebruikers minder cognitieve moeite kost om KiesKompas op een valide wijze in te vullen. Andere aanpassingen richten zich meer op het vergroten van de motivatie van gebruikers om zich te verdiepen in de politiek.

Een eerste onderdeel waar participanten problemen ondervonden, was bij de inleidende vragen. Omdat participanten 'hoogst genoten opleiding' op verschillende manieren interpreteerden, is het handig om hier een extra informatie-optie bij te plaatsen, zoals een klein vraagtekentje aan het eind van de vraag. Hieronder zou uitgelegd kunnen worden wat met 'hoogst genoten opleiding' bedoeld wordt, namelijk de huidige of de laatste opleiding. Daarnaast had een groot deel van de participanten moeite met het selecteren van de wijk, omdat hierin alleen de delen van Utrecht stonden, maar niet de letterlijke namen van de wijken. Dit leidde ertoe dat participanten zomaar een regio kozen. Het is raadzaam participanten te laten kiezen uit de namen van de wijken of een kaart naast de vraag te plaatsen, zodat participanten kunnen zien in welk deel van Utrecht zij wonen.

Het tweede onderdeel bevatte de stellingen. Ten eerste gaat het hierbij om de 'neutraal' en de 'geen mening' antwoordoptie. De 'geen mening' antwoordoptie werd door een aantal

participanten niet eens gezien, wat erop duidt dat deze niet goed zichtbaar is. De knop met 'geen mening' zou in het scherm dus beter gearceerd moeten worden. Participanten die beide opties wel zagen, gebruikten deze opties vaak niet op een eenduidige manier. Het is dus raadzaam een link op dit scherm te plaatsen, waaronder gebruikers uitleg krijgen over het verschil tussen de antwoordopties. Dit zal ertoe leiden dat gebruikers de opties vaker op dezelfde manier gebruiken, waardoor de resultaten meer valide zullen zijn.

Een tweede aandachtspunt gaat over de inhoud van de stellingen. Alle participanten kwamen minstens één keer een onbekend begrip, een onbekende plaats of een onbekende situatie tegen. Dit weerhield de participanten er echter niet altijd van een antwoordoptie te kiezen die een mening representeert. Om te zorgen dat gebruikers van KiesKompas goed kunnen nadenken over de stellingen en meer gemotiveerd zijn om zich te verdiepen in de stellingen, is het nodig een 'extra informatie functie' te creëren bij de stellingen. Door deze functie aan te klikken zouden gebruikers meer achtergrondinformatie kunnen krijgen over de issues die in de stelling naar voren komen. Deze informatie moet niet alleen een definitie van een begrip in de stelling bevatten, maar ook een objectieve uitleg over de huidige stand van zaken met betrekking tot de situatie die in de stelling geschetst wordt. Dit zal ertoe leiden een beter doordacht oordeel over een stelling kunnen geven en meer gemotiveerd zijn zich te verdiepen in het onderwerp van de stelling.

Een laatste aandachtspunt betreft de formulering van de stellingen. Omdat een groot aantal participanten fouten maakte bij negatieve formuleringen is het raadzaam om ontkenningen en woorden als 'niet' en 'geen' uit de stellingen weg te laten. De stellingen formuleren zonder negatieve valence framing zal ertoe leiden dat participanten minder cognitieve energie verbruiken bij het beantwoorden van de stellingen. Ook zullen er minder fouten gemaakt worden. Hierdoor zullen resultaten een kloppender beeld geven van de positie van de gebruiker.

Ten derde zijn er ook punten waarop het resultatenscherm verbeterd kan worden. Hoewel het veel participanten moeite kostte om tot een begrip van het scherm te komen, gaven de meeste participanten aan de ruimtelijke opzet van het scherm wel prettig te vinden. Om te zorgen dat gebruikers sneller tot een begrip komen van de resultaten is het van groot belang te zorgen dat de uitleg aan de rechterkant van het scherm langer dan 10 seconden blijft staan. Nog beter is om gebruikers de mogelijkheid te geven de uitleg zelf weg te klikken, nadat zij deze gelezen en begrepen hebben. Hiermee worden onnodige complicaties in begrip voorkomen.

Hoewel de meeste participanten de ruimtelijke opzet prettig vonden, waren er een aantal participanten die aangaven moeite te hebben met de terminologie van conservatief en progressief. Hieruit volgt dat de uitleg over de terminologie en de opzet van het resultatenscherm beter niet onder de analyseoptie 'Positie per stelling' geplaatst kan worden. Wanneer gebruikers deze analyseoptie aanklikken, verdwijnt het spectrum uit beeld. Bovendien is het vraagteken onderaan dit scherm zo onopvallend dat geen enkele participant op het idee kwam hierop te klikken. Het zou beter zijn dit vraagteken bij het spectrum zelf te plaatsen, dus onder de analysemogelijkheden 'Politiek landschap' en 'Overige functies', en duidelijker te arceren.

Het langer in beeld laten van de uitleg zal er ook toe leiden dat de analyseoptie 'Vergelijk partij met uw antwoorden' meer opvalt. Ook de analyseoptie 'Positie per stelling' kan duidelijker aangegeven worden. Het beter promoten van de analysemogelijkheden zal ertoe leiden dat meer gebruikers de mogelijkheden zien. Bovendien kan het geen kwaad een

uitleg bij de opties te plaatsen, omdat een flink aantal participanten in het onderzoek de mogelijkheden niet begreep. Door het voor participanten gemakkelijker te maken de analyseopties te gebruiken, zal ook hun motivatie om zich in de politieke partijen en hun standpunten te verdiepen vergroot worden.

Tot slot kan het in de analyseoptie 'Vergelijk partij met uw antwoorden' geen kwaad minder links onder de stellingen te plaatsen. Het is beter één link met de simpele titel 'meer toelichting' te gebruiken, dan verschillende links eronder te zetten. Voor een paar gebruikers leek het scherm hierdoor minder overzichtelijk te worden. Ook zou bij de analyseopties nog een extra link worden geplaatst, waardoor participanten korte overzichten van de partijprogramma's te zien krijgen. Één van de participanten gaf duidelijk aan behoefte te hebben aan een samenvatting van de belangrijkste standpunten per partij. Ook dit zal de motivatie van gebruikers om zich in de politiek te verdiepen vergroten.

Bibliografie

Cedroni, L. & Garzia, D. (2010), *Voting Advice Applications in Europe: The state of the art*. Napoli: ScriptaWeb

Fossen, T., Anderson, J., Tiemeijer, W. (2012). Wijzer stemmen? StemWijzer, Kieskompas, en het voorgeprogrammeerde electoraat. In: C. van 't Hof, J. Timmer, R. van Est (eds). *Voorgeprogrammeerd. Hoe internet ons leven leidt*. Boom Lemma, 163-188

Guan, Z., Lee, S., Cuddihy, E., Ramey, J. (2006). The validity of the stimulated retrospective think-aloud methods as measured by eye-tracking. In: *Proceedings of the SIGCHI conference on Human Factors in computing systems*. 1253-1262

Holleman, B.C., Kamoen, N. & Vreese, C. de (2013). Effectief communiceren (4). Stemadvieshulpen onder de loep. *Tekst(blad)*, 2013(2), 26-27

Holleman, B.C., Kamoen, N. & Vreese, C. de (2013). Stemadvies via Internet: antwoorden, attitudes, stemintenties. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 35(1), 25-46

Jansen, C. (1990). *Papier of beeldscherm; hoe gaan formuliereninvullers te werk?* In: *Informatielogistiek. Formulieren in bedrijf*. SDU Uitgeverij, 53-62

Jong, De M., Schellens P.J. (1995). *Met het oog op de lezer. Pretestmethoden voor schriftelijk voorlichtingsmateriaal*. Serie Perspectieven op Taalgebruik. Amsterdam: Thesis Publishers.

www.KiesKompas.nl (2014). Gemeenteraadsverkiezingen 2014 Utrecht. Laatst geraadpleegd: 23-03-2014 via <http://gemeente.kieskompas.nl/>

Krouwel, A. (2012). *The practicalities Issuing Vote Advice: a new methodology for profiling and matching*. Te verschijnen in: *Voting Advice Applications and the State of the Art: Theory, Practice and Comparative Insights*

Ladner, A., Pianzola, J. (2010). Do Voting Advice Applications Have an Effect on Electoral Participation and Voter Turnout? Evidence from the 2007 Swiss Federal Elections. In: E. Tambouris, Macintosh, A., Glassey, O. (eds). *Electronic Participation*. Springer, 211-224

www.telegraaf.nl (2014). Ontwikkeling en lancering van KiesKompas. Laatst geraadpleegd 23-03-2014 via <http://www.telegraaf.nl/binnenland/22308960/StemhulpKieskompasonline.html>

www.vu.nl (2014) Gebruik van KiesKompas bij gemeenteraadsverkiezingen 2014. Laatst geraadpleegd op: 23-03-2014 via <http://www.vu.nl/nl/nieuws-agenda/nieuws/2014/jan-mrt/kieskompas-trekt-miljoen-bezoekers.asp>

Walgrave, S., Aelst, P., Nuytemans, M. (2008). 'Do the Vote Test': *The Electoral Effects of a Popular Vote Advice Application at the 2004 Belgian Elections*. In: Acta Politica (43). Palgrave, 50-70

Wall, M., Krouwel, A., Vitiello, T. (2012). *Do voters follow the recommendations of voter advice application websites? A study of the effects of kieskompas.nl on its users' vote choices in the 2010 Dutch legislative elections*. In: Party Politics. Sage, 1-21

Bijlage 1: Stellingen KiesKompas (alle versies)

Moederversie (zonder kopjes)

1. Alle prostitutie moet uit de Hardebollenstraat verdwijnen
2. Scholen mogen alleen uitbreiden als andere scholen in de wijk geen plek voor nieuwe leerlingen meer hebben
3. Er moet een verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd
4. De parkeertarieven in Utrecht mogen worden verhoogd
5. De meest vervuilende auto's (ouder dan Diesel Euro 3 en Benzine Euro 0) moeten uit de binnenstad worden geweerd
6. Het budget om de leefbaarheid in wijken te verbeteren (het leefbaarheidsbudget) moet worden afgeschaft
7. In achterstandswijken mogen sociale huurwoningen worden gesloopt
8. Op welzijnswerk mag worden bezuinigd
9. De OZB (belasting voor huiseigenaren) moet worden verlaagd, ook als daardoor extra moet worden bezuinigd
10. Er mogen woningen worden gebouwd in de Polder Rijnenburg
11. Winkels mogen alle zondagen open zijn
12. De gemeente moet geld investeren in een fietsbrug tussen Oog in Al en Leidsche Rijn over het Amsterdamse Veld
13. De gemeente moet extra geld investeren om taalachterstanden bij kinderen tegen te gaan
14. In plaats van preventie moet er meer geld naar een harde aanpak van overlast
15. De afvalstoffenheffing moet worden afgeschaft
16. Op kunst en cultuur mag worden bezuinigd
17. Voor milieumaatregelen mag een belastingverhoging plaatsvinden
18. De gemeente mag bedrijven dwingen tot het nemen van energiebesparende maatregelen
19. Op industrieterrein Lage Weide mag een windmolenpark komen
20. De gemeente moet geld investeren in de aanleg van meer ondergrondse parkeergarages
21. De gemeente moet meer geld uittrekken voor armoedebestrijding, ook als hiervoor de belastingen moeten worden verhoogd
22. De gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen
23. Iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen, of worden gekort op zijn uitkering
24. Wie meer verdient, moet meer gaan betalen voor een sociale huurwoning
25. In plaats van de gemeente, moeten huisbezitters zelf eigenaar worden van de grond onder hun woning
26. De verplichte vergunning voor het verbouwen van het eigen huis moet worden afgeschaft
27. Circussen met dieren moeten in Utrecht verboden worden
28. De hondenbelasting moet worden afgeschaft
29. De ontwikkeling van een gemeentelijke wietkwekerij moet worden gestopt
30. Overlastgevende inwoners moeten verplicht verhuizen naar een speciale buurt buiten de woonwijken

Versie A

1. Alle prostitutie moet uit de Hardebollenstraat verdwijnen
2. Scholen mogen alleen uitbreiden als andere scholen in de wijk geen plek voor nieuwe leerlingen meer hebben
3. Er moet geen verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd
4. De parkeertarieven in Utrecht mogen worden verhoogd
5. De meest vervuilende auto's (ouder dan Diesel Euro 3 en Benzine Euro 0) moeten uit de binnenstad worden geweerd

6. Het budget om de leefbaarheid in wijken te verbeteren (het leefbaarheidsbudget) moet worden gehandhaafd
7. In achterstandswijken mogen sociale huurwoningen worden gesloopt
8. Op welzijnswerk mag niet worden bezuinigd
9. De OZB (belasting voor huiseigenaren) moet worden verlaagd, ook als daardoor extra moet worden bezuinigd
10. Er mogen woningen worden gebouwd in de Polder Rijnenburg
11. Winkels mogen alle zondagen open zijn
12. De gemeente moet geen geld investeren in een fietsbrug tussen Oog in Al en Leidsche Rijn over het Amsterdam-Rijnkanaal
13. De gemeente moet geen extra geld investeren om taalachterstanden bij kinderen tegen te gaan
14. In plaats van preventie moet er meer geld naar een harde aanpak van overlast
15. De afvalstoffenheffing moet niet worden afgeschaft
16. Op kunst en cultuur mag worden bezuinigd
17. Voor milieumaatregelen mag een belastingverhoging plaatsvinden
18. De gemeente moet bedrijven zelf laten bepalen of ze van energiebesparende maatregelen nemen
19. Op industrieterrein Lage Weide mag geen windmolenpark komen
20. De gemeente moet geld investeren in de aanleg van meer ondergrondse parkeergarages
21. De gemeente moet meer geld uittrekken voor armoedebestrijding, ook als hiervoor de belastingen moeten worden verhoogd
22. De gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen
23. Iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen, of worden gekort op zijn uitkering
24. Wie meer verdient, moet meer gaan betalen voor een sociale huurwoning
25. In plaats van de gemeente, moeten huisbezitters zelf eigenaar worden van de grond onder hun woning (afschaffen erfpacht)
26. De verplichte vergunning voor het verbouwen van het eigen huis moet worden afgeschaft
27. Circussen met dieren moeten in Utrecht verboden worden
28. De hondenbelasting moet niet worden afgeschaft
29. De ontwikkeling van een gemeentelijke wietkwekerij moet worden gestopt
30. Overlastgevende inwoners moeten verplicht verhuizen naar een speciale buurt buiten de woonwijken

Versie B

1. Alle prostitutie moet uit de Hardebollenstraat verdwijnen
2. Scholen mogen alleen uitbreiden als andere scholen in de wijk geen plek voor nieuwe leerlingen meer hebben
3. Er moet een verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd
4. De parkeertarieven in Utrecht mogen niet worden verhoogd
5. De meest vervuilende auto's (ouder dan Diesel Euro 3 en Benzine Euro 0) moeten uit de binnenstad worden geweerd
6. Het budget om de leefbaarheid in wijken te verbeteren (het leefbaarheidsbudget) moet worden gehandhaafd
7. In achterstandswijken mogen geen sociale huurwoningen worden gesloopt
8. Op welzijnswerk mag worden bezuinigd
9. De OZB (belasting voor huiseigenaren) moet worden verlaagd, ook als daardoor extra moet worden bezuinigd

10. Er mogen geen woningen worden gebouwd in de Polder Rijnenburg
11. Winkels mogen alle zondagen open zijn
12. De gemeente moet geen geld investeren in een fietsbrug tussen Oog in Al en Leidsche Rijn over het Amsterdam-Rijnkanaal
13. De gemeente moet extra geld investeren om taalachterstanden bij kinderen tegen te gaan
14. In plaats van preventie moet er meer geld naar een harde aanpak van overlast
15. De afvalstoffenheffing moet niet worden afgeschaft
16. Op kunst en cultuur mag worden bezuinigd
17. Voor milieumaatregelen mag geen belastingverhoging plaatsvinden
18. De gemeente moet bedrijven zelf laten bepalen of ze van energiebesparende maatregelen nemen
19. Op industrieterrein Lage Weide mag geen windmolenpark komen
20. De gemeente moet geld investeren in de aanleg van meer ondergrondse parkeergarages
21. De gemeente moet meer geld uittrekken voor armoedebestrijding, ook als hiervoor de belastingen moe worden verhoogd
22. De gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen
23. Iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen, of worden gekort op zijn uitkering
24. Wie meer verdient, moet meer gaan betalen voor een sociale huurwoning
25. In plaats van de gemeente, moeten huisbezitters zelf eigenaar worden van de grond onder hun woning (aanschaffen erfpacht)
26. De verplichte vergunning voor het verbouwen van het eigen huis moet blijven bestaan
27. Circussen met dieren moeten in Utrecht toegelaten blijven
28. De hondenbelasting moet worden afgeschaft
29. De ontwikkeling van een gemeentelijke wietkwekerij moet worden doorgezet
30. Overlastgevende inwoners moeten verplicht verhuizen naar een speciale buurt buiten de woonwijken

Versie C

1. Alle prostitutie moet uit de Hardebollenstraat verdwijnen
2. Scholen mogen alleen uitbreiden als andere scholen in de wijk geen plek voor nieuwe leerlingen meer hebben
3. Er moet een verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd
4. De parkeertarieven in Utrecht mogen niet worden verhoogd
5. De meest vervuilende auto's (ouder dan Diesel Euro 3 en Benzine Euro 0) moeten uit de binnenstad wor toegelaten
6. Het budget om de leefbaarheid in wijken te verbeteren (het leefbaarheidsbudget) moet worden afgesch
7. In achterstandswijken mogen geen sociale huurwoningen worden gesloopt
8. Op welzijnswerk mag niet worden bezuinigd
9. De OZB (belasting voor huiseigenaren) moet worden verlaagd, ook als daardoor extra moet worden bezuinigd
10. Er mogen geen woningen worden gebouwd in de Polder Rijnenburg
11. Winkels mogen alle zondagen open zijn
12. De gemeente moet geld investeren in een fietsbrug tussen Oog in Al en Leidsche Rijn over het Amsterd Rijnkanaal
13. De gemeente moet extra geld investeren om taalachterstanden bij kinderen tegen te gaan
14. In plaats van preventie moet er meer geld naar een harde aanpak van overlast
15. De afvalstoffenheffing moet worden afgeschaft

16. Op kunst en cultuur mag niet worden bezuinigd
17. Voor milieumaatregelen mag geen belastingverhoging plaatsvinden
18. De gemeente mag bedrijven dwingen tot het nemen van energiebesparende maatregelen
19. Op industrieterrein Lage Weide mag een windmolenpark komen
20. De gemeente moet geld investeren in de aanleg van meer ondergrondse parkeergarages
21. De gemeente moet meer geld uittrekken voor armoedebestrijding, ook als hiervoor de belastingen mo worden verhoogd
22. De gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen
23. Iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen, of worden gekort op zijn uitkering
24. Wie meer verdient, moet meer gaan betalen voor een sociale huurwoning
25. In plaats van de gemeente, moeten huisbezitters zelf eigenaar worden van de grond onder hun woning (aanschaffen erfpacht)
26. De verplichte vergunning voor het verbouwen van het eigen huis moet worden afgeschaft
27. Circussen met dieren moeten in Utrecht toegelaten blijven
28. De hondenbelasting moet worden afgeschaft
29. De ontwikkeling van een gemeentelijke wietkwekerij moet worden gestopt
30. Overlastgevende inwoners moeten verplicht verhuizen naar een speciale buurt buiten de woonwijken

Versie D

1. Alle prostitutie moet uit de Hardebollenstraat verdwijnen
2. Scholen mogen alleen uitbreiden als andere scholen in de wijk geen plek voor nieuwe leerlingen meer hebben
3. Er moet geen verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd
4. De parkeertarieven in Utrecht mogen worden verhoogd
5. De meest vervuilende auto's (ouder dan Diesel Euro 3 en Benzine Euro 0) moeten uit de binnenstad wor toegelaten
6. Het budget om de leefbaarheid in wijken te verbeteren (het leefbaarheidsbudget) moet worden afgesch 7. In achterstandswijken mogen sociale huurwoningen worden gesloopt
8. Op welzijnswerk mag niet worden bezuinigd
9. De OZB (belasting voor huiseigenaren) moet worden verlaagd, ook als daardoor extra moet worden bezuinigd
10. Er mogen woningen worden gebouwd in de Polder Rijnenburg
11. Winkels mogen alle zondagen open zijn
12. De gemeente moet geld investeren in een fietsbrug tussen Oog in Al en Leidsche Rijn over het Amsterd Rijnkanaal
13. De gemeente moet geen extra geld investeren om taalachterstanden bij kinderen tegen te gaan
14. In plaats van preventie moet er meer geld naar een harde aanpak van overlast
15. De afvalstoffenheffing moet worden afgeschaft
16. Op kunst en cultuur mag niet worden bezuinigd
17. Voor milieumaatregelen mag een belastingverhoging plaatsvinden
18. De gemeente mag bedrijven dwingen tot het nemen van energiebesparende maatregelen
19. Op industrieterrein Lage Weide mag geen windmolenpark komen
20. De gemeente moet geld investeren in de aanleg van meer ondergrondse parkeergarages
21. De gemeente moet meer geld uittrekken voor armoedebestrijding, ook als hiervoor de belastingen mo worden verhoogd

22. De gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen
23. Iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen, of worden gekort op zijn uitkering
24. Wie meer verdient, moet meer gaan betalen voor een sociale huurwoning
25. In plaats van de gemeente, moeten huisbezitters zelf eigenaar worden van de grond onder hun woning (afschaffen erfpacht)
26. De verplichte vergunning voor het verbouwen van het eigen huis moet blijven bestaan
27. Circussen met dieren moeten in Utrecht verboden worden
28. De hondenbelasting moet niet worden afgeschaft
29. De ontwikkeling van een gemeentelijke wietkwekerij moet worden doorgezet
30. Overlastgevende inwoners moeten verplicht verhuizen naar een speciale buurt buiten de woonwijken

Bijlage 2: Overzicht participanten

Participant	Geslacht	Leeftijd	Niveau opleiding	Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen?	Resultaat	Van plan om te gaan stemmen
1	Vrouw	21	WO	Ik weet het nog helemaal niet.	Links, progressief. CU, SP	Gaat niet stemmen.
2	Vrouw	20	WO	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Links, midden. CU, SP, CDA	D66
3	Vrouw	20	HBO	Ik weet het nog helemaal niet.	Links, progressief. CU, SP, D66	D66
4	Vrouw	19	HBO	Ik weet het nog helemaal niet.	Midden, progressief. CU, SP, D66	Weet ik nog niet.
5	Man	25	HBO	Ik weet het nog helemaal niet.	Links, progressief. CU, SP	Weet ik nog niet.
6	Vrouw	23	HBO	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Rechts, midden. CDA, CU, Stadsbelang Utrecht	Weet ik nog niet.
7	Man	24	WO	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Links, progressief. CU	Ik twijfel nog.
8	Man	27	MBO	Ik weet het nog	Links, conservatief.	CU, PvdD

				helemaal niet.	CDA, CU, Ons Utrecht	
9	Man	26	WO	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Links, progressief. SP, CU, PvdA	Waarschijnlijk GroenLinks
10	Man	28	HBO	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen.	Midden, progressief. D66, CU, SP	D66
11	Vrouw	23	HBO	Ik weet het nog helemaal niet.	Links, progressief. D66, CU, SP	GroenLinks
12	Man	36	WO	Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen	Links, progressief. Student&Starter, PvdD, D66	Groenlinks
13	Vrouw	30	WO	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Links, progressief. Student&Starter, PvdD, GroenLinks, D66	GroenLinks
14	Man	32	HBO	Ik weet al zeker op welke partij ik op ga stemmen.	Midden, progressief. D66, CU, SP	D66
15	Man	25	WO	Ik weet al zeker op welke partij ik op ga stemmen	Links, progressief. SP, CU, PvdA, D66	D66
16	Vrouw	21	WO	Ik weet het nog helemaal niet.	Links, progressief. CU, SP, D66	Weet ik nog niet.

17	Vrouw	29	WO	Ik ga niet stemmen.	Midden, progressief. D66, SP, CU, Student&Starter	D66
18	Vrouw	20	HBO	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Links, progressief. D66, SP, CU, Student&Starter	SP
19	Man	29	WO	Ik weet het nog helemaal niet.	Rechts, conservatief. CDA, Standsbelang Utrecht, Partij Vrij Utrecht	Weet ik nog niet.
20	Man	30	WO	Ik twijfel nog tussen enkele partijen.	Links, midden. SP, PvdA, CU	SP

Bijlage 3: Afnameprotocol

Allereerst werd aan de proefpersonen uitgelegd wat de bedoeling van het onderzoek was. Het programma Morae werd opgestart en de participanten begonnen met het invullen van KiesKompas. Hierbij vulden de participanten de volgende inleidende vragen in:

Inleidende vragen

1. *Wat is uw geslacht?*

Man

Vrouw

2. *Wat is uw geboortjaar?*

...

3. *Wat is uw hoogst genoten opleiding?*

WO – doctoraal of master

HBO of WO – bachelor of kandidaats

HAVO en VWO bovenbouw – WO of HBO propedeuse

MBO

Eerst drie jaar HAVO en VWO / MAVO / VMBO (theoretische en gemengde leerweg)

LBO / VBO / VMBO (kader- en beroepsgerichte leerweg)

Geen onderwijs / basisonderwijs

Weet ik niet / Geen opgave

In welke wijk woont u?

West

Noordwest

Overvecht

Noordoost

Oost

Binnenstad

Zuid

Zuidwest

Leidsche Rijn

Vleuten – De Meern

Hoe zeker weet u al op welke partij u gaat stemmen?

Ik weet al zeker op welke partij ik ga stemmen

Ik twijfel nog tussen enkele partijen

Ik weet helemaal nog niet op welke partij ik zal stemmen

Ik ga niet stemmen

Hoeveel interesse heeft u in de politiek?

Heel veel interesse

- 0 Veel interesse
 - 0 Niet veel, niet weinig interesse
 - 0 Weinig interesse
 - 0 Heel weinig interesse
-

Na deze vragen kon de participant vervolgen met het invullen van de stellingen en het partijenschermbekijking. Vervolgens kon de participant het resultatschermbekijking en eventueel gebruik maken van de analyseopties. De meeste participanten kregen de pop-up vragenlijst in beeld, maar niet alle participanten kozen ervoor deze vragenlijst in te vullen. De gegevens van deze vragenlijst werden dan ook niet gebruikt. De participanten werden soms tussendoor herinnert aan het hardop-denken, via de onderstaande prompts.

Prompts

- Waar denk je aan?
 - Wat denk je nu?
 - Kun je hardop blijven denken?
 - Je mag alles wat je leest hardop lezen.
 - Zou je iets meer kunnen uitleggen waarom je voor welke antwoordoptie kiest?
-

Na het invullen werd een nagesprek gevoerd met de participanten. Onderstaand is de structuur van het nagesprek te zien. De structuur werd in grote lijnen aangehouden, maar soms werd hiervan afgeweken om meer informatie te verkrijgen over onderwerpen die door de participant werden geïntroduceerd.

Nagesprek

Algemene vragen:

- Wat vond u van het onderzoek?
- Vond u het leuk om KiesKompas in te vullen?

Vragen bij het instrument:

Beginschermbekijking

- Wat vond u van het inleidende scherm?
- Vond u de uitleg op dit scherm duidelijk?

Stellingen

- Vragen naar problemen die zich voordeden
- Wat vond u van de stellingen? Begreep u de stellingen?
- Heeft u door de stellingen een beter idee van wat er speelt?
- Sloten de stellingen aan bij wat naar uw mening relevant is in de gemeente Utrecht?
- Was het verschil tussen geen mening en neutraal voor u duidelijk?

- Bent u meer gemotiveerd om zich te verdiepen in kwesties die in de stellingen terug kwamen?

Partijen

- Maakt u gebruik van deze functie?
- Was het verschil tussen 'ik weet het niet' en 'geen mening' duidelijk voor u?

Resultatenschermb

- Wat vond u van het resultatenschermb?
- Wat vond u van de resultaten?
- Hoe interpreteert u deze resultaten?

Verdere analyse

- Heeft u gebruik gemaakt van de analysemogelijkheden?
- Zou u dit alsnog willen doen?
- Wat vond u van de analysemogelijkheden?
- Heeft u het idee dat u nu meer kennis heeft over de partijen en hun standpunten?
- Bent u meer gemotiveerd om zich te verdiepen in de partijen?

Afsluiting:

- Heeft u zelf nog vragen of opmerkingen over het onderzoek?
- Wilt u graag nog iets kwijt over het KiesKompas wat in de vragen niet is terug gekomen?
- Zou u de laatste vragenlijst in willen vullen? Deze bestaat uit enkele vragen.

Na het nagesprek kregen de participanten nog een vragenlijst aangeboden die zij op papier konden invullen. Na het invullen van de vragenlijst werd de betreffende participant bedankt voor zijn of haar medewerking. Hierna werd het opnameprogramma Morae gestopt.

Vragenlijst achteraf

Op welke partij bent u van plan te gaan stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen op 19 maart?

0 CDA

0 ChristenUnie (CU)

0 D66

0 GroenLinks

0 Nederland Duurzaam

0 PvdA

0 SP

0 VVD

0 Partij Vrij Utrecht (PVU)

0 Student en Starter

0 Partij voor de Dieren (PvdD)

- 0 Ons Utrecht
- 0 Stadsbelang
- 0 Ouderen Partij Utrecht (OPU)
- 0 Libertarische Partij
- 0 Ouderen Politiek Actief (OPA)
- 0 Basis Inkomen Partij
- 0 Nederland Samen
- 0 Weet ik nog niet

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van links naar rechts?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Links

Rechts

Waar zou u zichzelf plaatsen op een schaal van conservatief naar progressief?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Conservatief

Progressief

Wat is voor u de belangrijkste reden om KiesKompas te gebruiken?

- 0 Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen
- 0 Een makkelijke manier om informatie over de politiek te krijgen
- 0 Kijken of de stemhulp mijn huidige partijvoorkeur bevestigt
- 0 Leuk of grappig om te doen of over te praten
- 0 Controleren of de stemhulp deugt

Ik vind dat ik de politieke kwesties die momenteel in de gemeente Utrecht spelen goed begrijp

Helemaal mee eens / Mee eens / Niet mee eens, niet mee oneens / Niet mee eens / Helemaal niet mee eens

Door het gebruik van KiesKompas is mijn inzicht in de standpunten van de politieke partijen vergroot

Helemaal mee eens / Mee eens / Niet mee eens, niet mee oneens / Niet mee eens / Helemaal niet mee eens

Het gebruik van KiesKompas motiveert mij om mij verder in de politiek te verdiepen?

Helemaal mee eens / Mee eens / Niet mee eens, niet mee oneens / Niet mee eens / Helemaal niet mee eens

Het gebruik van KiesKompas...

Heeft mijn partijvoorkeur bepaald / Heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur / Heeft mijn partijvoorkeur bevestigd / Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Bijlage 4: uitwerking afname per participant

In deze bijlage staat de afname per participant uitgewerkt. Per onderdeel van het instrument worden opvallende bevindingen beschreven. De uitwerkingen vormen een combinatie van de observaties, het nagesprek en de vragenlijst.

Participant 1 (duur 27:08)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 21

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de onderzoekster thuis, rond 21:30

Links/rechts: 4

Conservatief/progressief: 5

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant leest de titels op het scherm niet. De participant ondervindt geen problemen bij het invullen van het beginscherm en begrijpt meteen dat er op start geklikt moet worden na het selecteren van de juiste gemeente.

Inleidende vragen: De participant leest de instructie die boven de inleidende vragen staat niet. Met het begrijpen van de inleidende vragen zelf heeft de participant geen moeite. De participant vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding waar zij op dit moment mee bezig is. De participant weet niet in welke wijk zij woont en selecteert 'zuid' op de gok. De participant neemt niet het initiatief om dit op een andere manier, bijvoorbeeld via Google Maps, te achterhalen. De participant geeft aan nog helemaal niet te weten op welke partij zij moet stemmen en geen interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant maakt bij het invullen van KiesKompas geen onderscheid tussen de opties 'geen mening' en 'neutraal', maar gebruikt alleen de optie 'neutraal'. Deze gebruikt ze als ze geen kennis heeft over de situatie (bij stelling 3 over de verbreding van de A27 bijvoorbeeld: "Neutraal. Dat weet ik niet. Ik rijd daar nooit"). Andere voorbeelden zijn de stellingen over prostitutie in de Hardebollenstraat en het bouwen van woningen in de polder Rijnenburg. De participant kent beide plekken niet en vult daarom 'neutraal' in. De participant gebruikt de optie 'neutraal' ook bij begripsproblemen, zoals bij de stelling over eigenaar worden van de grond onder de eigen woning: "Huh, kun je daar geen eigenaar van zijn? Apart. Neutraal, ik weet daar helemaal niks vanaf." De participant geeft in het nagesprek ook aan dat ze zich niet bezighoudt met politiek en daardoor veel begrippen in de stellingen niet kent: "De meeste waarvan ik echt geen idee had, heb ik gewoon neutraal ingevuld." De participant geeft echter wel aan dat ze een aantal begrippen ook uit de stelling kon afleiden.

In het nagesprek laat de participant merken dat zij wel weet wat het verschil is tussen 'geen mening' en 'neutraal', waarbij 'geen mening' een optie is als de gebruiker totaal geen kennis heeft over de stelling en 'neutraal' als de gebruiker nog niet weet wat hij of zij van de stelling vindt, maar wel weet waar het over gaat. Ze zegt dan ook dat ze bij een paar misschien toch 'geen mening' in had moeten vullen.

De participant weet niet zeker wat het begrip 'welzijnswerk' inhoudt, maar vat dit op als vrijwilligerswerk: "Het zal wel vrijwilligerswerk zijn". De participant geeft hier een

begripsprobleem weer, omdat zij de inhoud van het begrip eigenlijk niet kent. Een gebrek aan uitleg van de kant van KiesKompas leidt ertoe dat ze een verkeerde aanname doet en dus ook voor een andere antwoordoptie kiest.

De participant geeft in het nagesprek aan dat haar inzicht in de politieke kwesties die spelen in Utrecht vergroot is: "Het is opzich wel leuk om een beetje te weten waar ze überhaupt over na aan het denken zijn in de gemeente Utrecht." Bij de vragenlijst heeft de participant dan ook 'mee eens' ingevuld bij de vraag of ze de politieke kwesties die momenteel in de gemeente Utrecht spelen goed begrijpt.

De participant begrijpt wel dat ze met de cijfers boven de stellingen terug kan naar de vorige stelling, als ze er per ongeluk eentje overslaat. De participant leest de kopjes boven de stellingen verder niet.

Partijen: De participant heeft geen moeite met het begrijpen van hoe ze de schalen moet invullen per partij. De participant gebruikt bij onbekende partijen de optie 'ik weet het niet', maar maakt geen gebruik van de 'geen mening' optie. In het nagesprek geeft de participant de volgende uitleg bij de antwoordopties: "Ik weet het niet als je eigenlijk niet weet waar de partijen voor staan en geen mening als je nog nooit van de partij hebt gehoord." Ze geeft dus voor de 'geen mening' optie dezelfde uitleg als bij de stellingen.

Na het invullen van het scherm met de partijen kiest de participant voor de 'ga verder' optie. Ze besteedt geen aandacht aan de kleine letters die links onderin het scherm staan met de opmerking 'Deze vragen hebben geen invloed op uw positie in het politieke spectrum'.

Resultaat: De participant geeft aan dat de uitleg verdwijnt voordat zij deze helemaal heeft kunnen lezen: "Waarom verdwijnt dat ding nou?". De participant is het niet eens met de resultaten (dichtst bij CU in de buurt). In het nagesprek geeft de participant een tegenstrijdigheid aan over de resultaten. Aan de ene kant vraagt de participant zich af in hoeverre de uitslag van KiesKompas wel een correcte weergave van haar politieke voorkeur uitdrukt ("Ik vraag me toch altijd af in hoeverre dit nou klopt. Ik zie mezelf toch nog niet op ChristenUnie stemmen"). Aan de andere kant geeft de participant wel aan dat de kans dat ze op de ChristenUnie zal stemmen groter is geworden. Deze twijfel blijkt ook uit haar antwoord op de eerste vraag in de vragenlijst: de participant heeft nog steeds 'weet ik nog niet' ingevuld bij de vraag op welke partij zij wil gaan stemmen. Bij de laatste vraag over 'het gebruik van KiesKompas', heeft de participant wel aangegeven dat KiesKompas haar aan het twijfelen heeft gebracht over de partijvoorkeur.

De opzet van de resultaten zelf vindt de participant niet moeilijk te begrijpen. Ze vindt het handig dat ze in het assenstelsel goed kan zien welke partijen een beetje in de buurt zit. De participant heeft wel gekeken naar het verschil tussen links en rechts, maar niet naar conservatief en progressief.

Analyseopties: De participant kijkt naar de analyseoptie 'Politiek landschap', maar komt tot de conclusie dat zij alle thema's belangrijk vindt. De participant ziet ook de analyseoptie 'Vergelijk partij met uw antwoorden', wanneer ze met haar muis op het icoon van CU gaat staan in het resultatenscherm. De participant maakt van deze optie ook gebruik en scrollt er

even snel doorheen. Ze bekijkt de stellingen echter niet in detail en maakt ook geen gebruik van de extra informatie optie onder de stellingen.

In het nagesprek zegt de participant over deze laatste optie: “Ja dat is opzich wel handig dat dat erop zit. Het is alleen ja als je dat voor elke partij moet gaan bekijken ben je een beetje lang bezig.” De participant geeft aan dat ze dus ook alleen meer kennis heeft gekregen over de standpunten van CU, maar niet van de andere politieke partijen. Daarvoor zou je volgens de participant bij alle partijen deze analyseoptie moeten uitvoeren en de resultaten per stelling bekijken.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur

Participant 2 (duur 29:28)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 20

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 12:00

Links/rechts: 4

Conservatief/progressief: 7

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant leest de titels op het scherm. De participant heeft geen moeite met het selecteren van de juiste gemeente en vervolgens op start te drukken.

Inleidende vragen: De participant leest ook bij de inleidende vragen weer de instructie die erboven staat aangegeven, in plaats van meteen te beginnen met het beantwoorden van de vragen. De participant vult bij ‘hoogst genoten opleiding’ de opleiding in waar zij op dit moment mee bezig is. De participant hoeft niet na te denken over de wijk waarin zij woont. Verder geeft de participant aan nog te twijfelen tussen een aantal partijen, maar wel interesse te hebben in de politiek. In het nagesprek geeft de participant wel aan dat ze het niet prettig vindt om haar gegevens in te vullen: “Ik weet niet waarom ze mijn details nodig hebben over wie ik ben. Ik vind het eigenlijk een beetje persoonlijk dat ik denk daar hebben ze echt niks aan.”

Stellingen: De participant heeft in principe weinig moeite met het begrijpen van de stellingen en de antwoordopties. Ook begrijpt de participant dat ze door op de cijfers boven de stellingen terug kan gaan naar de vorige stelling, wanneer ze er per ongeluk een overslaat. Uit de observaties en het nagesprek komen een aantal andere interessante bevindingen naar voren.

De participant vindt over het algemeen dat veel stellingen radicaal geformuleerd zijn. Ze vindt dat er meer gedetailleerde informatie beschikbaar moet zijn om bepaalde begrippen uit te leggen of bepaalde situaties verder toe te lichten. Dit blijkt tijdens het

invullen duidelijk uit haar opmerking bij stelling 16 over het bezuinigen op kunst en cultuur: “Ik doe dat ik het er niet mee eens ben, maar ik vind, ze geven vrij weinig uitleg over wat het inhoudt, waarop bezuinigd wordt.” Hetzelfde is het geval bij stelling 17 over geen belastingverhoging voor milieumaatregelen: “Ja milieumaatregelen, maar wat voor milieumaatregelen.” In het nagesprek geeft de participant dit ook duidelijk aan: “Ik vond de stellingen vrij radicaal met weinig uitleg over de inhoud van de stellingen. Ze veronderstellen dat je een aantal dingen gewoon weet.”

Kennisgebreken belemmeren de participant niet om over een stelling na te denken. Dit blijkt uit de stellingen over prostitutie in de Hardebollenstraat en het bouwen van woningen in de polder Rijnenburg. In beide gevallen weet de participant niks van de plekken af, maar denkt zij er toch verder over na én geeft een mening: “Ik heb geen idee waar Rijnenburg is, maar de polder klinkt alsof het wel vaak overloopt dus dat het eigenlijk ook niet handig is om daar huizen te bouwen. Maar ik ben niet zo radicaal dat ik zeg er mogen geen woningen. Maar ik denk dat ik het er mee eens ben want ik denk dat het niet handig is om daar woningen te bouwen. En anders is het slecht voor het milieu. En er zijn al genoeg woningen naar mijn idee.”

De participant vindt echter dat ze door het gebrek aan informatie niet meer inzicht heeft in de kwesties die op dit moment in Utrecht spelen. Zo zegt ze in het nagesprek: “Ik heb nu wel een paar ideeën over oh daar zijn ze dus mee bezig. Maar tegelijkertijd heb ik doordat er zo weinig informatie was, weet ik er eigenlijk alsnog niks van.”

De participant kiest bij de antwoordopties bijna nooit voor de meest extreme opties, zoals ‘helemaal mee eens’ of ‘helemaal niet mee eens’. Ze gebruikt zowel ‘neutraal’ als ‘geen mening’, maar vaker neutraal. Zo gebruikt ze de neutraaloptie bij bijvoorbeeld de stelling over welzijnswerk, omdat zij dit begrip niet begrijpt: “Wat is dat welzijnswerk. Werk wat goed is voor je welzijn.” Ook gebruikt ze de optie bij de stelling over belasting voor huiseigenaren: “Uhm, ja opzich vind ik het beter dat mensen huiseigenaar zijn dan dat ze huren. Dus dan stimuleer je het denk ik. Maar verder blijf ik er vrij neutraal in want het zal ook wel negatieve kanten hebben.” In het nagesprek geeft de participant de volgende uitleg over de ‘neutraal’ en de ‘geen mening’ optie: “Neutraal heb ik gedaan als ik dacht het kan ja en nee zijn en ik wil me erbuiten houden. Geen mening heb ik gedaan als ik dacht ik weet er echt helemaal niks van, ik kan hier niks over zeggen.”

De stelling over het niet verhogen van de parkeertarieven staat in deze versie negatief geformuleerd. De participant moet daarom langer nadenken over het omzetten naar de juiste antwoordoptie: ze wil eerst ‘niet mee eens’ invullen, maar verbetert zichzelf en vult toch ‘mee eens’ in. De participant heeft verder geen moeite meer met negatieve formuleringen.

Partijen: De participant leest eerst de instructie en vult dan zonder moeite per partij in hoe waarschijnlijk het is dat ze erop zal stemmen. De participant maakt naast de cijfers alleen gebruik van de ‘geen mening’ optie wanneer zij een partij niet kent.

Resultaten: De participant begint met het lezen van de uitleg, maar kan alleen de eerste alinea lezen, omdat de uitleg te snel verdwijnt. De participant concludeert dat zij links van het midden zit, maar kijkt daarbij niet naar progressief en conservatief. De participant vindt het assenstelsel waarin de partijen en de eigen positie zijn geplaatst wel handig: “Opzich

vind ik het wel handig om te weten dat je kijkt van waar staan de partijen en waar sta je zelf. Dat is opzich goed om te weten. Dus dat vind ik opzich duidelijk.” De participant krijgt de pop-up van de vragenlijst, maar vult deze verder niet in.

In het nagesprek laat de participant merken dat ze de resultaten incompleet vindt: “Er staat helemaal geen reden waarom je bij bepaalde partijen uitkomt. En er staat ook geen uitleg bij de partijen.” Ze vind ook dat de resultaten van KiesKompas niet laten zien wat ze nu eigenlijk moet stemmen (“Dus ik vind het raar dat je nu nog helemaal niet weet wat je moet stemmen”), terwijl dat wel de reden was waarom ze KiesKompas gebruikt. Dit blijkt ook uit de vragenlijst: de belangrijkste reden voor de participant om KiesKompas te gebruiken was om uit te zoeken waarop ze moet gaan stemmen.

Analyseopties: De participant maakt gebruik van de optie ‘Politiek landschap’. Ze heeft geen moeite met het selecteren van de thema’s en begrijpt ook dat ze meteen op ‘herbereken uw positie’ kan klikken. De participant gaat vervolgens na welke partijen binnen haar cirkel vallen. Ze gaat daarbij met haar muis over de iconen, maar begrijpt niet dat ze daarbij op de optie ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’ kan klikken. De participant bekijkt wel de analyseopties, maar vind het moeilijk te begrijpen wat ze er precies mee kan doen. Ze maakt er dan ook verder geen gebruik van.

In het nagesprek blijkt de participant wel geïnteresseerd in de optie ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’. De participant gaat dan ook bij D66 kijken naar deze analyseoptie. Ze concludeert bij het zien van het scherm: “Oh maar dan moet je al die dingen gaan lezen, daar houd ik ook niet van.” De participant besteedt geen aandacht aan de ‘klik hier voor meer toelichting’ mogelijkheid. De participant geeft aan dat ze niet vindt dat ze door deze analyseoptie meer inzicht krijgt in de standpunten van de partijen: “Want hierdoor krijg ik nog steeds niet mee wat nu hun belangrijkste punten zijn.” Dit blijkt ook uit de vragenlijst waarbij de participant ‘niet mee eens’ invult op de vraag of KiesKompas het inzicht in de standpunten van politieke partijen vergroot. Uit de vragenlijst blijkt ook dat de participant niet vindt dat KiesKompas haar motiveert om zich verder in de politiek te verdiepen en ook dat het gebruik van KiesKompas niet bepalend was voor haar partijvoorkeur.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens, niet mee oneens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Participant 3 (duur 30:12)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 20

Opleidingsniveau: HBO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 20:30

Links/rechts: 2

Conservatief/progressief: 2

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant selecteert de gemeente en drukt vervolgens op start. Ze leest niet de titel erboven, maar voert meteen de vereiste taak uit.

Inleidende vragen: De participant leest niet de instructie die bovenaan het scherm staat, maar gaat meteen door met het invullen van de vragen. De participant drukt twijfel uit over wat er met 'hoogst genoten opleiding' bedoeld wordt: "Hoogst genoten opleiding. Dat is waar je mee bezig bent toch? Nee dat is wat je hebt afgerond." Uiteindelijk vult de participant de opleiding in die ze heeft afgerond. De participant geeft aan nog niet te weten op welke partij zij gaat stemmen en weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan. Ook gebruikt de participant zowel de 'geen mening' als de 'neutraal' optie bij het beantwoorden van de stellingen. Bij stelling 3 over de verbreding van de A27 bij Amelisweerd kiest de participant voor de optie 'geen mening': "Heb ik eigenlijk geen mening over, want ik weet niet hoeveel files er staan. Als er nou heel veel files zouden staan dan zeg ik verbreden, zijn er niet heel veel files dan niet. En ik weet ook niet wat er weg moet om de A27 te verbreden, dus. Heb ik niet heel veel kennis over, dus geen mening." Hetzelfde doet zij bij stelling 10 'er mogen geen woningen gebouwd worden in de polder Rijnenburg: "Geen mening want de polder Rijnenburg ken ik niet."

Bij stelling 7 over dat er geen sociale huurwoningen mogen worden gesloopt in achterstandswijken kiest de participant voor 'neutraal': "Mee eens, want die mensen hebben anders ook geen woonruimte. Tenzij er een andere woonruimte voor hun gevonden wordt, dan ben ik het er wel mee eens. Of dus eigenlijk niet bedoel ik. Dus dan blijf ik neutraal, want ik zit ertussenin." De participant geeft in het nagesprek een uitleg die overeenkomt met hoe ze de opties heeft gebruikt tijdens het invullen van KiesKompas: "Neutraal is dan denk ik dat je, je bent niet voor je bent niet tegen. En geen mening is, het maakt me niet uit." De participant heeft wel enigszins moeite met het formuleren van deze uitleg.

In het vorige citaat is ook te zien dat de participant moeite heeft met het transformeren van haar mening naar een antwoordoptie, wanneer de stelling negatief geformuleerd is. De participant heeft dit probleem alleen met de stelling over sociale huurwoningen. Bij de andere negatief geformuleerde stellingen in KiesKompas gaat het de participant vrij gemakkelijk af. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze het lastig vond dat de stellingen afwisselend positief of negatief geformuleerd waren: "Soms moest ik even nadenken over wat er nou stond, want de ene keer waren ze positief geschreven en de andere keer negatief. En dan moet je dus mee eens en niet mee eens, dus dat is dan even niet altijd duidelijk zeg maar."

Langere stellingen lijken soms problemen te veroorzaken voor de participant. Vooral wanneer deze uit twee delen bestaan, zoals stelling 9 'De OZB (belasting voor huiseigenaren) moet worden verlaagd, ook als daardoor extra moet worden bezuinigd'. De participant maakt haar keuze uiteindelijk op basis van haar mening over het eerste gedeelte van de stelling: "Dat vind ik eigenlijk een beetje een rare. Dat betekent dus dat de belasting lager wordt, dus de huiseigenaren hoeven minder belasting te betalen. Ben ik het eigenlijk wel mee eens." De participant geeft in het nagesprek aan dat ze de stellingen over het algemeen niet moeilijk te begrijpen vond en geen moeite had met begrippen die in de stellingen stonden. Ze moest er af en toe langer over nadenken, omdat ze zich weinig bezighoudt met politieke kwesties. De participant zegt in het nagesprek dan ook dat ze door KiesKompas een

beter idee heeft van welke kwesties er spelen, maar in de vragenlijst geeft ze aan dat ze deze kwesties niet beter begrijpt.

Partijen: De participant heeft geen moeite met het begrijpen van hoe ze dit scherm in moet vullen. De participant geeft tijdens het onderzoek ook aan dat ze al ooit een VAA in heeft gevuld. Ze baseert haar antwoorden dus ook op de resultaten die ze zich nog kan herinneren uit deze vorige test: “GroenLinks, ik heb geen idee. Volgens mij stond die ook best wel hoog, dus die doe ik een 6.” De participant kent weinig partijen en vult dus ook regelmatig ‘weet ik niet’ in. De participant maakt geen gebruik van de ‘geen mening’ optie. De participant zegt hierover in het nagesprek: “Volgens mij heb ik weet het niet gedaan, want ik weet het gewoon niet. Ik weet niet waar ze voor staan, dus ik kan het aanklikken, maar ik ken de partijen gewoon niet.”

Resultaten: De participant begint met het lezen van de uitleg over het resultatenscherm, maar krijgt niet de kans om dit af te lezen, omdat het scherm te snel wegschiet. De participant kijkt meteen naar welke partijen het dichtste bij haar positie in het spectrum liggen. De participant besteedt aandacht aan de assen waarmee het spectrum is opgebouwd: “Ik ben vooral links, progressief.” Het lijkt echter alsof ze dit niet helemaal begrijpt of onthoudt, omdat ze in de vragenlijst achteraf zichzelf heel sterk aan de conservatieve in plaats van aan de progressieve kant schaart. De participant geeft in het nagesprek ook toe dat ze niet weet wat links/rechts of progressief/conservatief precies inhoudt.

De participant laat zien dat ze zich laat beïnvloeden in haar keuze voor een bepaalde partij door KiesKompas. Dit blijkt tijdens de observatie (“Dat wordt stemmen op D66 dus”) en ook uit de vragenlijst achteraf. Bij de inleidende vragen gaf de participant aan dat ze nog helemaal niet wist op welke partij ze moest gaan stemmen, maar in de vragenlijst achteraf geeft ze aan van plan te zijn om op D66 te stemmen bij de gemeenteraadverkiezingen. Dit komt overeen met de reden waarom ze KiesKompas zou willen gebruiken, namelijk om uit te zoeken waar ze op moet gaan stemmen. Ook geeft ze aan dat het gebruik van KiesKompas haar partijvoorkeur bepaald heeft.

Analyse-opties: Het valt de participant op dat ze door met haar muis op het logo te gaan staan ze haar antwoorden kan vergelijken met die van de partij. Dit is de eerste analyse-optie die de participant opvalt, wanneer ze kijkt welke partijen bij haar positie in de buurt liggen. Van deze optie maakt ze ook op eigen initiatief gebruik, maar haakt daarbij ook snel af: “Dit kijk ik wel een andere keer door, dat is nu allemaal zoveel werk.”

De participant bekijkt vervolgens de optie ‘Politiek landschap’. Ze begrijpt hierbij dat haar positie niet veranderd als ze alle thema’s belangrijk vindt. De participant geeft aan dat ze het goed vindt dat de extra analyse mogelijkheden er zijn: “Vind ik heel goed, want dan weet je ook waar die partijen zelf voor staan zeg maar en dat is wel belangrijk om te weten vind ik.” De participant geeft ook aan dat ze vindt dat ze alleen meer kennis heeft over de politieke partijen als ze ze allemaal gaat bekijken en vergelijken. Echter, hiermee geeft zij een tegenstrijdigheid aan, want in de vragenlijst achteraf vult de participant wel ‘mee eens’ in bij de vraag of haar inzicht in de standpunten van politieke partijen is vergroot. De participant geeft aan dat ze het veel werk vindt om alle partijen te gaan bekijken. In de vragenlijst achteraf heeft ze dan ook ‘niet mee eens’ ingevuld bij of KiesKompas haar gemotiveerd heeft om zich verder in de politiek te verdiepen.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Helemaal niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur bepaald

Participant 4 (duur 29:47)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 19

Opleidingsniveau: HBO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 18:30

Links/rechts: 5/6

Conservatief/progressief: 5/6

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant leest niet de titels op het scherm. De participant heeft verder geen moeite met het selecteren van de juiste gemeente en het doorgaan naar de inleidende vragen.

Inleidende vragen: De participant leest niet de instructie, maar begint meteen met invullen. De participant vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding waar ze op dit moment mee bezig is. De participant verwacht bij het selecteren van de wijk ook uit Sterrenwijk (de wijk waar ze zelf woont) te kunnen kiezen, maar als dit niet het geval is, kiest ze voor de Binnenstad. De participant weet het echter niet zeker. De participant geeft aan nog niet te weten op welke partij zij gaat stemmen en heel weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant kiest niet voor de 'helemaal' opties, maar houdt haar mening wat gematigder. De participant heeft weinig kennis over de begrippen en plaatsen die in de stellingen voorkomen en maakt hierdoor veel gebruik van de opties 'geen mening' en 'neutraal'. De participant laat echter geen eenduidig gebruik van deze opties zien. De participant gebruikt bij stelling 1 over prostitutie in de Hardebollenstraat de 'geen mening' optie, omdat zij niet weet waar de Hardebollenstraat ligt. Dezelfde keuze maakt ze bij stelling 3 over een verbreding van de A27 bij Amelisweerd: "Dit weet ik ook niet waar het ligt en ik rijd er zelf niet over, dus geen mening." Bij de stelling over de polder Rijnenburg heeft de participant weer het probleem dat ze niet weet waar het ligt, maar hier kiest zij wel voor de optie 'neutraal'.

Bij interpretatieproblemen met begrippen in bepaalde stellingen kiest de participant meestal voor 'geen mening'. De participant weet bijvoorbeeld niet wat de afvalstoffenheffing inhoudt en kiest daarom voor 'geen mening': "Dit weet ik ook niet wat het is dus geen mening." Hetzelfde doet zij bij stelling 9 over OZB. De participant kiest verder voor 'geen mening' wanneer de situatie niet op haar van toepassing is, zoals bij stelling 25 over het afschaffen van de erfpacht: "Hier heb ik eigenlijk niet echt mee te maken dus geen mening."

In het nagesprek geeft de participant de volgende uitleg over het verschil tussen de 'geen mening' en de 'neutraal' antwoordopties: "Bij geen mening als ik het echt niet snapte eigenlijk. Gewoon heel de stelling niet. En neutraal als ik het wel deels weet maar eigenlijk

ook niet echt een mening had.” Deze uitleg komt dus niet helemaal overeen met hoe de participant de opties tijdens het invullen van KiesKompas gebruikt heeft.

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze de stellingen niet duidelijk vond en het dus moeilijk vond om een mening erover te geven. De stellingen gingen over onderwerpen waar ze niet zoveel van afwist en de participant laat weten dat ze vindt dat er meer uitleg bij had mogen staan. De participant geeft antwoord op de vraag ‘hoe zou je dit voor je zien’: “Soms zie je wel van die vraagtekentjes staan waar je dan met je muis op kunt staan en dan heb je wat meer uitleg.”

De participant heeft moeite met het correct beantwoorden van negatief geformuleerde stellingen. Dit uit zich bijvoorbeeld bij de stelling ‘voor milieumaatregelen mag er geen belastingverhoging plaatsvinden’: “We moeten er natuurlijk wel iets aandoen, zodat het niet weggaat dus uitlaatstoffen van de auto’s zou wel minder moeten worden, maar om mensen dan meer belasting te laten betalen? Nee ben ik het niet mee eens.” Uit de redenering van de participant blijkt dat ze vindt dat mensen niet meer belasting mogen gaan betalen voor milieumaatregelen. Dit betekent dat ze het eens is met de stelling, maar vanwege de verwarring met de negatieve formulering vult de participant ‘niet mee eens’ in. Eenzelfde situatie doet zich voor met de stelling ‘de gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen’. Hier maakt de participant geen fout, maar het kost haar wel meer cognitieve moeite om haar mening te transformeren aan de juiste antwoordoptie: “Maar ik vind dat je geen schulden moet maken als je het geld gewoon niet hebt. Even kijken, kan beter tijdelijk. Nee, dan kunnen ze altijd nog beter bezuinigen.”

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze niet perse vindt dat ze meer kennis heeft over de kwesties die in Utrecht spelen. Ook geeft ze aan weinig gemotiveerd te zijn om zich verder in deze kwesties te gaan verdiepen. Dit komt overeen met wat de participant in heeft gevuld op de vragenlijst achteraf.

Partijen: De participant geeft aan weinig kennis te hebben over de politiek en vult daarom bij alle partijen ‘geen mening’ in. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze de ‘ik weet het niet’ optie niet gezien had en daarom steeds voor de ‘geen mening’ optie koos. De participant leest niet de kleine letters onderaan de pagina, maar drukt meteen op de ‘ga verder’ knop.

Resultaten: De participant heeft niet voldoende tijd om de instructie te lezen, omdat deze na 10 seconden wegschiet. De participant maakt eerst gebruik van de analyse-optie ‘Politiek landschap’ alvorens naar haar resultaten te kijken. De participant kijkt niet zozeer naar de assen, maar meer naar de partijen die bij haar eigen positie in de buurt zitten. In het nagesprek geeft de participant aan dat ze het spectrum wel lastig te begrijpen vindt: “Ja ik heb hem wel eens eerder gedaan, maar wist niet dat er zo een antwoord uitkwam. Ik moest nog even goed kijken waar ik nu precies zat. Best onduidelijk.”

De participant vult wel de vragen van de pop-up in, zodra deze in het scherm verschijnen. Hieruit blijkt dat de participant zich niet erg laat beïnvloeden door de resultaten van KiesKompas: “Er stond net ChristenUnie, maar daar ga ik niet op stemmen. Daarnaast stond de SP, maar ik moet nog even verder uitzoeken wat de partij precies inhoudt wil ik er op gaan stemmen. Dus dat weet ik nog niet.” Deze uitspraak indiceert dat de participant dus wel meer gemotiveerd is geraakt om zich te verdiepen in de politiek door KiesKompas.

Echter, in de vragenlijst achteraf laat de participant blijken dat ze het er niet mee eens is dat het gebruik van KiesKompas haarmotiveert om zich verder in de politiek te verdiepen. Ook geeft ze aan dat het gebruik van KiesKompas haar partijvoorkeur niet heeft beïnvloed. De participant geeft echter wel aan dat ze KiesKompas gebruikt om uit te zoeken waarop ze moet gaan stemmen.

Uit de pop-up vragen blijkt ook dat de participant niet goed weet wat conservatief en progressief inhoudt. Hier kijkt ze in het resultatenscherf zelf dan ook niet naar.

Analyse-opties: De participant maakt na het verdwijnen van de instructie meteen gebruik van de 'Politiek landschap' optie. Dit doet zij al voordat ze echt heeft gekeken naar het spectrum en haar eigen positie daarin. Na het invullen van de pop-up vragen oriënteert de participant zich verder op het resultatenscherf. Hierbij bekijkt zij ook de 'Positie per stelling' optie. De participant heeft moeite met het begrijpen van deze analyse-optie en denkt dat ze haar antwoorden op de stellingen nog kan veranderen: "Ik weet niet, nu vraag ik me af hoe dit werkt. Dit is toch ja je kunt nu nog eigenlijk alles veranderen." In het nagesprek geeft de participant aan dat ze inderdaad dacht dat ze via die optie haar antwoorden op de stellingen nog kon wijzigen: "Ik vond het eigenlijk een beetje raar, want je hebt dan die vragen zeg maar, maar dan kun je uiteindelijk nog je positie per stelling veranderen."

De participant maakt geen gebruik van de optie 'Vergelijk partij met uw antwoorden'. De participant vindt dan ook niet dat haar inzicht in de partijen en hun standpunten is vergroot, zo zegt ze in het nagesprek: "Nee ook niet, helemaal niet eigenlijk. Je krijgt eigenlijk gewoon stellingen en je vult in wat jij er over denkt, dus ik heb nog niet echt een idee wat een standpunt van bijvoorbeeld PvdA is." In de vragenlijst achteraf geeft de participant dan ook aan dat ze niet vindt dat haar inzicht in de standpunten van de politieke partijen is vergroot.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Participant 5 (duur 32:17)

Geslacht: Man

Leeftijd: 25

Opleidingsniveau: HBO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 13:30

Links/rechts: 6

Conservatief/progressief: 5

Versie KiesKompas: A

Beginscherf: De participant leest niet de titels op het scherm, maar selecteert meteen de gemeente en gaat verder door op start te drukken.

Inleidende vragen: De participant leest niet de instructie, maar begint meteen met het invullen van de vragen. De participant vult bij 'hoogst genoten opleiding' de opleiding in

waar hij op dat moment mee bezig is (HBO of WO bachelor kandidaats). De participant geeft aan nog niet te weten waar hij op gaat stemmen, maar wel veel interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant antwoordt over het algemeen vrij gematigd op de stellingen. Dit uit hij tijdens de afname: "Oja, ik ben een type dat helemaal eens en helemaal niet eens eigenlijk nooit gebruikt." De participant maakt ook meerdere malen gebruik van de 'neutraal' en 'geen mening' opties. Neutraal gebruikt de participant als de situatie voor hem niks uitmaakt, bijvoorbeeld bij stelling 1 over prostitutie in de Hardebollenstraat: "Ik moet zeggen dat, het maakt niet uit voor mij. Dus ik denk dat neutraal dan de beste optie is."

De optie 'geen mening' gebruikt de participant meestal bij interpretatieproblemen met begrippen in de stelling. Dit doet de participant bijvoorbeeld bij stelling 6 over het handhaven van het leefbaarheidsbudget: "Ik weet niet waar het budget voor staat, dus ik ga hier 'geen mening' invullen." Hetzelfde doet de participant bij stelling 15 over het afschaffen van de afvalstoffenheffing: "Geen idee hoeveel die heffing is, dus ik ga hier geen mening geven." De participant gebruikt ook de 'geen mening' optie wanneer de situatie voor hem niks uitmaakt, bijvoorbeeld bij de stelling'er mogen woningen gebouwd worden in de polder Rijnenburg: "Als ik heel eerlijk ben geef ik hier echt niks om, dus geen mening."

In het nagesprek geeft de participant een uitleg over de 'geen mening' en de 'neutraal' opties die overeenkomst met de wijze waarop hij deze opties heeft gebruikt tijdens het invullen: "Neutraal als ik dus niet uh als de mening dus, als ik echt in twijfel ben. Dus niet helemaal niet mee eens of die andere. En geen mening als ik er of niet genoeg van afweet of dat het me echt niks doet."

De participant vindt soms dat de stellingen te beperkt geformuleerd zijn en dat er niet genoeg gedetailleerde informatie wordt gegeven. Dit uit de participant bijvoorbeeld bij stelling 13 'de gemeente moet geen extra geld investeren om taalachterstanden bij kinderen tegen te gaan': "Dit vind ik een beetje een kromme stelling, want je kan op heel veel manieren natuurlijk geld investeren daarin. Er zijn dingen waar ik van zeg dat moet je niet doen, zoals zomaar geld pompen in scholen. Maar ik ben het er wel mee eens dat er bepaalde andere investeringen kunnen zijn, zoals naschoolse opvang en dergelijke waar die kinderen eraan kunnen werken. Dus ik zeg gewoon niet mee eens, maar ik vind het wel een beetje een beperkte stelling."

De participant lost dit probleem met te weinig informatie meestal op door 'neutraal' in te vullen. Dit is het geval bij stelling 23 'iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen, of worden gekort op zijn uitkering': "Dat vind ik te kort om de bocht. Er zijn verschillende redenen en iedere is te generaal om daar dus zomaar ja op te zeggen. Al ben ik het deels mee eens, ik ga hier neutraal invullen omdat iedere is te sterk voor mij." Hetzelfde doet de participant bij stelling 5 over het weren van vervuilende auto's uit de binnenstad. De participant geeft hierbij aan dat dan alle auto's geweerd zouden moeten worden: "Niet specifiek alleen deze auto's zou ik zeggen. Als je dat doet moet je alles weren, behalve bussen en dergelijke. Dus ik ben het er redelijk mee eens, maar het is niet volledig genoeg, dus neutraal."

In het nagesprek geeft de participant met betrekking tot dit punt ook duidelijk aan dat hij de stellingen niet genuanceerd genoeg vond: "Sommige stellingen dat heb ik ook aangegeven, vond ik gewoon een bepaalde generalisatie, of wat ik slecht vond, ik ben in dat

opzicht een muggenzifter. Daar houd ik niet van, dus dan vind ik ze in dat opzicht te beperkt.”

De participant moet door de afwisselende negatief en positief geformuleerde stellingen soms iets meer nadenken over welke antwoordoptie bij zijn mening past. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de stelling ‘de verplichte vergunning voor het verbouwen van een eigen huis moet worden afgeschaft’: “Dat moet gewoon blijven. Even kijken, moet worden afgeschaft, nee moet dus niet worden afgeschaft.” Hetzelfde heeft de participant bij de stelling over het niet afschaffen van de hondenbelasting. De participant heeft soms iets meer bedenktijd nodig, maar maakt geen echte fouten door de verschillen tussen negatieve en positieve formuleringen.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij niet vindt dat hij een beter idee heeft van relevante politieke kwesties. De participant geeft aan juist zaken te missen in de stellingen: “Ik denk dat er veel punten zijn die meer aandacht mogen hebben. Een specifiek voorbeeld heb ik niet zo, maar ik heb wel het gevoel dat er nog vragen missen.” De participant vindt wel dat er ook relevante stellingen waren, zoals over de sociale huurwoningen en de parkeergelegenheid in Utrecht. Bij de vraag of hij dan vindt of er meer onbelangrijke of belangrijke zaken naar voren kwamen in KiesKompas antwoordt hij: “Ik denk dat er redelijk een balans was. Ik wist ook niet alles of had er genoeg kennis over, dus daarom zou ik zeggen een balans.” In de vragenlijst geeft de participant wel aan dat hij vindt dat hij de politieke kwesties die spelen in de gemeente Utrecht goed begrijpt.

Partijen: Tijdens het invullen vat de participant het partijenscherm eerst op als de uitslag van het KiesKompas. Pas later realiseert de participant zich dat hij het scherm moet invullen. In het nagesprek geeft de participant deze verwarring ook aan: “Alleen toen ik dat ding kreeg dacht ik al dat dat mijn kiesvoorkeur was. De overgang mocht van mij iets soepeler. Niet dat het heel erg was, maar ik moest gewoon een paar seconden kijken voordat ik doorhad wat het was.”

De participant heeft geen moeite met het invullen van het scherm en gebruikt de ‘geen mening’ optie bij kleinere partijen waarover de participant weinig kennis heeft. In het nagesprek zegt de participant over deze keuze: “Ik geef niet graag toe dat ik iets niet weet, dus geen mening.”

Resultaten: De participant kijkt meteen naar het spectrum en leest de uitleg aan de rechterkant niet. Hij krijgt ook niet meer de kans om deze te lezen, omdat de uitleg na 10 seconden verdwijnt. De participant vult de pop-up vragenlijst in.

De participant geeft aan de resultaten niet heel duidelijk te vinden, maar in twijfel gebracht te zijn door de resultaten: “Ik vond de vragen wat beperkt, in dat opzicht. Ik ben in twijfel gebracht, maar ik wil toch nog even zelf kijken naar de punten van de partijen.” Dit komt overeen met wat de participant in de vragenlijst achteraf ingevuld heeft. De participant zou KiesKompas gebruiken om uit te zoeken waarop hij moet stemmen.

Analyse-opties: De participant maakt gebruik van de ‘Politiek landschap’ optie, maar vindt alle thema’s even belangrijk en herberekent de resultaten dan ook niet. Uit zichzelf maakt de participant geen gebruik van de analyse-opties. De participant ziet de optie ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’ ook niet en zegt daarover in eerste instantie in het nagesprek: “Niet

heel duidelijk. Wat ik me uit een andere test kan herinneren dat ik een overzicht krijgt met punten waar je echt overeenkomt met bepaalde partijen. Zodat je die er in ieder geval bij hebt, waardoor je ziet waarom dit de resultaten zijn.” De participant geeft later in het nagesprek ook aan dat de analyse-opties hem niet waren opgevallen. Hij zou er wel gebruik van maken om meer kennis op te doen over de politieke partijen. In de vragenlijst achteraf geeft de participant aan door KiesKompas meer gemotiveerd te zijn om zich in de politiek te verdiepen.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens, niet mee oneens
KiesKompas motiveert	Mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur

Participant 6 (duur 30:06)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 23

Opleidingsniveau: HBO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 20:00 uur.

Links/rechts: 4

Conservatief/progressief: 7

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant heeft geen moeite met het invullen van het beginscherm, maar leest de titels die op het scherm staan niet.

Inleidende vragen: De participant leest de instructie niet, maar begint meteen met het invullen van de vragen. De participant vat ‘hoogst genoten opleiding’ op als de opleiding die ze heeft afgerond. De participant geeft aan niet te weten in welke wijk ze woont en kiest daarom voor Binnenstad. De participant geeft aan nog te twijfelen tussen een aantal partijen en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant heeft over het algemeen wat meer moeite met het begrijpen van de langere stellingen. Deze leest ze vaak meer dan een keer door en ze moet er langer over nadenken. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 2 en stelling 12. Ook heeft de participant soms meer moeite met lange begrippen in een stelling, zoals ‘afvalstoffenheffing’ of ‘milieumaatregelen’.

De participant gebruikt zowel de ‘neutraal’ als de ‘geen mening’ optie, hoewel ze vaker de ‘neutraal’ optie kiest. Bij stelling 17 over dat er geen belastingverhoging mag plaatsvinden voor milieumaatregelen kiest de participant voor neutraal: “Ik ben neutraal. Aan de ene kant vind ik dat er wel geld naartoe moet, maar of er ook echt een belastingverhoging. Dat weet ik nog niet of ik het daarmee eens ben.” Hetzelfde doet de participant bij stelling 2 en stelling 5. De participant kiest ook voor neutraal, wanneer zij de stelling te extreem

geformuleerd vindt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 23 (iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen of worden gekort op zijn uitkering): “Als zo’n persoon ertoe in staat is dan ben ik het er wel mee eens. Maar er zijn ook wel gevallen waar dat dus echt niet kan. Mag worden gekort op zijn uitkering (...) Dat is wel heel extreem. Ik ben neutraal.”

De participant gebruikt ‘geen mening’ bijvoorbeeld bij de stelling over Amelisweerd (stelling 3): “Ik heb echt geen idee waar Amelisweerd ligt. De A27 staat wel altijd vast, dat weet ik wel als ik uit Brabant kom. Het zal er vast wel veel files zijn. Maar als er veel verbreding is kost het weer veel geld. Of ik het daar mee eens ben, geen idee, geen mening.” Ook kiest ze voor geen mening bij de stelling over de OZB (stelling 9), omdat ze geen idee heeft hoe hoog de OZB op dit moment is.

In het nagesprek geeft de participant de volgende uitleg over haar gebruik van de antwoordopties: “Als ik het inderdaad niet zo goed wist, dan koos ik geen mening als ik echt gewoon niet zo goed wist waar het over ging. En dan koos ik neutraal als ik niet wist of ik het er niet mee eens ben of wel mee eens ben. Dat onderscheid maakte ik.” Deze uitleg komt overeen met de wijze waarop de participant de opties gebruikt heeft tijdens het invullen van KiesKompas.

De participant heeft moeite met het transformeren van haar mening naar een antwoordoptie als de stellingen negatief geformuleerd zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 12 (de gemeente moet geen extra geld investeren in een fietsbrug tussen Oog in Al en Leidsche Rijn over het Amsterdam-Rijnkanaal): “De gemeente moet geen geld investeren in een fietsbrug. Nouja, er zal waarschijnlijk wel een fietsbrug nodig zijn voor die mensen. Als je inderdaad over het Rijnkanaal heen wil. Ik denk dat ik, mee eens, ja mee eens.” De participant wil dat er wel een fietsbrug komt en klikt daarom op ‘mee eens’. Echter, doordat de stelling negatief geformuleerd is, had ze eigenlijk op ‘niet mee eens’ moeten klikken. De participant herkent wel haar fout zodra zij de antwoordoptie heeft aangeklikt (“Of zei ik nou? Nouja, weet ik niet”). Ze begrijpt niet dat ze ook terug kan naar de vorige stelling om haar antwoord aan te passen en gaat daarom door met het invullen van de stellingen.

Eenzelfde fout maakt de participant bij stelling 28 over de hondenbelasting die moet worden afgeschaft: “Nou ik vind dat als je een hond hebt je er best voor mag betalen, ze maken ook veel rotzooi in de wijken.” De participant kiest vervolgens voor ‘helemaal mee eens’, terwijl ze eigenlijk bedoelt dat de hondenbelasting moet blijven bestaan.

In het nagesprek geeft de participant zelf ook aan dat ze hier moeite mee had: “Ik vond ze soms lastig, omdat er dan een soort ontkenning in zat. Die je dan zeg maar moest antwoorden op, zeg maar, als het nou niet is, ben ik het er dan wel mee eens of ben ik het er dan niet mee eens. Het is een soort dubbele.. Ja dat was lastig.”

In het nagesprek geeft de participant aan dat ze de opzet van de KiesKompas wat chaotisch vond. Ze gaf aan het prettiger te vinden om op een antwoordoptie te klikken en dan zelf door te kunnen gaan naar de volgende stelling, in plaats van dat het scherm meteen automatisch doorgaat. In het nagesprek laat de participant ook weten dat ze een aantal zaken wel herkende uit de stellingen, maar dat er ook veel plaatselijke dingen tussen zaten waar ze niks van afwist. Als voorbeeld geeft de participant de fietsbrug, waar ze nog nooit van had gehoord en dus ook niet wist of het nodig was of niet. Ze geeft aan hierdoor wel meer gemotiveerd te zijn om zich te verdiepen in de politiek: “Ik heb wel het idee dat ik nu inderdaad, als ik echt zou gaan stemmen, dat ik me dan inderdaad wel beter in zou gaan

lezen na deze vragen.” In de vragenlijst achteraf heeft de participant dan ook aangegeven dat ze het er helemaal mee eens is dat KiesKompas haar motiveert om zich verder te verdiepen in de politiek.

Partijen: De participant leest eerst de instructie en bekijkt welke antwoordopties mogelijk zijn alvorens ze het scherm begint in te vullen. Bij onbekende partijen maakt de participant gebruik van de ‘ik weet het niet’ optie: “Ons Utrecht. Nou ook weer zoiets waarvan ik geen idee heb wat ze gedaan hebben tot nu toe. Dus ik zal ja, ik weet het niet.” In het nagesprek geeft de participant aan dat ze niet vindt dat ze een mening kan geven over partijen die ze niet kent. Vandaar dat ze ‘ik weet het niet’ koos in plaats van ‘geen mening’.

De participant besteedt na het invullen ook aandacht aan de ‘sla over’ optie en leest de kleine letters onderaan het scherm. De participant kiest uiteindelijk voor ‘ga verder’, omdat de vragen geen invloed hebben op haar positie in het politieke spectrum.

Resultaten: De participant bekijkt eerst het resultatenscherf en de assen waarmee het spectrum is opgedeeld. Hierdoor krijgt de participant niet de kans om de uitleg te lezen. De participant bekijkt eerder de analyse-opties ‘Politiek landschap’ en ‘Positie per stelling’, alvorens weer terug te keren naar het spectrum. De participant begrijpt nu pas dat de rode pijl haar resultaten weergeeft. Hierbij let de participant alleen op dat zij rechts en progressief is, maar ze kijkt hierbij niet naar de partijen die bij haar in de buurt zitten. Hierover zegt de participant: “Eigenlijk is de pijl nog steeds nergens op gekomen, dus eigenlijk is er nog geen uitslag. In ieder geval ik zou nou nog steeds niet echt weten wat ik zou moeten doen. Er staat hier een cirkel, dan denk ik ja.”

De participant geeft in het nagesprek ook aan dat ze bij het resultatenscherf niet precies doorhad dat ze in het resultatenscherf zat: “Ik vond het ook gek. Ik kreeg dan de uitslag, maar ik had niet echt in de gaten dat het de uitslag was. Ik zag het naderhand pas daar bovenin, maar anders had ik nooit geweten wat er aan de hand was. Moet ik nu weer iets in gaan vullen of?” De participant zegt dat ze liever een rijtje had gehad met partijen die het beste bij haar pasten en dan met een uitleg over de standpunten erbij. Ze vindt dat veelzeggender dan de cirkel die ze nu ziet.

Daarnaast is de participant vrij geschokt over de resultaten zelf, omdat ze niet had verwacht aan de rechterkant te zitten. Dit blijkt ook aan hoe links ze zichzelf inschat in de vragenlijst. Ook is ze het niet helemaal eens met de partijen die bij haar in de buurt zitten, zoals CDA en CU. In de vragenlijst geeft ze dan ook aan dat het gebruik van KiesKompas haar partijvoorkeur niet heeft beïnvloed.

Analyse-opties: De participant bekijkt meteen na de resultaten de optie ‘Politiek landschap’. Even later valt het haar op dat ze ook ‘Positie per stelling’ kan bekijken. De participant begrijpt echter niet wat precies de bedoeling is van deze analyse-optie: “Oh wacht je kunt hier aangeven wat je belangrijk vindt. Of is dit nu, dit is de uitslag.” Hierop klikt de participant naar ‘Overige opties’, waardoor zij weer het spectrum te zien krijgt. De participant snapt pas na de uitleg in het nagesprek wat ze precies met ‘Positie per stelling’ te zien krijgt.

De participant ziet de optie ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’ niet uit zichzelf. In het nagesprek geeft ze wel aan dat ze het fijn vindt dat de optie er is. Als de optie duidelijker aanwezig was geweest, had ze er wel gebruik van gemaakt. Over de analyse-opties zegt de participant dan ook: “Ik vind het nog steeds wat onduidelijk. Opzich vind ik het goed dat je

nou nog dingen kan gaan veranderen om te kijken waar je dan het beste bijpast. Maar ik vind het nog steeds niks zeggen over op wie ik nou zou gaan stemmen. Het is inderdaad meer een tool die ik zou gaan gebruiken omdat ik nou die stellingen weet, zodat ik nou misschien iets meer weet wat er speelt en om dan uit te gaan zoeken wat ik er nou echt van denk, dan dat ik dit zou gebruiken om uit te zoeken waarop ik zou moeten stemmen. (...) Ik zou het inderdaad gebruiken als een soort van tool om me nou te gaan verdiepen, maar ik zou dit nooit gebruiken om nu te kunnen zeggen van nou dan stem ik daarop.” De participant is dus van mening dat ze wel meer kennis heeft over politieke kwesties die spelen in Utrecht, maar ze geeft duidelijk aan dat ze niet meer kennis heeft gekregen over de standpunten van partijen. De participant laat weten dat ze KiesKompas wel nog een keer zou invullen als ze zich zelf verder verdiept heeft, om dan te bekijken of de stembulp haar keuze bevestigt.

Reden voor gebruik KiesKompas	Kijken of de stembulp mijn huidige partijvoorkeur bevestigt
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens, niet mee oneens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens
KiesKompas motiveert	Helemaal mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Participant 7 (duur 49:28)

Geslacht: Man

Leeftijd: 24

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 20:30 uur.

Links/rechts: 6

Conservatief/progressief: 6

Versie KiesKompas: A

Beginscherm: De participant leest niet de titels op het scherm, maar gaat meteen door met het selecteren van de gemeente en op start te drukken.

Inleidende vragen: De participant leest niet de instructie, maar begint meteen met het invullen van de vragen. Hij vat ‘hoogst genoten opleiding’ op als de opleiding die hij heeft afgerond. De participant twijfelt over welke wijk hij moet selecteren en gokt daarom op de Binnenstad. In het nagesprek zegt hij hierover: “Ik denk dat het veel duidelijker is mensen gewoon Ondiep, Zuilen, Pijlsweerd (...) noem het maar op.” De participant denkt dat het duidelijker zou zijn om gewoon de namen van de wijken ertussen te zetten, dan mensen te laten kiezen uit Noordoost, West, etc.

De participant geeft aan nog te twijfelen tussen een aantal partijen en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes niet. Over het algemeen lijkt de participant tijdens het invullen weinig moeite te hebben met het begrijpen van de stellingen of met begrippen die in de stellingen staan. De participant gebruikt in het begin de ‘neutraal’ optie, wanneer hij geen kennis heeft van begrippen, maar bedenkt zich tijdens het invullen van de stellingen

dat hij ook Google mag gebruiken. Dit doet hij dan ook een aantal keer, om bijvoorbeeld op te zoeken waar Lage Weide ligt (stelling 19). Ook gebruikt hij Google om bij stelling 28 te bekijken of er ook een kattenbelasting is en niet alleen een hondenbelasting. De participant overweegt bij stelling 21 over armoedebestrijding op te zoeken op welke manieren de gemeente armoede dan bestrijdt. Hij besluit het echter niet te doen, omdat hem dat teveel tijd zou kosten.

De participant maakt alleen gebruik van de antwoordoptie 'neutraal', maar niet van de optie 'geen mening'. Neutraal gebruikt hij in verschillende gevallen. Zo vult de participant neutraal in bij stelling 3 over de verbreding van de A27 bij Amelisweerd, omdat hij zelf geen auto heeft en de stelling dus niet op hem van toepassing is. De participant vult ook neutraal in bij de stelling over het slopen van sociale huurwoningen (stelling 7): "Dat vind ik moeilijk want sociale huurwoningen zijn wel nodig. Echter, soms zijn ze ook wel aan vervanging toe. Dus, ik ben een beetje in dubio, daarom stem ik neutraal." Ook gebruikt de participant 'neutraal' bij stelling 10 over het bouwen van woningen in de polder Rijnenburg. In dit geval gebruikt hij deze optie, omdat hij niet weet waar de polder Rijnenburg ligt. Bij stelling 15 over de afvalstoffenheffing gebruikt de participant 'neutraal', omdat hij niet weet om welke afvalstoffen het gaat.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij inderdaad alleen 'neutraal' heeft gebruikt: "Ik denk dat ik neutraal heb gebruikt op de punten waar ik geen mening heb. (...) Want ik heb eigenlijk geen enkele stelling gehad waarvan ik dacht dat doet me niks. Want je kunt over alle dingen wel een mening hebben of een mening formuleren." Hieruit blijkt dat de participant neutraal heeft gebruikt bij twijfel of te weinig informatie. 'Geen mening' zou hij gebruikt hebben als de stelling hem niet had geïnteresseerd.

De participant lijkt over sommige negatieve stellingen wat langer te moeten denken. Er vallen dan vaak stiltes, voordat de participant zijn antwoordoptie kiest. Ook leest de participant de stelling of het negatieve gedeelte van de stelling regelmatig nog een keer door. Dit is bijvoorbeeld te merken bij stelling 12 en stelling 13.

In het geval van stelling 28 (de hondenbelasting moet niet worden afgeschaft) maakt de participant daadwerkelijk een fout door de negatieve formulering van de stelling: "Moet niet worden afgeschaft.. Je betaalt al belasting over het voer. Ja, eigenlijk mag het wel worden afgeschaft." De participant klikt vervolgens op de antwoordoptie 'mee eens', terwijl uit zijn redenering blijkt dat hij het niet eens is met de stelling.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij de stellingen wel duidelijk vond, maar dat er vaak voor beide kanten van de stelling iets te zeggen was. Ook vindt de participant dat het dan moeilijk wordt om te kiezen voor mee eens of helemaal mee eens. De vragen hadden volgens hem concreter gekund. Wel vindt hij dat hij door de stellingen een beter idee heeft van wat er speelt in Utrecht.

Partijen: De participant begrijpt hoe hij het partijenscherm moet invullen, maar maakt zich zorgen over wat de functie van het partijenscherm. De participant denkt dat het invullen van het scherm zijn uitkomsten zal beïnvloeden: "Dit vind ik een beetje raar. Want volgens mij is het beste als ik hier overal invul geen mening, omdat ik dan echt de uitspraak van de test krijg. Want ik ga mijn eigen uitkomst beïnvloeden als ik nu iets ga invullen, want ik ben net student af en D66 is de Utrechtse studentenpartij, maar ik heb totaal geen inzicht in wat hun

plan is (...) dus nu moet ik dus waarschijnlijk overal geen mening invullen en dan alleen maar degene waar ik niet op zou stemmen.” De participant ziet zelfs wanneer hij naar beneden scrollt niet dat hij de pagina ook kan overslaan. Ook slaat hij geen acht op de kleine letters die aangeven dat het invullen van het partijenscherf geen invloed heeft op zijn positie in het spectrum. De participant besluit vervolgens om alle ‘onwaarschijnlijke partijen’ wel een nummer te geven en bij alle andere partijen ‘geen mening’ in te vullen. De participant geeft in het nagesprek aan voor ‘geen mening’ te hebben gekozen, omdat hij geen reden had om niet op de partijen te stemmen. Hij kende de partijen echter wel.

De participant maakt tijdens het invullen van het partijenscherf nog een maal gebruik van Google om op te zoeken wat de Partij Vrij Utrecht precies is. De participant drukt te vroeg op de ‘ga verder’ knop en moet even zoeken hoe hij precies weer op het partijenscherf terug kan komen. Het duurt bij hem echter niet heel lang om erachter te komen dat hij rechtsbovenin ‘partijen’ aan kan klikken.

Resultaten: De participant kijkt als eerste naar zijn eigen positie in het scherm en komt tot de conclusie dat hij een beetje links en een beetje progressief is. Hij besteedt verder geen aandacht aan de uitleg, die daarvoor ook te snel verdwijnt. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij het resultatenscherf wel duidelijk vindt en ook wel denkt dat de resultaten zullen kloppen. Hij had echter niet verwacht dat hij bij de betreffende partijen in de cirkel zou vallen. In de vragenlijst achteraf geeft de participant wel aan dat hij door de resultaten van KiesKompas aan het twijfelen is gebracht.

Analyse-opties: De participant bekijkt meteen de analyse-optie ‘Politiek landschap’, nadat hij zijn eigen positie in het spectrum geïnspecteerd heeft. De participant selecteert de thema’s op basis van wat hij denkt dat belangrijk is voor de gemeente. Hierdoor verschuift zijn positie in het spectrum nog verder naar links en naar conservatief.

De participant bekijkt vervolgens ook ‘Positie per stelling’. Bij deze analyse-optie duurt het even voordat de participant doorheeft hoe het precies werkt. Wanneer de participant de analyse-optie begrijpt, geeft hij aan dat hij twijfelt in hoeverre een verschil tussen mee eens of helemaal mee eens een goed idee geeft over zijn partijvoorkeur: “Dat vind ik een beetje een groot verschil tussen niet mee eens en helemaal niet mee eens. Want volgens mij zit daar geen verschil tussen. En nu heb ik niet mee eens (...) maar zo zie ik dat bijvoorbeeld een stuk ook nog wat liberale partijen en rechtse partijen helemaal niet mee eens zijn. Terwijl ik uit dat plaatje zag dat VVD een beetje rechts onderin zat en D66 links bovenin en die staan allebei bij helemaal niet mee eens. Dus in hoeverre verschil ik mij van hun als ik niet mee eens druk.” Bij de stelling over prostitutie in de Hardebollenstraat uit hij hetzelfde probleem: “Waarom zou iemand van de VVD het er gewoon mee eens zijn en iemand van de CDA het er helemaal mee eens zijn. Dat kunnen ze natuurlijk zijn, maar waar leggen de makers van KiesKompas de grens? Dat vraag ik me af.” In het nagesprek zegt de participant dat het waarschijnlijk beter is om alleen de opties eens, neutraal en niet mee eens aan te bieden, om zo tot een concreter resultaat te komen. Hij vindt het vreemd dat er zo’n grote verschuiving in partijen kan plaatsvinden door een verschil tussen mee eens of helemaal mee eens.

De participant ziet de optie ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’ niet uit zichzelf. In het nagesprek geeft de participant aan dat hij wel gebruik zou hebben gemaakt van de optie als hij had geweten dat de optie er was. De participant geeft aan het prettig te vinden om per stelling en partij te bekijken wat de overeenkomsten zijn: “Hoeveel met de CDA heb ik

grotendeels overeenkomst en dan de ChristenUnie, die zo dicht bij mijn plekje staat, dat het daar extremen zijn. Dat ik het helemaal mee eens met hun ben en dan op bepaalde vlakken weer helemaal niet. En dat zou mij ervan weerhouden om bijvoorbeeld op de ChristenUnie te stemmen.” De participant geeft aan slechts deels meer kennis te hebben over de partijen. Hij weet nu voornamelijk welke partijen het met hem eens zijn dan dat hij weet waar hij het eens is met de partijen.

De participant sluit zijn gebruik van KiesKompas af met de uitspraak: “Ik denk dat mijn conclusie is, dat zo’n stemwijzer die laat goed zien welke partij bij je mening past. Maar die laat niet zien waar je op moet stemmen.”

Reden voor gebruik KiesKompas	Kijken of de stemhulp mijn partijvoorkeur bevestigt
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens, niet mee oneens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft me aan het twijfelen gebracht

Participant 8 (duur 30:22)

Geslacht: Man

Leeftijd: 27

Opleidingsniveau: MBO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 20:30 uur.

Links/rechts: 6

Conservatief/progressief: 5

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant leest de titels op het scherm niet, maar gaat meteen door met het selecteren van de gemeente en drukt vervolgens op start.

Inleidende vragen: De participant leest de instructie niet, maar gaat meteen door met het invullen van de vragen. De participant heeft geen moeite met het begrijpen van de vragen. Hij vat ‘hoogst genoten opleiding’ op als de opleiding die hij heeft afgerond. De participant twijfelt een tijd over in welke wijk hij woont en gokt daarom maar op de Binnenstad. De participant geeft aan nog niet te weten op welke partij hij gaat stemmen en weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant kiest ook vaak voor de extremere antwoordopties met ‘helemaal’ erin verwerkt. Daarnaast gebruikt de participant zowel de ‘neutraal’ als de ‘geen mening’ optie. Hierbij is hij echt niet helemaal consequent in het gebruik ervan. Zo kiest hij ‘geen mening bij stelling 6 over het handhaven van het leefbaarheidsbudget: “Ja welk budget.. uhm neutraal. Nee, geen mening.” De participant kiest hierbij voor geen mening omdat hij niet weet wat het leefbaarheidsbudget precies is. Bij stelling 9 over de OZB heeft de participant eenzelfde begripsprobleem, alleen kiest hij hierbij voor de ‘neutraal’ optie: “Ja neutraal, ik snap niet wat dat is.”

Bij stelling 25 over het afschaffen van de erfpacht vult de participant weer 'neutraal' in: "Ja ik weet niet precies, niet echt wat het inhoudt. Ja wel een beetje, maar kies beter neutraal dan. Anders ga ik er een mening over zeggen, terwijl ik helemaal niet weet wat voor waardes of terwijl ik helemaal niet weet wat het is." De participant kiest ook 'geen mening' wanneer hij aangeeft dat hij de zin zelf of de inhoud van de zin niet begrijpt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 22 (de gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen): "Ja ik denk eigenlijk niks. Ik snap niet de.. Ik snap de zin niet echt en wat het inhoudt eigenlijk. Ik zeg gewoon geen mening." Ditzelfde citaat lijkt uit te drukken dat deze stelling moeilijker te begrijpen is, omdat hij uit twee delen bestaat. Echter, de participant lijkt verder niet meer moeite te hebben met langere stellingen.

In het nagesprek lijkt het voor de participant ook lastig een duidelijke uitleg te geven over wat het verschil is tussen 'neutraal' en 'geen mening': "Geen mening is gewoon dat je jezelf uh. Ja geen mening, ik denk dat je wel altijd wel wat denkt ervoor. En als je neutraal bent dan, dan houd je je wel gewoon iets erbuiten en als je geen mening hebt dan ja. Ik denk dat je altijd wel een mening hebt. Onbewust, denk ik."

De participant moet in sommige gevallen langer nadenken bij negatief geformuleerde stellingen, zoals bij stelling 4 (de parkeertarieven in Utrecht mogen niet worden verhoogd). Hij herleest hierbij de stelling alvorens op een antwoordoptie te klikken. Dit probleem doet zich echter niet bij iedere negatief geformuleerde stelling voor. Zo lijkt de participant niet meer moeite te hebben met stelling 10, 12 of 17.

Bij stelling 18 (de gemeente moet bedrijven zelf laten bepalen of ze energiebesparende maatregelen nemen) die dan weer positief geformuleerd is, maakt de participant wel een fout bij het invullen: "Ik denk dat dat wel gewoon moet. Want anders is het een beetje een grijs gebied, dan doen ze maar wat ze willen denk ik. Ik zeg gewoon helemaal mee eens." Uit de redenering van de participant blijkt dat hij vindt dat bedrijven gedwongen moeten worden tot het nemen van die maatregelen, waardoor hij deze stelling eigenlijk met 'niet mee eens' had moeten beantwoorden. De participant ziet zijn fout wel in zodra hij doorgaat naar de volgende stelling en gaat terug om toch de goede antwoordoptie aan te klikken.

Dat het scherm automatisch doorgaat nadat een antwoordoptie is aangeklikt, lijkt het voor de participant lastiger te maken. De participant kan na het geven van zijn antwoord niet nog een keer bekijken of het inderdaad klopt wat hij heeft ingevuld. Hiervoor moet hij eerst terug navigeren naar de vorige stelling. Dit leidt later in de stellingen opnieuw tot een probleem, waarbij de participant per ongeluk stelling 24 overslaat. Aan het eind van de stellingen wordt hij hierop gewezen, waardoor hij de stelling alsnog kan invullen.

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij de stellingen afwisselend vond. De participant uit ook geen begripsproblemen met langere stellingen. Verder geeft de participant aan dat hij veel zaken uit de stellingen wel herkende, maar dat er ook stellingen bij zaten waar hij echt niks van afwist: "Het grote deel dat wist ik wel. Zo van hoe het werkt en waar ze mee bezig zijn. Maar bij sommige dat wist ik echt niet, zo van bijvoorbeeld dat erfpacht ofzo. Dat wist ik echt niet."

Partijen: De participant leest eerste de instructie alvorens per partij de waarschijnlijkheid in te vullen. De participant lijkt de opties 'ik weet het niet' en 'geen mening' aan de zijkant van het scherm niet te zien, omdat hij bij de partijen die hij niet kent gewoon het getal 0

aanklikt. In het nagesprek zegt de participant hierover dat hij vond dat hij door KiesKompas niet gedwongen werd om die functies te gebruiken. Voor hem was het net zo gemakkelijk om dan gewoon 0 in te vullen bij de waarschijnlijkheid dan te kiezen voor 'ik weet het niet' of 'geen mening'.

Resultaten: De participant begint met het lezen van de uitleg, maar krijgt niet de kans om de eerste alinea af te lezen omdat deze te snel wegschiet. De participant lijkt verrast over dat hij een matrix te zien krijgt en verwacht de analyse-opties met de resultaten. Hij kan niet goed overzien wat nou zijn resultaat is en wat de analyse-opties en hun functies inhouden. Ook kijkt de participant niet naar welke partijen bij zijn eigen positie in de buurt zitten.

In het nagesprek geeft de participant ook duidelijk aan dat hij het resultatenscherm en de analyse-opties onoverzichtelijk vindt: "In principe wil ik gewoon zien van nou dit zijn de partijen die zou je kunnen kiezen, klaar. En nu moet daar nog allemaal mee. Ja krijg je heel veel inhoudelijk nog van hoe ze het hebben gedaan op basis van jouw antwoorden. Maar ik denk dat de gemiddelde persoon die dit doet, die wil dit niet zien. En als iemand zich heel erg verdiept die vindt dat natuurlijk hartstikke interessant (..) ben ik links of rechts, of conservatief of ja etcetera. (...) De vragen gewoon prima, maar laat dan gewoon zien dit is de partij die je zou kunnen kiezen en klaar."

De participant laat verder blijken ook niet veel te gaan doen met de resultaten. Hij vindt dat hij eerst de sites van de partijen die bij hem in de buurt zitten moet gaan bekijken, voordat hij kan oordelen op welke partij hij zal stemmen.

De participant vult de pop-up vragenlijst in en lijkt hierbij moeite te hebben met de begrippen links/rechts en progressief/conservatief. Dit blijkt uit een citaat als: "Ja weet ik veel, ik vul wel gewoon in het midden in dan."

Analyse-opties: De participant maakt na het wegschieten van de uitleg gebruik van de optie 'Politiek landschap'. De participant concludeert echter dat hij alles wel belangrijk vindt. Vervolgens gaat de participant door met de optie 'Positie per stelling'. De participant lijkt moeite te hebben met het begrijpen van deze analyse-optie ("Uw antwoord, helemaal mUee eens. Wat?"). De participant ziet wel dat hij op de logo's van de partijen kan klikken in dit scherm om zo bij de optie 'Vergelijk partij met uw antwoorden' te komen. De participant klikt op de partij voor de dieren en komt zo in het scherm waarbij hij alle stellingen te zien krijgt. Ook dit scherm vindt de participant moeilijk te begrijpen: "Ik ben toch al klaar? Oh dit is de uitslag. Nou hier wordt ik ook niet wijzer van. Ik heb dus partij voor de dieren gekozen." Wanneer de participant terug gaat naar het scherm 'Positie per stelling' ziet hij in dat hij per stelling zijn eigen antwoord kan vergelijken met de antwoorden van de partijen.

De participant laat in eerste instantie merken dat hij vindt dat hij niks wijzer is geworden over de partijen: "De rest dat, ja dat pik je op omdat je erover in de krant leest of omdat je naar het nieuws kijkt. Maar ik heb nu dus echt niet zoiets van welke partijen welke standpunten hebben." Als hem later in het nagesprek de optie 'Vergelijk partij met uw antwoorden' uitgelegd wordt, begrijpt hij het wel. Hij geeft dan ook aan dat hij, nu hij de optie begrijpt, het goed vindt en dat hij KiesKompas nog een keer zal invullen om zich verder te verdiepen in deze optie.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens, niet mee oneens

Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens, niet mee oneens
KiesKompas motiveert	Mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Participant 9 (duur 55:23)

Geslacht: Man

Leeftijd: 26

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 15:00 uur

Links/rechts: 4

Conservatief/progressief: 8

Versie KiesKompas: A

Beginscherm: De participant leest niet de titels op het scherm, maar begint meteen met het selecteren van de gemeente.

Inleidende vragen: De participant leest hierbij wel de instructie. De participant heeft geen moeite met het begrijpen van de vragen. Hij vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding die hij heeft afgerond. De participant twijfelt over de wijk ("Waarom staat Zuilen er eigenlijk niet bij"), maar kiest uiteindelijk voor Noordoost. De participant geeft aan nog te twijfelen tussen enkele partijen en veel interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant laat regelmatig blijken dat de stellingen niet genoeg informatie bevatten of beperkt geformuleerd zijn. Dit blijkt bijvoorbeeld uit stelling 4 (de parkeertarieven in Utrecht mogen worden verhoogd): "Vind ik een moeilijke vraag, hangt er een beetje vanaf waar. Ik neem aan dat dit gaat om de Binnenstad, althans ik denk dat dat speelt, dus dan zou ik zeggen mee eens. Althans, als het gaat om die park&ride buiten Utrecht dan ben ik het er niet mee eens. Maar daar gaat het niet om als het goed is." De participant lost dit probleem op door Google te gebruiken en op te zoeken om welke parkeertarieven het gaat.

De participant gebruikt Google regelmatig tijdens het invullen van de stellingen. Dit doet hij bijvoorbeeld om begrippen op te zoeken, zoals welzijnswerk en afvalstoffenheffing. Ook gebruikt hij Google om plaatsen op te zoeken, zoals bij stelling 10 over de polder Rijnenburg en stelling 19 over het windmolenpark op Lage Weide.

De participant laat verder ook regelmatig merken dat hij de stellingen niet gedetailleerd genoeg vindt. Dit blijkt bijvoorbeeld uit zijn gedachtegang bij stelling 14 over preventie tegenover een harde aanpak van overlast: "Sowieso is het al een hele algemene stelling, want je moet toch kijken wat het specifiek is. Dus grosso modo ben ik het er niet mee eens." Hetzelfde probleem heeft de participant met betrekking tot begrippen als milieumaatregelen, sociale voorzieningen of energiebesparende maatregelen. Bij stelling 18 over dit laatste begrip zegt de participant letterlijk: "Wauw ongelooflijk algemene stellingen zijn dit."

Doordat de participant veel zaken opzoekt op Google maakt hij ook weinig gebruik van de opties 'neutraal' en 'geen mening'. De participant maakt gebruik van 'geen mening' in het geval van stelling 7 (in achterstandswijken mogen sociale huurwoningen worden gesloopt).

Zelfs nadat de participant zowel achterstandswijken als sociale huurwoningen heeft opgezocht op Google vindt hij nog steeds dat hij onvoldoende informatie heeft om een mening te hebben over de stelling: “Ik begrijp deze stelling niet helemaal, dus ik denk dat ik dan geen mening heb. Ja, geen mening.”

De participant gebruikt in twee gevallen de optie ‘neutraal’, bij stelling 9 over de OZB. Dit doet hij omdat hij zelf geen huis bezit en dus vindt dat de stelling niet op hem van toepassing is. Ook kiest de participant voor ‘neutraal’ bij stelling 30 over overlastgevende inwoners: “Definieer overlast. Als ze een beetje schreeuwen in de wijk af en toe à la. Maar als het echt voor de hele buurt irritant is. Neeja, dan ben ik neutraal, ik zou het niet weten. Ik vind een te algemene stelling.” In dit geval vindt de participant de stelling te algemeen om er een mening over te geven.

De participant geeft in het nagesprek de volgende uitleg over het verschil tussen ‘geen mening’ en ‘neutraal’: “Geen mening is zeg maar als je gewoon echt geen mening erover hebt. Neutraal dan heb je wel een mening, maar dan weeg je positief en negatief tegenover elkaar af, dus dan kom je op neutraal uit. (...) Geen mening is als je, nou daar ga ik niet over nadenken, boeien.” Deze uitleg komt niet helemaal overeen met hoe de participant de opties gebruikt heeft tijdens het invullen van het KiesKompas.

De participant laat tijdens het invullen duidelijk merken dat hij de afwisselend positief en negatief geformuleerde stellingen vervelend vindt. Zo zegt de participant bij stelling 12: “Ik vind het wel irritant dat die stellingen zo om en om zeg maar. Nu is het weer geen en dan is het weer wel. Nouja, het zet je wel aan het denken.” De participant lijkt tijdens het invullen meer moeite te hebben met het correct beantwoorden van negatief geformuleerde stellingen. Zo moet hij bij stelling 13 over taalachterstanden en stelling 29 over de gemeentelijke wietkwekerij de stelling nog een keer overlezen en langer nadenken over de antwoordoptie.

Bij stelling 28 (de hondenbelasting moet niet worden afgeschaft) leidt de negatieve formulering ertoe dat de participant daadwerkelijk een verkeerde antwoordoptie kiest: “Ik hoor nooit iemand klagen over poep, nou ik wel! Hondenbelasting moet niet worden afgeschaft, uhm niet mee eens. Het spijt me maar ik ben gewoon geen hondenmens, het spijt me. Dus ik ben het er eigenlijk helemaal niet mee eens.” Uit de redenering van de participant blijkt dat hij van mening is dat de hondenbelasting moet blijven bestaan. Echter, door op ‘helemaal niet mee eens’ te klikken stemt de participant er mee in dat deze wel wordt afgeschaft.

In het nagesprek laat de participant ook duidelijk merken dat hij de afwisselend positief dan wel negatief geformuleerde stellingen niet altijd gemakkelijk vond. In hetzelfde citaat maakt hij ook duidelijk dat hij de stellingen te beperkt geformuleerd vond om een goed idee te krijgen over zijn eigen positionering in het politieke landschap: “Ik vind het niet heel fijn werken eigenlijk. Komt er meer namelijk op neer dat ze de stellingen, dat is wel logisch, dan weer positief dan weer negatief, als in dan ben je het eens ben je het niet eens. Dat zet je aan tot nadenken. Maar de stellingen zijn heel algemeen, dus het geeft niet echt een indicatie voor mijn gevoel.” De participant zegt later in het nagesprek dat hij geen moeite had met het begrijpen van de stellingen, maar dat hij verwacht dat vooral langer geformuleerde stellingen wel problemen kunnen opleveren voor sommige mensen. Ook vindt hij zelf dat de afwisselende positieve of negatieve formuleringen het niet moeilijker maken, maar dat hij wel denkt dat er mensen zijn die hierdoor de fout in gaan. De

participant vindt de afwisselende formuleringen ook niet alleen maar irritant: “Maar het houd je wel alert. Het zet je aan tot nadenken. En dat is ook het doel van die formuleringen.”

Het valt de participant op dat stelling 23 over het verplichten van vrijwilligerswerk voor bijstandsontvangers nogal paradoxaal is: “Dit is een rare stelling. Je kan iemand niet verplichten om vrijwilligerswerk te doen, want dan is de hele definitie van vrijwilligerswerk helemaal naar de mallemoeren. Dan is het niet meer vrijwillig. Dus deze zin klopt eigenlijk gewoon niet.”

De participant geeft in het nagesprek duidelijk aan dat KiesKompas voor hem meer een tool is die hij gebruikt om te bekijken wat er speelt in de gemeente: “Ik doe KiesKompas meestal wel en dan is het meer om te kijken wat voor dingen er spelen in de gemeente. En dan ga ik zelf die specifieke stellingen nog eens nalopen.” De participant geeft in de vragenlijst achteraf ook aan dat hij vindt dat hij meer inzicht heeft gekregen in de politieke kwesties door KiesKompas.

Partijen: De participant leest eerst de instructie alvorens het scherm in te vullen. De participant vult ‘geen mening’ in bij de partijen die hij niet kent. Bij de vraag waarom hij heeft gekozen voor deze optie en niet voor ‘ik weet het niet’ zegt de participant: “Ja, ja nu je het zegt inderdaad. Dat had ik misschien beter kunnen doen.” De participant geeft wel aan zich nog verder te gaan verdiepen in de partijen die hij niet kent.

Resultaten: De participant begint met het lezen van de uitleg, waarbij hij tussendoor naar het spectrum kijkt. Hij krijgt niet de kans om de hele uitleg te lezen, omdat deze na 10 seconden verdwijnt. De participant bekijkt eerst analyse-opties, omdat hij niet begrijpt wat nu precies zijn uitslag is. Het duurt ruim 5 minuten voordat de participant doorheeft dat de rode stip in het spectrum zijn positie aangeeft: “Hoe kan ik zien? Ik vind dit een beetje.. Hoe kan ik zien wat de uitkomst voor mij is? Uitslag (de participant klikt hierbij op de uitslag optie rechtsbovenin het scherm). Maar hoe zie ik nu wat mijn stemadvies is? Ik ben zeg maar hier ofniet? (houdt zijn muis op de kruising van de assen) Ik moet eerlijk zeggen dat ik het niet helemaal begrijp. Hoe krijgen we de pop-up die we net hadden? Maar hoe zie ik nou wat mijn advies is? Ik vind het oprecht heel irritant, want ik snap nu niet op dit moment.. Ik ga nog even doorkijken (klikt op ‘Positie per stelling’ en ‘Overige functies’). Ik ben in het midden van het kruis, of is dit mijn hoek? Er staat een cirkel. Oh ik zie het nu pas! Ik zit hier (houdt muis op de rode stip), ik zit vlakbij de SP en D66. Ik zit een beetje van GroenLinks af. Okee, ik ben links progressief, enigszins.”

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij de resultaten wel overzichtelijk vindt, maar dat het even duurde voordat hij doorhad dat de roos in het midden zijn eigen positie aan gaf. Hij oppert het idee dat de roos en de cirkel misschien wat duidelijker gearceerd kunnen worden in het spectrum.

Tijdens de observatie geeft de participant aan niks te gaan doen met de resultaten: “Oké leuk om te weten doet. Ik zit het dichtste bij SP in de buurt. Dat neemt niet weg dat ik niet op de SP ga stemmen, hoogstwaarschijnlijk. Dat heeft er alles mee te maken dat ik me nog wil oriënteren in de week voor de gemeenteraadverkiezingen. En ik heb in het verleden heel vaak op een andere partij gestemd.” In het nagesprek geeft de participant ook aan dat hij KiesKompas meer gebruikt als een indicatie voor dingen die er spelen.

Analyse-opties: De participant gaat na het verdwijnen van de uitleg meteen door met het selecteren van belangrijke thema's bij de optie 'Politiek landschap'. De participant klikt vervolgens ook kort op de analyse-optie 'Positie per stelling', maar bekijkt dit niet uitgebreid. Wanneer de participant doorheeft hoe hij de resultaten kan lezen, klikt hij bij SP op de optie 'Vergelijk partij met uw antwoorden': "Ik ben even aan het kijken wat de SP en ik gemeen hebben." Hij klikt deze optie echter na 3 seconden weer weg. Hij kijkt niet uitgebreid naar de stellingen en klikt ook niet op de extra informatie linken.

De participant heeft dus alle analyse-opties wel uit zichzelf gezien, maar er niet uitgebreid gebruik van gemaakt. In het nagesprek zegt de participant hierover: "Maar dat heeft er ook puur mee te maken dat ik het KiesKompas echt als een.. Ik hoef niet te zien bij welke stellingen met welke partij ik het dan eens ben. Voor mij is het echt, ik wil dat eindplaatje zien." Hij kan zich echter wel voorstellen dat er mensen zijn die gebruik zouden maken van de analyse-opties en vindt wel dat het handige opties zijn. Hij vindt niet dat hij door KiesKompas meer kennis heeft over de partijen, maar geeft ook duidelijk aan dat hij KiesKompas daar niet voor gebruikt. Voor deze participant is het echt een tool om te bekijken welke zaken op dit moment belangrijk zijn in de gemeente.

Reden voor gebruik KiesKompas	- Een makkelijke manier om informatie te krijgen over de politiek - Kijken of de stemhulp mijn huidige partijvoorkeur bevestigt - Leuk of grappig om te doen of over te praten
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens
KiesKompas motiveert	Mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Participant 10 (duur 37:11)

Geslacht: Man

Leeftijd: 28

Opleidingsniveau: HBO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 10:00 uur

Links/rechts: 7

Conservatief/progressief: 8

Versie KiesKompas: D

Beginscherm: De participant leest niet de titels op het scherm, maar gaat meteen door met het selecteren van de gemeente. Vervolgens drukt de participant op 'start'.

Inleidende vragen: De participant leest de instructie niet, maar begint meteen met het invullen van de vragen. De participant vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding die hij heeft afgerond. De participant twijfelt over de wijk waarin hij woont en gokt daarom op West. Hij geeft aan al zeker te weten op welke partij hij gaat stemmen (D66) en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant heeft op sommige plekken een probleem met een begrip, zoals leefbaarheidsbudget. Vaak weerhoudt een begripsprobleem de participant er niet van om een mening te geven, maar in sommige gevallen kiest de participant voor 'neutraal' om het begripsprobleem om te lossen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 8 over welzijnswerk: "Ik zou eerlijk gezegd niet weten wat er nu aan wordt besteed, dus ik weet het niet. Neutraal."

De participant gebruikt 'neutraal' ook wanneer er voor beide kanten van de stelling iets te zeggen is, zoals bij stelling 9 over de OZB: "Ik vind niet dat de OZB een melkkoe moet zijn, anderzijds geldt ook, het geld moet ergens vandaan komen. Ik ben redelijk neutraal." Verder gebruikt de participant de 'neutraal' optie wanneer hij niet weet waar een bepaalde plaats is, zoals bij stelling 10 over de polder Rijnenburg: "Vast wel, ik weet niet waar het is. Dus daar ben ik toch wel neutraal over." Tot slot gebruikt de participant de optie ook, wanneer hij te weinig achtergrondkennis heeft om over de stelling te oordelen. Dit is het geval bij stelling 18 (de gemeente mag bedrijven dwingen tot het nemen van energiebesparende maatregelen): "Dat mag wel, alleen moeten andere gemeentes daar dan ook voor in zijn. Dan denk ik wel dat dat een landelijke aanpak moet zijn, anders zou je de grotere bedrijven weren uit Utrecht. En ik weet natuurlijk niet hoe dat bij andere gemeentes zit, dus ik ben daarin neutraal." Eenzelfde beoordeling maakt de participant bij stelling 22 over het bezuinigen op sociale voorzieningen. Hierbij twijfelt de participant tussen 'mee eens' en 'neutraal', maar kiest uiteindelijk toch voor deze laatste optie: "Als het tijdelijk is dan ben ik het er mee eens. Ja, nee ik weet de achtergrond onvoldoende. Daar ben ik neutraal in."

De participant geeft in het nagesprek aan dat hij de 'geen mening' optie niet gezien had en daarom steeds voor 'neutraal' gekozen had.

De participant geeft aan dat de stellingen soms te beperkt zijn en dat hij soms wat extra informatie had willen hebben. Dit blijkt bijvoorbeeld uit wat de participant zegt bij stelling 6 (in achterstandswijken mogen sociale huurwoningen worden gesloopt): "Ik vind het een beetje een rare vraag in die zin dat uh, komen er dan weer nieuwe sociale huurwoningen voor terug. Dat staat er eigenlijk niet bij. Ik denk dat ze zouden moeten proberen in achterstandswijken ook niet sociale huurwoningen te bouwen. Dan uh, dat draagt er misschien aan bij dat het in de toekomst geen achterstandswijken meer zijn." Dit weerhoudt de participant er echter niet van om toch voor 'mee eens' te kiezen, in plaats van voor 'neutraal' of 'geen mening'.

De participant geeft in het nagesprek aan dat hij de stellingen wat beperkt vindt en extreem geformuleerd. Hij zegt hierover: "Ik vond de vragen soms, ja niet vaag, maar er wordt wel al redelijk stelling genomen. Moeten er bezuinigingen plaatsvinden (...) (de participant klikt naar positie per stelling om een voorbeeld te zoeken) Ja, kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen. Ja wat is tijdelijk. Dat vind ik dan van die dooddoeners. Dan denk ik ja oké. Of uh, ja het budget om leefbaarheid in de wijken te verbeteren. Ja goed, ik vind dat allemaal best, maar ik weet niet wat het budget op dit moment is." De participant had liever wat meer feitelijke informatie gekregen, zodat hij toch een oordeel had kunnen vellen over de stellingen: "Er waren ook gewoon vragen waar ik gewoon minder in thuis, omdat, ja dat zal ook aan mij liggen, omdat me dat gewoon minder interesseert. Alleen dan vind ik het moeilijk om daar stelling in te nemen."

De participant laat geen problemen zien met langere stellingen en heeft ook geen moeite met de afwisselend positief dan wel negatief geformuleerde stellingen. De participant vindt wel dat hij door de stellingen een beter idee heeft van wat er speelt in Utrecht, bijvoorbeeld bij de stelling over de fietsbrug. De participant herkent ook zaken die in de stellingen terugkomen, zoals de sociale huurwoningen.

Partijen: De participant heeft geen moeite met het invullen van het partijen scherm, maar maakt geen gebruik van de 'geen mening' en de 'ik weet het niet' opties. Tijdens de observatie zegt de participant over de 'kleinere partijen' die voor veel mensen onbekend zijn: "ik denk niet dat je op dat soort kleine partijen moet stemmen. Het is veel relevanter om op landelijke partijen te stemmen, dan zijn de lijnen ook wat korter." Hij vult bij deze partijen een lage waarschijnlijkheid in.

De participant geeft in het nagesprek aan geen gebruik gemaakt te hebben van 'geen mening' of 'ik weet het niet' opties, omdat hij de partijen wel kende. Hij had de opties wel gezien, maar is uit principe tegen de lokale partijen.

Resultaten: De participant begint met het lezen van de uitleg, maar deze verdwijnt voordat de participant deze helemaal heeft kunnen lezen. De participant gaat vervolgens meteen door met de analyse-optie 'Politiek landschap'. Hij vult ook de pop-up vragenlijst in wanneer deze in het scherm verschijnt. Na de pop-up kijkt de participant opnieuw naar het resultatenscherf. De participant heeft geen moeite met het begrijpen van de assen en concludeert dat hij wat linkser is dan hij had verwacht. Hij heeft wel moeite met het begrijpen wat zijn eigen positie is en hoe de partijen over het spectrum verdeeld staan. Het kost de participant ongeveer 2 minuten om dit te doorgronden.

De participant geeft in het nagesprek toe dat het even duurde voordat hij zich georiënteerd had op het resultatenscherf, maar dat hij het scherm toch wel duidelijk vindt qua opbouw. De participant geeft aan blij te zijn met de resultaten, omdat D66 (waar de participant op wil gaan stemmen) ook dicht bij hem in de buurt zit.

Analyse-opties: De participant ziet alle analyse-opties. Hij begint met het kiezen van thema's bij 'Politiek landschap' en heeft geen moeite deze optie te begrijpen. Vervolgens kijkt hij naar 'Positie per stelling', maar maakt hier niet uitgebreid gebruik van. Het lijkt erop dat de participant niet begrijpt dat hij andere thema's kan selecteren in het bovenste balkje. Vervolgens gaat de participant terug naar het spectrum en klikt hierbij op 'Vergelijk partij met uw antwoorden' bij D66 en scrollt door de stellingen: "Oké ik ben nog best wel, op veel punten ben ik het niet helemaal eens, maar we zitten niet mijlenver uit elkaar zie ik (...) even kijken of ik nog hele rare dingen terug kan vinden bij D66." De participant kijkt vervolgens bij welke stellingen hij echt een tegenovergesteld antwoord heeft van D66 en hoe belangrijk hij de onderwerpen van deze stellingen vindt. De participant maakt ook vanuit zichzelf gebruik van de meer informatie linken onder de stellingen. Dit doet hij bij stelling 17 over de milieumaatregelen. De informatie die daaronder staat (de woonlasten blijven gelijk) vindt de participant echter niet duidelijk. De uitleg bij stelling 23 over het verplichte vrijwilligerswerk begrijpt de participant wel.

De participant geeft aan dat hij de analyse mogelijkheden prettig vond en dat hij het goed vond dat hij er gebruik van kan maken. Hij geeft aan iets meer inzicht te hebben in de partijen en hun standpunten, maar zich voornamelijk gesterkt te voelen in zijn keuze om op

D66 te stemmen. De participant geeft aan dat wanneer er andere, landelijke partijen in zijn buurt hadden gestaan, hij zich wel had verdiept in deze partijen.

Reden voor gebruik KiesKompas	Kijken of de stemhulp mijn huidige partijvoorkeur bevestigt
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens, niet mee oneens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur bevestigd

Participant 11 (duur 25:51)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 23

Opleidingsniveau: HBO

Locatie en tijd: Op het kantoor waar de participant werkt, rond 14:00 uur.

Links/rechts: 5

Conservatief/progressief: 8

Versie KiesKompas: C

Beginscherm: De participant leest niet de titels op het scherm, maar gaat meteen door met het selecteren van de gemeente.

Inleidende vragen: De participant leest niet de instructie bovenaan het scherm, maar gaat meteen door met het invullen van de vragen. De participant vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding die ze heeft afgerond. De participant twijfelt over de wijk, maar denkt dat ze in Noordwest woont. De participant geeft aan nog niet te weten op welke partij ze gaat stemmen en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek.

Over de vraag met de wijk zegt de participant in het nagesprek dat een Google Maps kaartje geen kwaad zou kunnen. Ze geeft aan dat ze denkt dat veel mensen, inclusief zichzelf, niet precies zullen weten in welk deel van Utrecht zij wonen en dat het dus handiger is als ze dat op een kaart kunnen zien.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet door. De participant maakt zowel gebruik van de 'neutraal' als de 'geen mening' optie. Neutraal gebruikt de participant als ze niet direct een mening heeft over de stelling, zoals bijvoorbeeld het geval is bij stelling 2 en stelling 28. Ook gebruikt de participant 'neutraal' bij stelling 13 (de gemeente moet extra geld investeren om taalachterstanden bij kinderen tegen te gaan): "Er moet gewoon, het onderwijs moet beter geïnspecteerd worden. Uh, neutraal." Het lijkt erop dat de participant hier neutraal kiest, omdat zij niet precies weet waar het geld in geïnvesteerd gaat worden. De participant gebruikt 'neutraal' tot slot, wanneer zij voor beide kanten van de stelling iets te zeggen vindt. Zo zegt zij bij stelling 23 over het verplichten van vrijwilligerswerk: "Als je verplicht vrijwilligerswerk doet ben je dus ook niet meer beschikbaar om te werken. Dus dat is tegenstrijdig. Maar je moet wel iets doen. Neutraal."

'Geen mening' gebruikt de participant als zij begrippen in de stelling niet begrijpt. Zo kiest zij bijvoorbeeld voor 'geen mening' bij stelling 9 over de OZB: "Ik weet eigenlijk niet

precies wat het inhoudt. Uhm, geen mening.” Ditzelfde doet zij bij stelling 15 over de afvalstoffenheffing: “Ik weet niet precies wat de afvalstoffenheffing direct is.” De participant kiest ook ‘geen mening’ wanneer zij een stelling niet helemaal begrijpt en deze vaker moet overlezen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 17 over milieumaatregelen.

In het nagesprek zegt de participant over haar gebruik van de opties: “Het was meer, als het neutraal was dan was het ik ben het er niet mee eens, maar ik ben het er ook niet mee oneens. Dat je echt in het midden zit. En als ik geen mening had dan is het gewoon een stelling die voor mij niet van belang was of dat ik dacht van ik weet niet waar het over gaat, dus kan ik er ook niet neutraal in zijn.” De uitleg van de participant komt overeen met hoe zij de opties tijdens het invullen van de stellingen gebruikt heeft.

De participant lijkt soms moeite te hebben met langere stellingen, omdat ze deze meerdere malen overleest en er langer over nadenkt. De participant doet dit bijvoorbeeld bij stelling 2, stelling 5 en stelling 23. Ook moet zij langer nadenken over stelling 17. Dit geeft de participant in het nagesprek ook aan: “Soms waren het wel zinnen van twee regels en dan zitten er ook twee of drie moeilijke woorden in. En dat kan het dan wel complexer maken, onnodig complexer.”

Ook lijkt de participant soms te weinig informatie te hebben bij stellingen. Dit weerhoudt de participant er echt niet van om toch een mening te geven over de stellingen, zoals het geval is bij stelling 20 (de gemeente moet geld investeren in de aanleg van meer ondergrondse parkeergarages): “Nou niet nog meer auto’s en als de parkeerprijzen nog zo duur blijven, dan uhm nee”. De participant kiest vervolgens voor de optie ‘niet mee eens’. De participant vult de achtergrondinformatie van de stelling hierbij zelf in.

De participant geeft in het nagesprek ook duidelijk aan soms informatie te missen bij de stellingen: “Ik merk wel bij sommige vragen worden dan echt van die specifieke punten behandeld. Waar bij sommige wel een uitleg zou mogen komen van bepaalde termen, van wat wordt daar precies mee bedoeld. De belasting, de ontheffing, de regelgeving. Dat ik denk van, maar wat is het dan precies.”

De participant heeft geen moeite met de afwisselend positief dan wel negatief geformuleerde stellingen. De participant maakt ook geen fouten met het beantwoorden van negatief geformuleerde stellingen. In het nagesprek laat de participant verder blijken dat ze wel een beter idee heeft van wat er speelt in Utrecht door de stellingen en dat ze in de onderwerpen grote overeenkomsten zag met de stembulpen van de vorige gemeenteraadsverkiezingen. De participant geeft aan vooral onderwerpen als de fietsbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal en de prostitutie op de Hardebollenstraat te herkennen uit recentelijk nieuws. Over de woningnood geeft ze aan andere stellingen te hebben verwacht. Ook had de participant meer stellingen verwacht over werkloosheid.

Partijen: De participant geeft een kleine irritatie aan bij het verschijnen van dit scherm: “Ik dacht dat we er al waren.” De participant leest eerst de instructie door en bekijkt het scherm alvorens zij het invult. De participant geeft vrijwel meteen aan veel partijen niet te kennen en gebruikt bij deze partijen de optie ‘ik weet het niet’. Tijdens het aanvinken van de partijen zegt de participant: “Ik weet eigenlijk helemaal nog niet precies waar al deze partijen voor staan.” De participant geeft GroenLinks een hoge waarschijnlijkheid en geeft daarbij aan dat zij daar vorig jaar op gestemd heeft.

De participant geeft in het nagesprek aan 'ik weet het niet' gebruikt te hebben als ze geen kennis had over het programma van de betreffende partij. Bepaalde partijen kon ze wel uitsluiten op basis van de naam, zoals de Ouderenpartij.

Resultaten: De participant kijkt kort naar het spectrum alvorens de uitleg ernaast te gaan lezen. Doordat deze uitleg na 10 seconden alweer verdwijnt, krijgt zij niet de kans om dit helemaal af te lezen: "En nu zijn we er volgens mij. KiesKompas.. de rode cirkel geeft uw positie aan in het politieke landschap. Oh, en nu is het eigenlijk al weg voor ik alles gelezen heb hoe het werkt, maar okee." Na het bekijken van alle analyse-opties gaat de participant terug naar het spectrum en zegt: "Ik wil eigenlijk gewoon een soort samenvatting zien van wat iedereen nou inhoudt. Maargoed, ik ben in ieder geval totaal niet rechts. Dat is wel duidelijk. Ik ben wel behoorlijk links. Maar anders dan GroenLinks, dat staat wel heel ver bij mij vandaan."

In het nagesprek geeft de participant aan het resultatenscherf wel duidelijk te vinden, maar enige moeite te hebben met de terminologie: "Ik vind de terminologie van conservatief en progressief niet heel passend. Ik denk dat er veel mensen zijn die niet weten wat er bedoeld wordt. En daarnaast, ja ik weet hoe ik een grafiek moet lezen. Dus wat dat betreft vind ik het opzich wel duidelijk, al zouden die icoontjes misschien iets groter mogen, want op de lijn van conservatief rechts staat een logootje en ik weet niet wat het is. Pas als ik er volgens mij op ga staan (zet haar muis op het icoontje), ohja Nederland Duurzaam. Dat is niet heel duidelijk." Ook tijdens het invullen van de vragenlijst geeft de participant aan de terminologie met conservatief en progressief niet prettig te vinden, voornamelijk omdat het op de website verder ook niet uitgelegd staat. Verder laat de participant weten dat haar partijvoorkeur niet beïnvloed is door KiesKompas.

Analyse-opties: Na het verdwijnen van de uitleg gaat de participant meteen door met het invullen van de optie 'Politiek landschap'. De participant komt tot de conclusie dat zij mobiliteit geen belangrijk thema vindt, maar hierdoor verandert er weinig aan haar positie in het spectrum. De participant bekijkt vervolgens of zij nog meer kan doen en klikt op 'Positie per stelling'. Ze begrijpt echter niet meteen wat hiervan de bedoeling is: "Dan kun je per stelling nog kijken of je iets anders wilt ofzo?" De participant bekijkt vervolgens kort de 'Overige functies'. Vervolgens gaat de participant terug naar 'Politiek landschap' en klikt bij D66 (de partij die het dichtst bij haar positie in de buurt zit) op 'Vergelijk partij met uw antwoorden': "Ik wil eigenlijk nog wel zien wat dan het programma is van alle partijen. Is dat hier?" De participant klikt op partijen rechtsbovenin het scherm, en vervolgens weer op uitslag, waardoor zij opnieuw de uitleg te zien krijgt. Ze leest deze nu wel helemaal door, maar komt tot de conclusie dat deze uitleg wel veel moeilijke woorden bevat.

De participant concentreert zich eerst weer op het spectrum, waarna zij zich nog wat verder verdiept in 'Politiek landschap' om te kijken wat er verandert als ze bepaalde thema's op 'nee' zet. Vervolgens kijkt de participant bij D66 nog een keer naar de optie 'Vergelijk partij met uw antwoorden'. De participant geeft hierbij opnieuw aan dat ze liever een samenvatting had gehad dan dat ze de uitleg per stelling moet bekijken: "Dit vind ik allemaal teveel leeswerk." De participant kijkt of ze bij 'print het resultaat' onder 'Overige functies' wel een samenvatting krijgt, maar als dit niet het geval is klikt ze het weer weg.

Over de optie 'Vergelijk partij met uw antwoorden' zegt de participant in het nagesprek dat ze het aan de ene kant goed vindt dat de analyse-optie er is, maar dat ze hem wel onduidelijk vindt: "Ik vind het wel raar dat ik heb ingevuld geen mening en bij D66 staat

er niet mee eens. Dus dan is het wel een beetje van okee. Ja het is natuurlijk overal genomen dat ik bij D66 pas, maar het staat wel een beetje gek van ik heb geen mening. Nu lijkt het net dat ze hebben, dus we koppelen het daaraan. En het is een behoorlijk groot scherm waar je in moet scrollen en bij elke optie kan je dingen aanklikken. En bij de een staat, hier staat bijvoorbeeld Partijwebsite en hier staat Verkiezingsprogramma. Hier ergens anders stond. Ohja, hier stond toelichting en Verkiezingsprogramma. Dus het is een beetje een rommeltje vind ik. Net als, je hebt iedere keer twee, drie, misschien wel vier stellingen, vijf of nog meer per kopje. Ja het is voor mij teveel, er staat teveel. Je hebt per, je hebt een onderwerp, een vraag, mijn antwoord met alle opties, de partij met alle opties, dan kan je hier klikken (klikt op meer toelichting) en dan komt het eronder uit. Nouja, ik vind het een beetje teveel.”

De participant oppert in het nagesprek nog een analyse-optie, wanneer haar gevraagd wordt in hoeverre ze het eens is met de resultaten. Hierover zegt de participant: “Nee, nouja daar was ik net een beetje naar opzoek. Ik zou het wel fijn vinden als er op het laatst een soort kort overzichtje of samenvattinkje komt van alle stellingen. Dat er op de een of andere manier een soort grafiek is van deze partij is eens en.. Dat je heel snel ziet welke partijen tegenover elkaar staan.”

De participant geeft tot slot in het nagesprek nog aan dat ze niet vindt dat ze nu meer kennis heeft over de partijen en hun standpunten: “Nee, nouja niet specifiek. Ik bedoel ik weet wie rechts is en wie links is. En over het algemeen wel welke punten bij rechts en links horen, maar het is niet programmaspecifiek. Ik zou nu niet kunnen zeggen waarom ik wel voor D66 zou gaan en niet voor PVV of PvdA.” De participant geeft aan KiesKompas een “goede eerste instap” in de gemeenteraadverkiezingen te vinden en zich nog verder te gaan verdiepen in de partijen alvorens ze haar stem gaat uitbrengen.

Reden voor gebruik KiesKompas	Een makkelijke manier om informatie over de politiek te krijgen.
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Participant 12 (duur 30:10)

Geslacht: Man

Leeftijd: 36

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 10:00 uur

Links/rechts: 2

Conservatief/progressief: 9

Versie KiesKompas: D

Beginscherm: De participant leest niet de titels op het scherm, maar gaat meteen door met het selecteren van de gemeente.

Inleidende vragen: De participant leest niet de instructie, maar begint meteen met het invullen van de vragen. De participant vat ‘hoogst genoten opleiding’ op als de opleiding die

hij heeft afgerond. De participant twijfelt over de wijk waarin hij woont en kiest uiteindelijk voor de Binnenstad zonder dit zeker te weten. Verder geeft de participant al aan zeker te weten op welke partij hij gaat stemmen (GroenLinks) en veel interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant gebruikt tijdens het beantwoorden van de stellingen een aantal keer de optie 'neutraal'. Dit doet de participant bijvoorbeeld bij stelling 7: "Daar weet ik te weinig vanaf, wat precies de gedachte erachter is, dus ik stem neutraal." De participant kiest bij stelling 25 over het afschaffen van de erfpacht om dezelfde reden 'neutraal': "Die gedachte daarachter die heb ik niet gevolgd, of die discussie (leest stelling nog een keer). Ik weet er te weinig van, van wat er precies speelt. Dus ik denk dat ik neutraal stem." Ook kiest de participant voor neutraal bij stelling 18 (de gemeente mag bedrijven dwingen tot het nemen van energiebesparende maatregelen). De participant heeft hier moeite met het woord 'dwingen' in de stelling en kiest daarom voor neutraal.

De participant maakt verder geen gebruik van de optie 'geen mening'. In het nagesprek geeft de participant aan deze optie uit principe niet gebruikt te hebben: "Omdat je hebt altijd een mening. Geen mening is niks. Kijk, neutraal is dat je van beide argumenten, dus van beide partijen wel iets vindt, dus heb je een mening. Alleen het is een mening die niet helemaal naar de ene en niet helemaal naar de andere kant komt. Er is dan voor beide partijen iets te zeggen dus kies je neutraal. Maar geen mening.. Iedereen heeft een mening."

De participant lijkt de negatief geformuleerde stellingen af en toe lastiger te vinden. Zo moet de participant bij stelling 3 (er mag geen verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd) langer nadenken over zijn antwoordoptie. Hetzelfde probleem ondervindt de participant bij stelling 6. De participant lijkt verder gedurende het invullen weinig last te hebben van de negatief geformuleerde stellingen, maar maakt bij stelling 28 (de hondenbelasting moet niet worden afgeschaft) wel een fout door de negatieve formulering: "Klopt, zolang er (...) op de stoep ligt, moet toch opgeruimd worden, moet van betaald worden." De participant klikt vervolgens op 'helemaal niet mee eens', terwijl uit zijn redenering duidelijk blijkt dat de hondenbelasting volgens hem moet blijven bestaan. De participant ziet echter zijn fout wel in, nadat hij de stelling nog een keer overleest. Hij gaat daarom terug naar de stelling en klikt alsnog 'helemaal mee eens' aan.

De participant geeft in een geval aan de stelling nogal zwart/wit geformuleerd te vinden. Dit doet de participant bij stelling 26 over de verplichte vergunning voor verbouwen van een eigen huis: "Mm ook wel een lastige. Ja het is voor een simpel dakraampje of dakkozijntje natuurlijk belachelijk, maar.. Het is weer zo zwart wit neergezet hè, die stelling. Maar laat ik het oneens zijn." De 'extreme' formulering van de stelling weerhoudt de participant er dus niet van toch voor een antwoordoptie te kiezen die zijn mening weergeeft.

In het nagesprek geeft de participant wel aan dat er soms te weinig informatie bij de stellingen stond. De participant had graag wat meer informatie gehad over de discussie achter de stellingen: "Wat ik miste is, maar misschien stond het er wel bij maar kon ik het even niet vinden, de verdiepingvragen waar die precies vandaan komt. Waar die discussie vandaan komt. Want volgens mij bij Stemwijzer is dat wel (...) dan heb je meer info ter beschikking." Later in het nagesprek geeft de participant deze mening nog wat specifiekere weer: "Een beetje zwart wit hè. Ik snap wel van die stellingen. Die moeten natuurlijk wel (...)

onderscheid maken tussen de partijen door middel van stellingen. Maar als je dan van een stelling te weinig afweet, dan komt het nogal zwart wit over als je die achtergrond niet weet." Als voorbeeld geeft de participant stelling 18 over het 'dwingen' van bedrijven tot het nemen van energiebesparende maatregelen. De participant geeft aan niet te weten wat er dan precies met dwingen wordt bedoeld ("is dat wetgeving, boetes?").

De participant heeft af en toe moeite met langere stellingen, zoals bij stelling 2. Deze stelling leest de participant meerdere keren. Ook herleest de participant stelling 25, omdat hij niet goed van het onderwerp op de hoogte is. De participant geeft in het nagesprek aan dat hij de stellingen soms lastig te begrijpen vond, omdat hij er hardop bij moest nadenken. Hij is van mening dat hij minder moeite had gehad met langere stellingen als hij ze gewoon in zijn hoofd had kunnen lezen.

De participant laat verder weten dat hij vindt dat hij door KiesKompas wel een beter idee heeft van wat er speelt in Utrecht en tegelijkertijd ook zaken herkende uit de stellingen. Als voorbeelden geeft hij de gemeentelijke wietkwekerij, de bezuinigingen en de fietsbrug. De participant geeft aan dat alleen de stelling over bouwen in de polder Rijnenburg volledig nieuw voor hem was.

Aan het eind van het nagesprek zegt de participant dat hij wel denkt dat mensen meer gemotiveerd raken om zich te verdiepen in de politiek door KiesKompas. Dit heeft volgens hem vooral te maken met de stellingen en de onderwerpen die daarin naar voren komen: "Door dit soort websites raak je meer betrokken bij wat er speelt in de gemeente. Ik volg het nieuws aardig, maar ik weet niet elke discussie. En dan hier in een keer met die 30 vragen zie je de discussie en dan weet je wat er speelt in Utrecht. Dus daardoor raak je meer betrokken." De participant geeft ook aan zelf meer op te zoeken over de polder Rijnenburg en de discussie die daarover gaande is.

Partijen: De participant leest de instructie alvorens de waarschijnlijkheid per partij in te vullen. Bij partijen die de participant niet kent, kiest hij voor 'ik weet het niet'. De participant twijfelt bij de eerste onbekende partij wel tussen beide opties. De participant twijfelt na het invullen nog even tussen de opties 'ga verder' en 'sla over', maar drukt uiteindelijk op de 'ga verder' knop.

In het nagesprek laat de participant weten dat hij het nuttiger vindt om op landelijke partijen te stemmen dan op lokale partijen. Hij koos 'ik weet het niet' omdat hij de partijen niet kende.

Resultaten: De participant begint meteen met het lezen van de uitleg, zodra hij op het resultatenscherf is. Hij krijgt echter niet de kans om de uitleg helemaal te lezen, omdat deze na 10 seconden verdwijnt. De participant gaat zich vervolgens verdiepen in de analyse-opties, maar wordt hierbij onderbroken door de pop-up vragenlijst die in het scherm verschijnt. De participant vult deze in en geeft daarna aan klaar te zijn met het invullen van KiesKompas.

In het nagesprek geeft de participant aan het resultatenscherf wel overzichtelijk te vinden. Hij begrijpt dat de assen van het spectrum, hij begrijpt dat de rode stip zijn eigen positie weergeeft en dat de partijen verder over het spectrum verdeeld zijn: "Dit is natuurlijk gewoon een heel duidelijk. Je hebt zeg maar gewoon uitersten hè, dus uh conservatief en rechts en links en progressief, dusja. Dan zie je in een oogopslag waar welke partijen staan."

Analyse-opties: De participant maakt na het verdwijnen van de uitleg eerst gebruik van de optie 'Politiek landschap'. Het lijkt iets langer te duren voordat de participant deze optie begrijpt, omdat hij eerst op 'herbereken uw positie' drukt alvorens de thema's te hebben gelezen. Daarna herleest de participant de thema's alsnog en concludeert dat hij alles belangrijk vindt, waardoor er niets aan zijn positie in het spectrum verandert. De participant gaat vervolgens naar de analyse-optie 'Positie per stelling', maar verdiept zich er niet in, omdat de pop-up vragenlijst in het scherm verschijnt.

De participant geeft in het nagesprek aan dat hij wel wist dat de optie 'Vergelijk partij met uw antwoorden' er was, omdat hij KiesKompas eerder heeft gebruikt voor de landelijke verkiezingen. De participant geeft echter duidelijk aan geen zin te hebben zich hierin te verdiepen, omdat hij al weet op welke partij hij gaat stemmen. De participant laat wel weten het logisch te vinden dat de analyse-opties er zijn. Ook is de participant van mening dat mensen door de analyse-opties meer kennis krijgen over de standpunten van de partijen. Dit komt overeen met zijn antwoorden op de vragenlijst achteraf, zoals die hieronder te zien zijn. Over de analyse-opties zegt de participant verder dat het wel moeilijker is om erachter te komen dat ze er zijn. Wat dat betreft vindt hij de interface van Stemwijzer fijner.

De participant geeft aan door KiesKompas vooral meer gemotiveerd te zijn zich te verdiepen in kwesties die spelen in Utrecht (zie stellingen), maar ook wel meer dingen op het internet te gaan opzoeken over de partijen.

Reden voor gebruik KiesKompas	Een makkelijke manier om informatie over de politiek te krijgen.
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur bevestigd

Participant 13 (duur 32:11)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 30

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 15:30 uur

Links/rechts: 3/4

Conservatief/progressief: 8

Versie KiesKompas: Moederversie (zonder kopjes)

Beginscherm: De participant leest niet de titels op het scherm, maar begint meteen met het selecteren van de gemeente.

Inleidende vragen: De participant leest de instructie boven de vragen niet. De participant vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding die zij heeft afgerond. De participant twijfelt niet over de wijk waarin ze woont, maar vult meteen West in. Verder geeft de participant aan nog te twijfelen tussen enkele partijen (GroenLinks, PvdA, D66) en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant gebruikt zowel de antwoordoptie 'neutraal' als de optie 'geen mening' veelvuldig. Neutraal gebruikt de participant bijvoorbeeld bij stelling 1 over de prostitutie in de Hardebollenstraat: "Ik zeg toch maar even neutraal, omdat ik er te weinig vanaf weet." Bij stelling 2 (scholen mogen alleen uitbreiden als andere scholen in de wijk geen plek voor nieuwe leerlingen meer hebben) weet de participant er ook te weinig vanaf. In dit geval kiest zij echter voor 'geen mening'. De participant kiest ook voor 'geen mening' bij stelling 10 over het bouwen van woningen in de polder Rijnenburg en bij stelling 25 over het afschaffen van de erfpacht. In beide gevallen doet zij dit, omdat ze te weinig van de situatie afweet.

De participant gebruikt 'neutraal' bij stelling 6 (het budget om leefbaarheid in wijken te verbeteren (het leefbaarheidsbudget) moet worden afgeschaft: "Ik weet eigenlijk niet wat er nu met dat budget wordt gedaan en in hoeverre het de leefbaarheid heeft verbeterd tot nu toe. Opzich ben ik wel voor een verbetering van leefbaarheid namelijk, maar ik zeg even neutraal omdat uh ik het niet oneens of eens ben." De participant geeft zelf aan 'neutraal' te kiezen, omdat zij niet kan kiezen voor eens of oneens, maar uit haar redenering blijkt dat het meer om een begripsprobleem gaat. De participant heeft onvoldoende kennis over het leefbaarheidsbudget om een oordeel over de stelling te kunnen vellen. Hetzelfde doet de participant bij stelling 9 over de OZB.

Het gebruik van de opties 'neutraal' en 'geen mening' wordt wel minder naarmate de participant vordert in KiesKompas. In het nagesprek zegt de participant over haar gebruik van de antwoordopties: "Ja ik denk dat ik dat bij de eerste vraag niet goed heb gedaan. Toen heb ik neutraal gebruikt terwijl ik eigenlijk geen mening had. Maar later heb ik het geprobeerd te gebruiken op het moment dat ik zowel goede als slechte kanten aan de stelling zag, maar wel daar een mening over had. En als ik er te weinig van afwist had ik geen mening. Maar daar kwam ik dus pas later achter dat ik het zo zou gebruiken." De participant ziet dus zelf wel in dat ze de opties niet helemaal constant gebruikt heeft.

De participant geeft tijdens het beantwoorden van de stellingen meerdere malen aan te weinig uitleg tot haar beschikking te hebben. Dit laat zij bijvoorbeeld duidelijk blijken bij stelling 7 over het slopen van sociale huurwoningen in achterstandswijken: "Ja hierbij weet ik eigenlijk niet heel goed wat daar de ratio achter is. Op zich denk ik dat het belangrijk is dat sociale huurwoningen blijven bestaan. Ik zeg even niet mee eens, maar iets meer uitleg ofzo zou wel fijn zijn." Ook laat de participant dit merken bij stelling 22 (de gemeente kan beter tijdelijk schulden maken dan bezuinigen op sociale voorzieningen): "Ook daarbij hangt het ervan af wat het uiteindelijk met zich meebrengt, de socialevoorzieningen. Wat voor uitwerking het heeft. Dus ik vind het niet zo zwart wit, maar dan zeg ik toch eventjes mee eens." Het gebrek aan extra informatie blijkt verder uit haar veelvuldige gebruik van de antwoordopties 'neutraal' en 'geen mening', voornamelijk bij de eerste paar stellingen.

De participant zegt in het nagesprek: "Ik moet zeggen ik vond de stellingen wel heel lastig. Bij de stelling staat dan eigenlijk verder geen achtergrondinformatie en ik weet zelf van heel veel dingen gewoon veel te weinig om daar een mening over te geven (...) dus dat vond ik wel heel jammer, dat je er niet meer over kon lezen." Hiermee geeft de participant duidelijk aan dat ze het prettiger had gevonden om meer gedetailleerde informatie tot haar beschikking te hebben gehad om de stellingen goed te kunnen beantwoorden. Als voorbeeld geeft de participant stelling 10 over de polder Rijnenburg.

De participant zegt in het nagesprek dat ze er door KiesKompas wel achter is gekomen dat er veel dingen in Utrecht spelen waar zij zelf geen weet van heeft. Ze heeft

echter niet een duidelijk overzicht van die zaken. Ook geeft de participant aan niet meer gemotiveerd te zijn om deze dingen op te zoeken. Ze geeft aan het gemakkelijker te vinden als de informatie er gewoon meteen bij stond: “Nou ik denk eigenlijk, ik zou wel uh het zou wel goed zijn om dat te doen, maar ik denk dat ik het eigenlijk niet zou doen. Dus ik denk dat het nog veel fijner zou zijn als je gewoon meteen kan..”

De participant geeft in het nagesprek aan wel relevante dingen terug te vinden in KiesKompas, zoals de stelling over de sociale huurwoningen. Echter, ze vindt ook dat er bepaalde dingen missen. Zo heeft ze geen stellingen gezien over gezondheidszorg en jeugdzorg, terwijl ze dat wel belangrijke onderwerpen vindt.

De participant lijkt tijdens het invullen van de stellingen weinig moeite te hebben met het begrijpen van de stellingen of met het beantwoorden van positief dan wel negatief geformuleerde stellingen. Wel merkt de participant de paradox op in stelling 23 (iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen, of worden gekort op zijn uitkering): “Nou ik denk dat verplicht vrijwilligerswerk niet echt bestaat, dus ik ben het daar niet mee eens, al denk ik wel dat het goed is om bijstandsontvangers iets aan te bieden (...) maar ik ben het er toch even niet mee eens.” In het nagesprek geeft de participant aan geen moeite te hebben met de wijze waarop de stellingen geformuleerd waren.

Partijen: De participant leest eerste de instructie alvorens het scherm in te vullen. Als de participant een partij niet kent, maakt zij gebruik van de optie ‘ik weet het niet’. De participant geeft in het nagesprek aan deze optie gebruikt te hebben, omdat ze de partijen niet kende. Ze zegt over deze keuze: “Ik had eigenlijk net zo goed geen mening kunnen gebruiken, ik vind het verschil tussen die twee opties niet zo duidelijk.”

Resultaten: De participant kijkt eerst naar het spectrum en oriënteert zich op het scherm (“Dit is de uitslag”). Daarna wil de participant de uitleg naast het spectrum lezen, maar deze verdwijnt voordat ze daar de kans toe krijgt. De participant kijkt vervolgens weer naar het spectrum en concludeert dat zij links, progressief is. Ook bekijkt ze vluchtig welke partijen in haar cirkel zitten. Tijdens het gebruiken van ‘Politiek landschap’ verschijnt de pop-up vragenlijst in beeld. De participant kiest ervoor om deze niet in te vullen, omdat ze nog bezig is met het bekijken van de resultaten. Na het bekijken van de analyse-opties keert de participant terug naar ‘Politiek landschap’ en bekijkt haar positie in het spectrum nog even. Hierbij richt ze zich vooral op de partijen die bij haar in de buurt zitten. De participant is vooral geïnteresseerd in de verschillen tussen GroenLinks en D66, die zich allebei in haar cirkel bevinden.

In het nagesprek zegt de participant over het resultatenscherf: “Ik moest in het begin wel even kijken hoe het nou zat, maar waar ik later achter kwam is dat als je met je muis erop gaat staan dat je dan ziet welke partij het is (zet haar muis op het logo van Student & Starter). En dan vind ik het wel een mooi beeld geven zeg maar, van waar de partijen allemaal staan. En ja, nee vind ik het wel duidelijk.” Dit citaat geeft aan dat het de participant wel iets meer cognitieve moeite kost om de resultaten te begrijpen, maar dat ze het daarna wel een duidelijke en prettige weergave vindt.

Analyse-opties: Na zich georiënteerd te hebben op het spectrum bekijkt de participant de analyse-optie ‘Politiek landschap’. De participant heeft geen moeite met het begrijpen van deze analyse-optie, maar geeft wel aan dat ze eigenlijk alle thema’s wel belangrijk vindt. De

participant bekijkt vervolgens de optie 'Positie per stelling', maar denkt in eerste instantie dat ze bij deze optie haar eigen antwoorden kan aanpassen: "Positie per stelling. Ja ik zit even te kijken of dat zin heeft om dat nu nog aan te passen." De participant kijkt vervolgens kort naar 'Overige functies' om vervolgens weer terug te gaan naar 'Politiek landschap'.

De participant blijkt bij het bekijken van het spectrum vooral geïnteresseerd te zijn in de verschillen tussen GroenLinks en D66. Om dit te achterhalen zet de participant het thema Natuur en Milieu bij 'Politiek landschap' op niet belangrijk. Als dit niet voldoende duidelijkheid geeft, klikt de participant op 'Positie per stelling' om hier de verschillen tussen de partijen verder te bekijken. De participant kijkt hierbij naar de stellingen onder de thema's Cultuur en Onderwijs, Natuur en Milieu, Sociaal Beleid en Mobiliteit. De participant bekijkt niet alle stellingen, maar vooral de stellingen over onderwerpen die ze zelf belangrijk vindt. De participant maakt uit zichzelf verder geen gebruik van de optie 'Vergelijk partij met uw antwoorden'.

De participant geeft in het nagesprek aan, vooral de 'Positie per stelling' een prettige analyse-optie te vinden: "Wat ik wel heel leuk vond was nu op het laatst, dat je kan zien van, dat je nog even per stelling kan kijken wat iedere partij daar van vindt." De participant laat ook blijken 'Vergelijk partij met uw antwoorden' niet gezien te hebben. De participant laat weten dit wel een goede analyse-optie te vinden: "Ja dat vind ik wel leuk, want dan kun je ook meteen zien wat waren nou de punten waarop je verschilde. Dat maakt het net wat duidelijker. Ik heb steeds positie per stelling gekeken, maar dit is dan nog wel handiger." De participant vindt niet perse dat ze door deze analyse-opties meer kennis heeft over de partijen en hun standpunten. Ze vindt wel dat ze meer weet over de dingen die ze bekeken heeft, maar is ook van mening dat ze zich nog verder moet gaan verdiepen in de partijen alvorens een definitieve keuze te maken. De participant denkt wel dat ze het KiesKompas nog een keer gaat invullen en dan uitgebreider gebruik gaat maken van de analyse-opties.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen.
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens, niet mee oneens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens, niet mee oneens
KiesKompas motiveert	Mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur bevestigd

Participant 14 (duur 23:26)

Geslacht: Man

Leeftijd: 32

Opleidingsniveau: HBO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 16:00 uur

Links/rechts: 6

Conservatief/progressief: 8

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant begint tijdens de uitleg al met het selecteren van de gemeente en leest het beginscherm dus ook niet hardop voor.

Inleidende vragen: De participant leest niet de instructie boven de vragen, maar begint meteen met invullen. De participant vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding die

hij heeft afgerond. De participant weet meteen dat hij in West woont en twijfelt verder dus niet over de wijk. De participant geeft aan al zeker te weten op welke partij hij gaat stemmen (D66) en heel veel interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant maakt een aantal keren gebruik van de antwoordoptie 'neutraal'. Dit doet hij bijvoorbeeld bij stelling 5 over het weren van de meest vervuilende auto's uit de Binnenstad. De participant kiest voor neutraal, omdat het hem niet zoveel uitmaakt. De participant kiest ook voor 'neutraal' bij stelling 19 over een windmolenpark in Lage Weide: "Uh, ja op zich ben ik wel voor een windmolenpark, maar ik weet niet hoe dat daar staat, dus neutraal." In dit geval kent de participant de situatie niet en kiest om die reden voor 'neutraal'.

De participant gebruikt ook 'geen mening' wanneer hij geen kennis heeft over een bepaald begrip in een stelling. Dit doet de participant bijvoorbeeld bij stelling 6 over het leefbaarheidsbudget: "Ik weet niet wat het is, geen mening." Hetzelfde doet de participant bij stelling 8 over welzijnswerk.

In het nagesprek zegt de participant over zijn keuzes voor 'neutraal' en 'geen mening': "Geen mening als het me echt niet uitmaakte en neutraal als ik geen zicht had op de effecten (...) Maar daar zit wel een kleine overlap tussen." Deze uitleg komt niet helemaal overeen met hoe de participant de opties tijdens het beantwoorden van de stellingen gebruikt heeft.

De participant lijkt iets dieper te moeten nadenken over stellingen die negatief geformuleerd zijn. Zo zegt de participant bijvoorbeeld bij stelling 12 (de gemeente moet geen geld investeren in een fietsbrug tussen Oog in Al en Leidsche Rijn over het Amsterdams Rijnkanaal): "Ik vind dat ze daar wél geld in moeten investeren, dus niet mee eens." Een soortgelijke situatie doet zich voor bij stelling 17 en bij stelling 28.

De participant geeft in het nagesprek ook aan moeite te hebben met de afwisselend positief en negatief geformuleerde stellingen: "Nou soms is het wel lastig omdat je hebt niet mee eens en wel, en dan voor en tegen afwisselend, waardoor je soms waar je ergens voor bent het dan niet mee eens moet zijn (...) het zal wel goed zijn voor de afwisseling en dat maakt ook dat je alert moet blijven."

In het nagesprek geeft de participant aan dat hij het leuk vindt om over de stellingen na te denken, maar dat hij soms gedetailleerde informatie miste. Zo zegt de participant over stelling 4 (de parkeertarieven in Utrecht mogen niet worden verhoogd) dat het niet duidelijk is waar in Utrecht die parkeertarieven verhoogd gaan worden. Dat soort informatie had er van hem wel bij mogen staan. Een ander voorbeeld geeft de participant bij stelling 3 over het verbreden van de snelweg bij Amelisweerd: "Maar bijvoorbeeld het verbreden van de snelweg bij Amelisweerd, dat thema ken ik, dus dan weet ik dat er daar uh natuur voor weg moet (...) als ik het onderwerp niet zou kennen, zou ik geen idee hebben wat ik daarop zou moeten zeggen. Dan zou ik gezegd hebben ja dat is goed, onwetend dat het een beschermd natuurgebied is, zonder te weten wat de effecten zijn."

De participant zegt dat hij het ook niet nodig vindt om een kompas te construeren uit actuele thema's: "Maar volgens mij is het helemaal niet nodig om dat met actuele thema's te doen. Je kan ook gewoon van hoe iemand in het leven staat. Door, op basis van die thema's, maak je dat mensen gaan kiezen op basis van wat voor hun eigen portomonnee,

voor hun eigen achterstraat belangrijk is, terwijl je eigenlijk zou willen dat ze gaan stemmen vanuit overtuiging, omdat je ergens in gelooft.”

De participant vindt niet perse dat hij een beter idee heeft gekregen van kwesties die spelen in de gemeente Utrecht. Hij is van mening dat er soms onderwerpen zijn gekozen die volgens hem “klein bier” zijn: “Je hebt geen idee waar het met de stad heengaat zeg maar. Je hebt geen idee.. hoe het met de financieën zit (...).” Ook geeft de participant aan belangrijke onderwerpen over bijvoorbeeld gezondheidszorg te missen in de stellingen. Hij vindt dat de stellingen heel praktisch gemaakt zijn en niet gaan over de overkoepelende thema’s die in de resultaten wel terugkomen.

Partijen: De participant leest eerst de instructie alvorens per partij de waarschijnlijkheid in te vullen. De participant twijfelt bij een onbekende partij over welke optie hij zal gebruiken. In eerste instantie kiest de participant voor ‘geen mening’, maar verandert dit toch in ‘ik weet het niet’: “Ik ken het niet, dus ik weet het niet.” In het nagesprek bevestigt de participant deze keuze.

Resultaten: De participant bekijkt allereerst het spectrum en zijn eigen positie daarin. Hierdoor is de uitleg al verdwenen, voordat de participant deze heeft kunnen lezen. Het is op de opname niet helemaal duidelijk of de participant de uitleg gezien heeft. Terwijl de participant bezig is met de analyse-opties verschijnt de pop-up met de vragenlijst in het scherm. De participant besluit deze niet in te vullen en klikt het scherm weg.

In het nagesprek geeft de participant aan het idee van het kompas erg goed te vinden. Ook vindt de participant de resultaten overzichtelijk en niet moeilijk te begrijpen. De participant had de resultaten ook verwacht.

Analyse-opties: De participant gaat na het verdwijnen van de uitleg meteen door met de analyse-optie ‘Politiek landschap’. Hij begrijpt deze analyse-optie en zet de thema’s Veiligheid en Sociaal Beleid op niet belangrijk. Hierdoor verschuift zijn positie iets naar links in het spectrum. De participant kijkt vervolgens naar ‘Overige functies’ en ‘Positie per stelling’. In dit scherm klikt de participant op het logo van D66, waardoor hij bij de functie ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’ uitkomt. De participant is vooral geïnteresseerd in de punten waarop hij het niet eens is met D66, omdat dit ook de partij is waarop hij wil gaan stemmen tijdens de gemeenteraadsverkiezingen. De participant begrijpt ook dat hij onder de stelling op de linken met ‘meer toelichting’ kan klikken, dit doet hij bijvoorbeeld bij de stelling over een windmolenpark in Lage Weide.

De participant gaat hierna weer terug naar ‘Positie per stelling’. Hij gebruikt deze functie vooral om te kijken of hij het bij bepaalde stellingen eens is met de D66, maar is soms ook geïnteresseerd in welke partijen een andere mening hadden dan hij. De participant gebruikt ook ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’ en ‘Politiek landschap’ opnieuw.

In het nagesprek zegt de participant over de optie ‘Politiek landschap’: “Zeker ook omdat je er nog een beetje mee kan schuiven als je voor jou belangrijke thema’s aangeeft, dus dan ga je zien waar iemand zich in het landschap bevindt.” De participant is ook positief over de analyse-optie ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’: “Als je heel erg zou twifelen kan je heel snel zien welke partij op voor jou belangrijke onderwerpen dichtbij je staat. En ook als je een onderwerp, als je natuurlijk ergens heel erg tegen bent, kun je ook aangeven of je dat belangrijk vindt of niet (...) Ik ben, vind dit onderwerp zo belangrijk dus als ze hiertegen

zijn dan ga ik niet stemmen.” De participant is van mening dat gebruikers een beter idee krijgen van de standpunten van de partijen, zeker als zij gebruik maken van de analyse-optie. Het enige grote nadeel aan KiesKompas vindt de participant dus de onderwerpen van de stellingen, die volgens hem meer zouden moeten gaan over algemene, overkoepelende thema’s over hoe iemand in het leven staat.

Reden voor gebruik KiesKompas	- Een makkelijke manier om informatie over de politiek te krijgen - Controleren of de stembulp deugt
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens, niet mee oneens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Participant 15 (41:08)

Geslacht: Man

Leeftijd: 25

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 14:00 uur

Links/rechts: 3

Conservatief/progressief: 8

Versie KiesKompas: A

Beginscherm: De participant leest niet de titels op het scherm, maar begint meteen met het selecteren van de gemeente.

Inleidende vragen: De participant leest de instructie boven de vragen niet. De participant vat ‘hoogst genoten opleiding’ op als de opleiding die hij heeft afgerond (WO bachelor). De participant twijfelt niet over zijn wijk, maar selecteert meteen Overvecht. Verder geeft de participant aan al zeker te weten op welke partij hij gaat stemmen en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant maakt tijdens het invullen van de stellingen alleen gebruik van de optie ‘neutraal’ en niet van ‘geen mening’. De participant gebruikt ‘neutraal’ om verschillende redenen. Zo kiest de participant bij stelling 1 (alle prostitutie moet uit de Hardebollenstraat verdwijnen) voor deze antwoordoptie: “Ik vind het ten eerste een beetje een domme, rare vraag. Ten eerste omdat, alle prostitutie moet uit de Hardebollenstraat verdwijnen. Waarom de Hardebollenstraat? Je hebt ook genoeg andere plekken (...) En ja, neutraal.” De participant kiest ook voor neutraal wanneer hij te weinig kennis heeft over de situatie of wanneer het onderwerp van de stelling voor hem niet van belang is. Een voorbeeld van een combinatie van deze redenen is te vinden bij stelling 3 over het verbreden van de A27 bij Amelisweerd: “Ik rijd zelf geen auto en ik heb geen idee waar Amelisweerd ligt, dus ik ben hier compleet neutraal over.” Bij stelling 10 over de polder Rijnenburg kiest de participant ook voor neutraal, omdat hij niet weet waar dit ligt. Het niet kennen van een plek is voor de participant echter niet altijd een reden om voor ‘neutraal’ te kiezen. Zo velde de participant

wel een oordeel over stelling 19 waarin hij niet weet waar Lage Weide ligt. Bij stelling 20 (de gemeente moet meer geld investeren in de aanleg van ondergrondse parkeergarages) is de situatie niet op de participant van toepassing, waardoor hij ook in dit geval voor 'neutraal' kiest.

De participant kiest tot slot ook voor 'neutraal' wanneer hij gebrekkige kennis heeft over een bepaald begrip in de stelling of over de gehele situatie. Bij stelling 6 gaat het om een begrip in de stelling, namelijk het leefbaarheidsbudget: "Ik weet niet eens wat het budget is, maar ik vind wel dat er een bepaalde leefbaarheid moet zijn in wijken. Ik weet niet of dat het te hoog of te laag is. Ik heb geen referentiekader, dus neutraal." Bij stelling 12 heeft de participant gebrekkige informatie over de situatie: "Nou een fietsbrug is wel iets wat de gemeente moet voorzien. Of er andere mogelijkheden zijn binnen, voor fietsers om van de ene naar de andere kant te komen weet ik niet. Dusja, ik heb gebrekkige informatie. Een fietsbrug is dus wel de taak van de gemeente, maar als er al genoeg mogelijkheden zijn dan niet. Dus ik ben er neutraal over."

De participant geeft in het nagesprek aan de 'geen mening' optie niet gezien te hebben, maar deze anders in twee gevallen gebruikt te hebben. Dit waren twee gevallen waarbij de participant niets over het onderwerp afwist. De participant zegt verder over zijn gebruik van de 'neutraal' antwoordoptie: "Ik heb de andere keren neutraal gebruikt ook omdat ik ja, de stellingen, de redeneringen op meerdere manieren kon interpreteren. En dacht van het kan zo, het kan zo. Ik weet niet precies wat ik ermee moet, dus ik zeg maar neutraal." De participant geeft ook aan het verschil tussen 'neutraal' en 'geen mening' niet heel duidelijk te vinden. Hij had liever een 'het maakt me niet uit' antwoordoptie gehad.

De participant lijkt soms wat meer moeite te hebben om de antwoordoptie aan te klikken die overeenkomt met zijn mening. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 14 (in plaats van preventie moet er meer geld naar een harde aanpak van overlast): "Nee ik vind eigenlijk dat preventie het belangrijkste is, een harde aanpak dat werkt sowieso niet." De participant wil vervolgens eerst op 'mee eens' klikken, maar bedenkt zich en drukt uiteindelijk toch op 'niet mee eens'. Het kost de participant nu wel meer cognitieve moeite om voor de juiste antwoordoptie te kiezen. Een vergelijkbare situatie doet zich voor bij stelling 21 (de gemeente moet meer geld uittrekken voor armoedebestrijding, ook als hiervoor de belastingen moeten worden verhoogd). Opvallend is dat beide stellingen uit twee delen bestaan. De participant kiest bij stelling 24 (wie meer verdient moet meer gaan betalen voor een sociale huurwoning) daadwerkelijk een verkeerde antwoordoptie: "Mij lijkt het dat als je een sociale huurwoning krijgt, je al sowieso niet in een hoge segment van uh, ja van verdienen en inkomens. En ik denk ook dat er wel regels zijn dat als je al vijf jaar lang huurt, dus ja ik ben het er wel mee eens." Uit de redenatie van de participant blijkt echter dat hij het niet eens is met de stelling. Hij kiest dus voor een verkeerde antwoordoptie.

In het nagesprek geeft de participant echter aan geen moeite te hebben met de formuleringen van de stellingen en ook de antwoordopties vrij duidelijk en concreet te vinden.

De participant geeft soms aan de begrippen in de stellingen te breed te vinden, zoals bijvoorbeeld het begrip sociale voorzieningen in stelling 22. Eenzelfde irritatie uit de participant bij stelling 23 over het begrip bijstandsontvanger: "Bijstandsontvanger, weer, dit is zo irritant. Een bijstandsontvanger kan om zoveel verschillende redenen in de bijstand komen te staan. Als iemand 20 jaar gewerkt heeft en daarna uh uiteindelijk ontslagen is en

niet aan de bak komt, dan ja. Vind ik het niet noodzakelijk dat hij vrijwilligerswerk doet (...) je kan erop wijzen, je kan het optioneel maken, maar je hebt ook andere maatregelen.” Ook wijst de participant op de paradox in deze stelling: “Ik ben het er niet mee eens. Ook omdat de vraag raar is, gesteld is. Want verplicht vrijwilligerswerk doen? Nou, dat is al onzin, dat kan niet. En als je dus geen vrijwilligerswerk doet, wordt je gekort op je uitkering. Dan is het geen vrijwilligerswerk meer, dan is het dus gewoon werken voor je uitkering.”

In het nagesprek zegt de participant over de stellingen: “De stellingen vind ik uh ja, algemeen, oppervlakkig. Het is wel (...) voor oriëntatie, maar je kan het ook op meerdere manieren interpreteren.” Als voorbeeld geeft de participant stelling 23 over het verplichten van vrijwilligerswerk voor bijstandsontvangers: “Dan wil ik ook wel weten, als je bijstand ontvangt. Uh wat is je voorgeschiedenis (...) welke sector werk je. Het heeft zoveel variabelen heeft het eigenlijk per bijstandsontvanger.” Een ander voorbeeld geeft de participant over stelling 21, waarbij het gaat om het uittrekken van geld voor armoedebestrijding ook als daarvoor de belastingen verhoogd moeten worden. De participant zegt hierover: “Maar je weet niet wat het huidige beleid is, je weet niet waar de ontwikkelingen naartoe gaan, je weet niet wat überhaupt de opties zijn om armoede te kunnen bestrijden. (...) Je kan wel zeggen van ik vind dat de gemeente meer geld moet uitgeven, ook als daarvoor de belastingen verhoogd worden, maar misschien is het wel zo dat er al genoeg projecten zijn, maar het geld gewoon verkeerd verdeeld wordt.” In deze twee voorbeelden geeft de participant duidelijk aan gedetailleerde informatie bij situatieschetsen in stellingen of bepaalde begrippen in stellingen te missen.

De participant geeft in het nagesprek aan dat hij door de onderwerpen niet perse een beter idee heeft van wat er speelt in Utrecht. Hij vond de onderwerpen vrij “standaard voor een gemeente”. De participant laat weten dat er volgens hem geen relevante onderwerpen in de stellingen misten.

Partijen: De participant leest eerst de instructie alvorens het scherm in te vullen. Hij lijkt met het invullen zelf geen moeite te hebben. De participant maakt geen gebruik van de opties ‘ik weet het niet’ en ‘geen mening’. Bij partijen die de participant niet kent, vult hij een 0 of een lage waarschijnlijkheid in. De participant drukt na het invullen op de ‘ga verder’ knop. De participant geeft in het nagesprek aan de twee opties wel gezien te hebben, maar ze alweer vergeten te zijn, zodra hij begon met het invullen van de waarschijnlijkheid.

Resultaten: De participant kijkt meteen naar zijn eigen positie in het kompas en concludeert dat deze progressief en links is. De participant krijgt door zijn focus op het spectrum niet de kans om de uitleg te lezen, omdat deze snel verdwijnt. De participant wordt tijdens het invullen van de optie ‘Politiek landschap’ onderbroken door de pop-up vragenlijst. Hij besluit deze wel in te vullen.

In het nagesprek geeft de participant aan vooral het resultatenscherf van KiesKompas een nuttig beginpunt te vinden om zich te oriënteren op de politiek. Hij vindt het boeiend dat hij kan zien welke partijen “in zijn straatje” passen, vooral omdat hier ook partijen bij kunnen zitten die de participant nog niet kende. Hij zou zich dan verder gaan verdiepen in die partijen.

De participant laat verder weten het resultatenscherf duidelijk te vinden. Hij vergelijkt het met staafdiagrammen waarin je kan zien hoe vaak je het met een bepaalde partij eens bent. In vergelijking daarmee geeft hij aan deze weergave overzichtelijker te

vinden. De participant is ook niet verbaasd over de partijen die bij zijn eigen positie in de buurt zitten.

Analyse-opties: De participant begint na het verdwijnen van de uitleg meteen met het selecteren van thema's onder optie 'Politiek landschap'. De participant geeft aan onderscheid te maken tussen de thema's op basis van wat hij meer een taak vindt van de gemeente of van de landelijke politiek. De participant heeft geen moeite met het begrijpen van deze optie. De participant wordt met het invullen hiervan onderbroken door de pop-up vragenlijst. De participant klikt daardoor na het invullen ook niet meer op 'herbereken uw positie', maar gaat meteen verder met het bekijken van 'Positie per stelling'. Tijdens het bekijken van de stellingen onder verschillende thema's zegt de participant: "En nu is de onzin van, ik weet wel wat iemand vindt, maar ik wil de redenatie weten. Misschien dat ik verkeerd geredeneerd heb of dat ja, als ik naar mijn redenatie kijk toch zie waar ik fout zit en het toch met een andere partij eens ben." De participant geeft tijdens de observatie aan de functie te gebruiken om te kijken welke stellingen hij belangrijk vond en wat de mening van de partijen daarover was. De participant ziet de opties 'Vergelijk partij met uw antwoorden' echter niet uit zichzelf.

In het nagesprek krijgt de participant deze optie alsnog te zien, waarbij hij laat weten dat hij dit inderdaad niet uit zichzelf had kunnen ontdekken. Hij vindt het wel een handige optie, omdat hij onder de linken met meer toelichting de redenatie van de partij had kunnen doorlezen. De participant is van mening dat door het gebruik van deze opties de kennis over partijen en hun standpunten wel vergroot wordt. De participant vindt echter niet dat hij door KiesKompas meer gemotiveerd is om zich te gaan verdiepen in kwesties die spelen in Utrecht of partijen die hij is tegengekomen.

Reden voor gebruik KiesKompas	Controleren of de stemhulp deugt
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens, niet mee oneens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Helemaal niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur bevestigd

Participant 16 (duur 25:18)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 21

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 19:30

Links/rechts: 4

Conservatief/progressief: 8

Versie KiesKompas: C

Beginscherm: De participant leest de titels op het scherm alvorens haar gemeente te selecteren en op 'start' te drukken.

Inleidende vragen: De participant wil in eerste instantie meteen aanvangen met het invullen van de vragen, maar bedenkt zich en leest toch eerst de instructie. De participant weet niet meteen wat ze bij 'hoogst genoten opleiding' moet invullen: "Wat is uw hoogst genoten

opleiding? Uhm.. Uhm.. WO Bachelor?” De participant vult uiteindelijk de opleiding in waar zij mee bezig is. In het nagesprek zegt de participant hierover: “Ja ik wist alleen niet.. hoogst genoteerd stond er. Ik dacht van ja moet ik nou invullen dan mijn middelbare school of wat ik op dit moment doe, eigenlijk. Want ik heb bijna mijn bachelor diploma, dus moet ik dat gewoon invullen of toch niet.” De participant geeft aan haar bachelor te hebben ingevuld. De participant twijfelt ook over de wijk die ze moet selecteren: “Uhm ik woon eigenlijk in Zuilen, maar die staat er niet bij.. Uhm, Overvecht?” De participant geeft aan nog niet te weten op welke partij zij gaat stemmen en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant maakt tijdens het beantwoorden van de stellingen veelvuldig gebruik van de antwoordoptie ‘neutraal’. Dit doet zij wanneer ze plekken niet kent, zoals bij stelling 3 over het verbreden van de A27 bij Amelisweerd: “Er moet een verbreding komen van de A27 bij.. iets wat ik niet eens ken. Dus daar ben ik wel neutraal over.” De participant kiest ook voor ‘neutraal’ wanneer zij een begrip of een situatie in de stelling niet kent. Dit doet zij bijvoorbeeld bij stelling 8, omdat zij hier niet weet wat welzijnswerk is, maar ook bij stelling 17 (voor milieumaatregelen mag geen belastingverhoging plaatsvinden): “Hier heb ik eigenlijk geen mening over, omdat ik er niet echt verstand van heb.” Eenzelfde keuze maakt de participant bij stelling 25 over het afschaffen van de erfpacht. Ook gebruikt de participant ‘neutraal’ als de situatie niet op haar van toepassing is, zoals het geval is bij stelling 9 over het verlagen van de OZB (“Ik ben nog geen huiseigenaar, dus ik sta hier neutraal in”) en bij stelling 10 over het bouwen van woningen in de polder Rijnenburg (“Ja ik woon er niet, ik ben er nog nooit geweest, dus ja.. mij maakt het niet zoveel uit”). Eenzelfde situatie doet zich voor bij stelling 20 (de gemeente moet geld investeren in de aanleg van meer ondergrondse parkeergarages).

In het nagesprek zegt de participant over de antwoordopties bij de stellingen: “Maar heel veel dingen wist ik ook eigenlijk niet zoveel vanaf in Utrecht. Daar had ik, kon ik niet echt een mening over geven. En er was niet echt een knop ook van ‘geen mening’ ofzo. Ja dan ben je neutraal dus.” De participant geeft hiermee aan de ‘geen mening’ antwoordoptie niet eens gezien te hebben.

Tijdens het invullen van de stellingen geeft de participant soms aan te weinig informatie tot haar beschikking te hebben om de stellingen te kunnen beantwoorden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 21 (de gemeente moet meer geld uittrekken voor armoedebestrijding, ook als hiervoor de belastingen moeten worden verhoogd): “Aan de ene kant vind ik van wel, maar er staat niet hoeveel het verhoogd wordt. Als het heel veel verhoogd wordt ben ik het er niet mee eens, maar een beetje ben ik het er wel mee eens. Maar bij echte armoede denk ik wel dat ze er geld voor uit moeten trekken, dus ben ik het er wel mee eens.” Hetzelfde probleem heeft de participant bij stelling 22 met het begrip sociale voorzieningen: “Ik denk dat ze het beter op een andere manier kunnen oplossen. Dan, je hoeft niet altijd schulden te maken daarvoor. Maar sociale voorzieningen zijn ook wel belangrijk, maar wat zijn allemaal sociale voorzieningen. Uhm, lekker neutraal.” De participant lost het probleem in dit geval dus op door ‘neutraal’ te kiezen.

De participant geeft in het nagesprek aan de stellingen qua formulering niet moeilijk te vinden. De stellingen waren volgens haar “kort en duidelijk”. Wel zegt de participant over de stellingen: “Maar ik denk dat het wel handig was geweest bij sommige dingen dat je er

een soort, dat je op het woord kan klikken en dat het dan even uitlegt wat het precies is.” De participant geeft hiermee aan te weinig informatie te hebben gehad over sommige onderwerpen of begrippen in stellingen. Als voorbeeld geeft de participant ook in het nagesprek stelling 22 en het begrip ‘sociale voorzieningen’ daarin.

De participant lijkt tijdens het invullen van de stellingen weinig moeite te hebben met positief dan wel negatief geformuleerde stellingen. Echter, bij stelling 29 (de ontwikkeling van een gemeentelijke wietkwekerij moet worden gestopt) maakt de participant een fout met het kiezen van de antwoordoptie: “Lijkt me juist goed want dan heb je meer controle erop. Dus mee eens.” Uit de redenering van de participant blijkt dat ze graag wil dat de wietkwekerij blijft bestaan. Omdat de stelling echter negatief geformuleerd is, had ze dus eigenlijk op ‘niet mee eens’ moeten klikken om haar mening te koppelen aan een passende antwoordoptie.

De participant geeft aan door de stellingen wel een beter idee te hebben van zaken die er spelen in Utrecht. Zo had de participant geen idee dat ze bezig waren met een brug over het Amsterdam-Rijnkanaal en weet ze dit nu wel. De participant herkende ook dingen onderwerpen in de stellingen, zoals de auto’s in de Binnenstad. De participant geeft aan bepaalde stellingen niet relevant te vinden, omdat ze niet op haar eigen situatie van toepassing zijn als student zijnde. De participant denkt niet dat ze meer gaat opzoeken over onderwerpen die in de stellingen naar voren kwamen, alleen onderwerpen die voor haar zelf belangrijk zijn (zoals sociale voorzieningen, omdat zij daar later een baan in wil vinden) geeft ze een kleine kans.

Partijen: De participant leest eerst de instructie alvorens het scherm in te vullen. De participant gebruikt de ‘geen mening’ optie als zij de partij niet kent. De participant leest wel kleine letters onderaan het scherm met de mededeling ‘deze vragen hebben geen invloed op uw positie in het politieke spectrum’. De participant klikt vervolgens op de ‘ga verder’ knop.

In het nagesprek zegt de participant over haar keuze voor de ‘geen mening’ optie: “Eigenlijk als ik totaal niet die partij kende, want dan kan ik er ook geen mening over hebben, omdat ik dan niet weet wat ze zeggen.” De participant geeft in het nagesprek ook een reden, waarom zij ‘ik weet het niet’ dan niet heeft gebruikt: “ja ik weet het niet is misschien nog meer van ik twijfel of ik erop ga stemmen ofzo.”

Resultaten: De participant begint met het lezen van de uitleg, maar krijgt niet de kans om deze af te lezen voordat de uitleg verdwenen is. De participant gaat vervolgens meteen door met de analyse-optie ‘Politiek landschap’. De participant focust zich vervolgens weer op het spectrum en bekijkt welke partijen bij haar eigen positie in de buurt zitten. De participant zegt hierover tijdens de observatie: “Oké, dusja wat heeft die uiteindelijk gezegd. In deze cirkel zit dus D66, SP, maar er zit ook nog iets onder op wie ik kan stemmen. En dit is gewoon een rode stip ofzo? En de ChristenUnie, waarvan ik ervan zei dat ik er nooit op zou stemmen. Die staat er gewoon bij, gewoon random.” Uit dit citaat blijkt in de eerste plaats dat de participant niet begrijpt dat de rode stip haar eigen positie aangeeft. In de tweede plaats uit de participant irritatie, omdat ze had verwacht dat de partijen waarvan ze heeft aangegeven er sowieso niet op te gaan stemmen niet in het spectrum zouden staan.

De participant geeft in het nagesprek aan het resultatenscherm duidelijk te vinden, vooral omdat er een goede verdeling is gemaakt door middel van de assen. De participant

geeft aan meteen te kunnen zien waar ze zat. De participant geeft in het nagesprek ook aan de resultaten wel verwacht te hebben, met name D66, omdat dit een partij was waar ze al over twijfelde. Ze uit opnieuw haar irritatie over de aanwezigheid van de CU in haar cirkel: “Maar bijvoorbeeld, ik had in een vorig scherm aangegeven dat ik totaal niet op de ChristenUnie, echt nul kans dat ik daar ooit op zou stemmen. En dan staat die er echt bam in het midden. Dus ik weet niet, best wel raar. En de SP had ik ook één of twee gegeven, maar die staat er ook bij. En dan van de drie die er staan zijn er twee al waarvan ik er nooit op zou stemmen (...) dus dan kom ik eigenlijk bij een ding uit.”

Analyse-opties: De participant gaat na het lezen van de uitleg meteen door met het selecteren van belangrijke thema’s onder de optie ‘Politiek landschap’. De participant vindt alle thema’s belangrijk, waardoor er bij ‘herbereken uw positie’ niets verandert in het spectrum. De participant lijkt dit tijdens de observatie verwarrend te vinden. De participant maakt uit zichzelf geen gebruik van de andere analyse-opties.

In het nagesprek geeft de participant aan de optie ‘Positie per stelling’ wel gezien te hebben, maar geen zin te hebben gehad om “het per stelling te gaan bekijken”. Ze zou dit normaal gesproken ook niet hebben gedaan. De participant geeft ook aan begrepen te hebben dat ze op het logo van de partij in het spectrum kon klikken om meer informatie te krijgen. De participant geeft opnieuw aan ook deze niet te willen gebruiken, maar het wel goed te vinden dat deze extra mogelijkheden er zijn: “Vind op zich wel goed. Want misschien kan je dan opzoek naar stellingen die voor jou echt heel belangrijk waren en dan kun je dus kijken of het dus overeenkomt, of de belangrijkste punten voor jou overeenkomen. Dus dat is wel handig.” De participant geeft aan wel sneller op de optie geklikt te hebben als er meer relevante partijen in haar cirkel hadden gezeten: “Maar ik denk dat ik er ook sneller op had geklikt als er zeg maar meer partijen erin zaten die voor mij relevant waren, want de SP en ChristenUnie zou ik toch nooit op stemmen, dus dan ga ik er ook niet op klikken. (...) Maar als er misschien meerdere partijen er, zeg maar als advies uit waren gekomen, dan had ik misschien gekeken van ja, en vergeleken.” De participant geeft verder aan wel meer kennis te krijgen door het gebruik van de analyse-opties, maar voor de gemeenteraadsverkiezingen niet meer gemotiveerd te zijn om zich te gaan verdiepen in de politiek.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens, niet mee oneens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur bevestigd

Participant 17 (duur 39:05)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 29

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 10:00 uur

Links/rechts: 3

Conservatief/progressief: 7

Versie KiesKompas: Moederversie (zonder kopjes)

Beginscherm: De participant drukt meteen op 'start', zonder haar gemeente te selecteren. Ze krijgt hier echter een melding van, waarna zij alsnog haar gemeente selecteert en opnieuw op start drukt. De participant leest daarna nog de titels op het scherm.

Inleidende vragen: De participant leest de instructie op het scherm niet, maar gaat meteen door met het beantwoorden van de vragen. De participant vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding die zij heeft afgerond. De participant twijfelt over de wijk die ze moet selecteren, omdat Zuilen er niet tussenstaat. Uiteindelijk gokt de participant op Noordoost. De participant geeft verder aan niet te gaan stemmen en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek. De participant leest nog wel de kleine letters onderaan het scherm alvorens op 'ga verder' te klikken. De participant geeft in het nagesprek aan geen moeite te hebben met het beantwoorden van deze vragen.

Stellingen: De participant gebruikt alleen de antwoordoptie 'neutraal' drie keer, maar maakt verder geen gebruik van 'geen mening'. De participant gebruikt neutraal wanneer zij moeite heeft met een begrip in de stelling, zoals het geval is bij stelling 6 over het afschaffen van het leefbaarheidsbudget: "ik zou niet weten wat daar onder wordt verstaan. Het budget om leefbaarheid in wijken te verbeteren.. Nou neutraal." De participant gebruik 'neutraal' ook wanneer zij voor beide kanten van de stelling wat te zeggen vindt. Dit doet zich voor bij stelling 15 (de afvalstoffenheffing moet worden afgeschaft): "Ja dat is een lastige, want ik weet dat het nodig is. Aan de andere kant vind ik het heel erg hoog. Dus ik vind het neutraal." Tot slot gebruikt de participant 'neutraal', wanneer de situatie over een onderwerp gaat dat haar niet interessert. Dit is het geval bij stelling 28: "De hondenbelasting moet worden afgeschaft. Nou dat interessert me echt helemaal niks, dus neutraal."

De participant geeft in het nagesprek aan de knop met 'geen mening' niet gezien te hebben. Ze zegt over haar gebruik van de 'neutraal' optie: "Ik heb neutraal gebruikt als ik uh niet wist wat ermee bedoeld werd. Bijvoorbeeld in die, die polder uhm er stond een stelling over dat er in de polder huizen moesten worden gebouwd. Uiteindelijk heb ik geloof, ik weet niet of ik daar nou neutraal had, maar ik heb geen idee, ik heb geen idee wat de consequenties zijn van die stelling, wat ze ermee bedoelen of dan weet ik er zo weinig vanaf, dan kan ik het er niet mee eens of oneens zijn." De uitleg van de participant dekt niet helemaal haar gebruik van de 'neutraal' antwoordoptie tijdens het invullen van de stellingen.

De participant moet af en toe langer nadenken over begrippen in de stellingen. Dit is bijvoorbeeld te zien bij het begrip OZB (belasting voor huiseigenaren), maar ook bij een plek als 'de polder Rijnenburg'. Dit weerhoudt de participant er meestal niet van om toch een mening te hebben over de stelling. De participant lijkt tijdens de observatie verder weinig moeite te hebben met de formulering en lengte van de stellingen. De participant heeft ook geen problemen met het beantwoorden van positief dan wel negatief geformuleerde stellingen.

In het nagesprek zegt de participant over de stellingen: "Het merendeel begreep ik wel. Een aantal vond ik heel specifiek en daar had ik ook, dat vind ik altijd heel lastig, want je weet wel dat een politieke partij daar dan een bepaald standpunt in inneemt. Maar ik vind wel.. Een heel specifieke stelling daar heb ik niet echt snel een mening over omdat ik denk er zijn zoveel meer mensen hier in Utrecht die daar. Ja, die vertegenwoordigd moeten worden, dus ik vond de stellingen goed, maar ik vind ze vaak heel erg gedetailleerd." Als voorbeeld

geeft de participant de stelling over de belasting voor huiseigenaren en erfpacht. Volgens de participant zijn stellingen over deze onderwerpen niet van belang voor mensen in sociale huurwoningen, waarvan er ook veel in Utrecht zijn. De participant zegt over dit voorbeeld: "Het zijn dan heel specifieke stellingen, dat ik me afvraag van wat is de consequentie als ik hier het mee eens ben of mee oneens. Wat betekent dat financieel, wat betekent dat belastingtechnisch voor de mensen die dan de erfpacht moeten afkopen. Wat zit er dan onder die grond? Dus ik vind het eigenlijk dan te lastig om daar een keuze in te maken om uh een richting aan te geven." De participant geeft hiermee indirect een gebrek aan informatie bij de stellingen aan. Ze had zich beter een mening kunnen vormen over de stellingen als ze meer had geweten over de achtergrond van de voorgestelde maatregel en de verwachte consequenties ervan. De participant geeft hierna aan de stellingen liever algemener en globaler te willen, omdat ze het belangrijk vindt dat de stellingen leiden tot een partij waarin iedereen zich vertegenwoordigd kan voelen.

De participant geeft aan wel een beter idee te hebben van wat er speelt in Utrecht, vooral omdat ze zich verder weinig met de kwesties uit de stellingen bezighoudt. De participant denkt echter niet dat ze zich verder in die kwesties gaat verdiepen.

Partijen: De participant leest eerst de instructie alvorens per partij aan te geven hoe waarschijnlijk het is dat ze erop zal stemmen. De participant maakt geen gebruik van de opties 'ik weet het niet' en 'geen mening'. In plaats daarvan vult de participant bij alle partijen die zij niet kent een 5 bij de waarschijnlijkheid in. Op het moment dat de participant naar onder scrollt tijdens het invullen merkt zij wel iets interessants op: "Oh ik vind het jammer dat ik hier nu uhm, de schaal niet meer zie. Nu ik naar onder scroll." In het nagesprek zegt de participant hierover: "Nog een heel klein dingetje. Bij het kiezen van dat scherm van hoe waarschijnlijk is het dat je op deze partij zou stemmen. Op het moment dat ik naar onder scrollde, uh verdween de schaal. En inmiddels weet je hem na tien partijen wel uit je hoofd, maar ik kan me voorstellen dat mensen het toch wel fijn vinden om dat in beeld te houden."

De participant geeft verder aan de opties 'ik weet het niet' en 'geen mening' wel gezien te hebben, maar ze niet te hebben gebruikt. De participant zegt hierover: "Je hebt altijd wel een gevoel bij een partij. Uh het roept toch, uh de naam noemt, als je niet weet waar ze voor staan, dan weet je wel vanuit de naam een beetje welke richting ze zouden kunnen opgaan. En daar ben je het altijd een beetje mee eens of niet eens. Het past meer of minder bij je. Dus ik heb eigenlijk nooit ik weet het niet daarvoor gebruikt. Maar ik moet zeggen dat ik er gaandeweg ook gewoon, dat ik er niet meer op heb gelet."

Resultaten: De participant begint met het lezen van de uitleg, maar krijgt niet de kans om dit af te maken, omdat de uitleg te snel verdwijnt. De participant raakt hier van een beetje in de war: "Ik heb geen idee wat ik nu moet doen, want het tekstje wat hiervoor was is al weg. Uhm, nouja opzich is dit wel redelijk duidelijk, want dit is hoe ze ervoor staan." De participant kijkt vervolgens naar de partijen die zich in het landschap bevinden en naar de partijen die binnen haar eigen cirkel vallen. Terwijl ze de partijen in het landschap bekijkt, verschijnt de pop-up vragenlijst in het beeld. De participant zegt hierover: "Oké ik denk dat ik nu door moet gaan met een ander hoofdstukje. Ik ben een beetje in de war wat ik moet doen, maar ik denk dat ik hier gewoon ga kiezen." Ze begrijpt niet dat ze de pop-up ook weg kan klikken en kiest er daarom voor deze in te vullen.

De participant geeft aan het resultatenscherf zelf wel overzichtelijk en prettig te vinden, maar dat ze de logo's van de partijen graag groter had gehad. Nu herkent ze alleen logo's van grote landelijke partijen, maar bij de meer plaatselijke partijen moet ze eerst op het logo staan om te kunnen zien welke partij het is. De participant geeft aan wel gelet te hebben op links en rechts, maar niet op conservatief en progressief. Ze zegt hierover: "Links en rechts heb ik wel heel erg duidelijk op gelet, maar progressief conservatief heb ik niet op gelet. Dus vandaar zat ik ook even na te denken bij die tweede vraag in de vervolgvraag van wat zouden ze mee bedoelen, want ik ben vanuit mijn persoon niet heel conservatief, meer progressief. Maar ja, vanuit een partij zou ik het dan weer minder kunnen inschatten, dus." De participant had ook deze begrippen graag groter gezien.

De participant geeft aan niet verbaasd te zijn over de partijen die bij haar in de buurt zitten. Echter, ze laat zich niet overtuigen door de ChristenUnie en Student&Starter in de cirkel en geeft aan hier sowieso niet op te gaan stemmen.

Analyse-opties: Na het invullen van de pop-up vragenlijst kiest de participant ervoor om geen gebruik te maken van de verdere analyse-opties, omdat zij toch niet gaat stemmen. De participant geeft in het nagesprek aan het menu wel te hebben gezien aan de rechterkant met de opties 'Politiek landschap' en 'Positie per stelling'. De participant geeft aan de opties wel makkelijk in gebruik te vinden en het ook een goed hulpmiddel te vinden om zich verder te gaan verdiepen in de partijen en hun standpunten. De participant geeft aan niet meer gemotiveerd te zijn om meer over de partijen op te gaan zoeken. Ze denkt genoeg te hebben aan de mogelijkheden die in KiesKompas worden aangeboden.

De participant geeft op het laatst aan KiesKompas vooral als aanvulling op haar partijvoorkeur te gebruiken. De participant zou KiesKompas gebruiken om meer kennis te krijgen over actuele thema's en de partijen met elkaar te vergelijken. Echter, ze is van mening dat een voorkeur voor een partij over de jaren heen wordt gevormd door wat je over die partij leest en ziet. Dit kan niet zomaar veranderd worden door het gebruik van een stemhulp.

Reden voor gebruik KiesKompas	- Uitzoeken waar ik op moet gaan stemmen - Een makkelijke manier om informatie over de politiek te krijgen - Leuk of grappig om te doen of over te praten
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur bevestigd

Participant 18 (duur 25:52)

Geslacht: Vrouw

Leeftijd: 20

Opleidingsniveau: HBO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 20:00 uur

Links/rechts: 3

Conservatief/progressief: 7

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant leest de titels op het scherm niet, maar begint meteen met het selecteren van haar gemeente.

Inleidende vragen: De participant leest niet de instructie, maar begint meteen met het invullen van de vragen. De participant vult bij haar 'hoogst genoten opleiding' de opleiding in die zij heeft afgerond (HAVO). De participant heeft verder geen moeite met het selecteren van haar wijk. Verder geeft de participant aan nog te twijfelen tussen enkele partijen en niet veel, maar ook niet weinig interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant maakt verder tijdens het invullen van de stellingen veelvuldig gebruik van de antwoordopties 'neutraal' en 'geen mening'. De participant gebruikt 'geen mening' wanneer zij geen kennis heeft over de situatie in de stelling of een bepaalde begrip in de stelling niet begrijpt. Dit is bijvoorbeeld het geval stelling 15 over de afvalstoffenheffing: "Ik heb werkelijk waar geen idee wat het inhoudt, dus ik heb er geen mening over." Ditzelfde probleem heeft de participant bij stelling 3, stelling 7, stelling 25 en stelling 28. Wanneer het onderwerp van de stelling niet op de participant van toepassing is, gebruikt zij afwisselend 'neutraal' en 'geen mening'. Zo kiest ze bij stelling 9 over het verlagen van de OZB voor 'geen mening': "Ik heb hier ook geen mening over want ik ben geen huiseigenaar." Bij stelling 12 over de fietsbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal zegt de participant: "Mij maakt het niet uit of die er wel of niet komt." Hier kiest zij echter weer voor 'neutraal'. De participant gebruikt 'neutraal' verder wanneer zij niet duidelijk kan aangeven of ze voor of tegen de stelling is, zoals bij stelling 27 over het verbieden van circussen met dieren: "Ja, ik vind het eigenlijk best wel zielig. Maar het is ook wel weer het leukste van het circus. Dus ik blijf neutraal."

De participant zegt in het nagesprek over haar gebruik van de opties: "Geen mening als ik echt niet wist waar het over ging, dus als ik er ook geen mening over kon vormen. En neutraal eigenlijk als ik het niet ergens niet wel of niet mee eens was." Deze uitleg dekt niet helemaal hoe de participant de antwoordopties tijdens het invullen van de stellingen gebruikt heeft.

De participant geeft in twee gevallen aan niet voldoende informatie te hebben om een goed oordeel over de stelling te kunnen vellen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 17 (voor milieumaatregelen mag geen belastingverhoging plaatsvinden): "Ik weet het niet, ik weet niet wat voor maatregelen ze willen doen. Dus ik heb er eigenlijk geen mening over." Eenzelfde probleem doet zich voor bij stelling 22 met het begrip 'sociale voorzieningen': "Ik weet niet, sociale voorzieningen vind ik heel erg uitgebreid. Maar het is misschien niet zo handig om schulden te maken. Dus, ik weet het eigenlijk niet. Dan ben ik neutraal." In ditzelfde voorbeeld is ook te zien dat de participant 'neutraal' kiest, omdat zij twijfelt tussen de positieve en negatieve kanten van de stelling.

De participant heeft geen moeite met het beantwoorden van negatief dan wel positief geformuleerde stellingen. In het nagesprek geeft de participant wel aan soms moeite te hebben om de stellingen te begrijpen. Ze zegt hierover: "Sommige waren wel wat lastiger, die moest ik wel twee keer lezen." Dit kwam vooral doordat er lange zinnen in zaten en moeilijke begrippen. De participant geeft hierbij ook aan dat sommige begrippen wel wat

duidelijker uitgelegd konden worden. Als voorbeeld geeft de participant stelling 22 over de 'sociale voorzieningen'. Hier hadden volgens haar wat meer voorbeelden bij genoemd kunnen worden, omdat 'sociale voorzieningen' op zich een erg breed begrip is. De participant geeft aan wel een beter idee te hebben gekregen van wat er speelt in Utrecht, maar sommige stellingen niet helemaal relevant te vinden. Als voorbeeld geeft ze hierbij de stelling over de circusedieren.

Partijen: De participant leest eerst de instructie alvorens het scherm in te vullen. De participant gebruikt 'ik weet het niet' wanneer zij de partij niet kent. De participant geeft verder aan dat de SP erg waarschijnlijk is, omdat ze daar de vorige verkiezingen ook op heeft gestemd. De participant geeft aan dat ze de optie 'ik weet het niet' passender vond wanneer ze de partijen niet kende dan de optie 'geen mening'. De participant kan echter niet goed onder woorden brengen waarom zij de eerste optie heeft gekozen in plaats van de tweede.

Resultaten: De participant oriënteert zich als eerste op het spectrum en concludeert dat de D66 het dichtst bij haar eigen positie in de buurt zit. De participant heeft hierdoor geen tijd om de uitleg te lezen, omdat deze al is verdwenen. Vervolgens gaat de participant door met de analyse-opties. De participant wordt tijdens het bekijken van 'Positie per stelling' onderbroken door de pop-up vragenlijst en kiest ervoor deze in te vullen. Opvallend hierbij is dat ze de vraag over conservatief en progressief open laat, omdat ze niet weet wat deze begrippen precies inhouden: "Weet ik eigenlijk niet zo goed wat dat inhoudt, maar ik ga ervan uit dat.. Ik weet het eigenlijk echt niet, dus ik ga het niet doen tenzij dit later blijkt te moeten." Deze vraag vult de participant dus niet in. Tijdens het invullen van de vragenlijst achteraf blijkt opnieuw haar onwetendheid over de begrippen conservatief en progressief. Ze bekijkt het resultatenscherm om de vraag in te kunnen vullen.

Over het resultatenscherm zegt de participant in het nagesprek: "Ja op zich is het wel duidelijk, maar ik zou persoonlijk als er nog uitleg eronder bijstaat." De participant had graag meteen gezien op welke punten ze wel of niet overeen kwam met de partijen. Verder geeft de participant aan niet verbaasd te zijn over de resultaten, omdat ze al twijfelde tussen SP en D66. Beide partijen zitten ook bij haar eigen positie in de buurt.

Analyse-opties: De participant bekijkt na het verdwijnen van de uitleg meteen welke thema's zij belangrijk vindt onder de optie 'Politiek landschap'. De participant concludeert dat zij Economie geen belangrijk thema vindt en klikt vervolgens op 'herbereken uw positie', waardoor haar positie iets naar links verschuift. Dezelfde partijen zitten nog steeds in de buurt van haar eigen positie, waardoor er weinig aan het advies verandert. De participant gaat vervolgens door met 'Positie per stelling', maar hierbij verschijnt eerst de pop-up vragenlijst in beeld. Na het invullen hiervan gaat de participant verder met 'Positie per stelling'. De participant heeft geen moeite met het begrijpen van deze analyse-optie en geeft tijdens de observatie aan deze vooral te gebruiken om de SP en de D66 met elkaar te vergelijken. De participant kijkt vooral naar de onderwerpen en stellingen die zij zelf belangrijk vond. De participant klikt in dit scherm ook op het logo van de OPU, omdat zij wil weten welke partij dit is. Hierdoor komt ze wel in het scherm van 'Vergelijk partij met uw antwoorden', maar hier verdiept ze zich verder niet in. De participant bekijkt tot slot 'Overige functies' en geeft daarna aan klaar te zijn.

De participant zegt in het nagesprek over KiesKompas en de analyse-opties: "Ja het is op zich hartstikke duidelijk. Je weet wel waar je op moet klikken, alleen op het einde bij de

uitslag was een beetje onduidelijk. Want ik denk niet dat heel veel mensen echt verder gaan klikken (...) Ja er wordt niet echt gepromoot om verder te klikken zeg maar.” De participant geeft verder aan alle analyse-opties gezien te hebben en te hebben begrepen. Alleen had ze bij ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’ niet gezien dat ze onder de stellingen ook op een link met meer toelichting kon klikken. De participant zegt verder over deze analyse-optie: “Het is wel fijn dat het er is, het is goed. Maar niet heel duidelijk aangegeven. Want het was dat ik er per ongeluk op klikte en dat er een ding naar voren kwam.”

De participant denkt wel dat ze door de analyse-opties meer kennis krijgt over de standpunten van de partijen. Vooral omdat ze met de analyse-opties goed partijen kan vergelijken en kan bekijken wat ze zelf echt belangrijk vindt. De participant geeft aan niet echt gemotiveerd te zijn om zich te gaan verdiepen in de partijen. Als reden geeft ze hiervoor dat het gaat om gemeenteraadsverkiezingen die zij minder belangrijk acht dan de landelijke verkiezingen.

Reden voor gebruik KiesKompas	Kijken of de stemhulp mijn huidige partijvoorkeur bevestigt
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens, niet mee oneens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens, niet mee oneens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft me aan het twijfelen gebracht over mijn partijvoorkeur

Participant 19 (duur 31:16)

Geslacht: Man

Leeftijd: 29

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 20:00 uur

Links/rechts: 8

Conservatief/progressief: 7

Versie KiesKompas: B

Beginscherm: De participant leest de titels op het scherm alvorens de gemeente te selecteren en op ‘start’ te drukken.

Inleidende vragen: De participant leest eerst de instructie alvorens de vragen in te vullen. De participant vat ‘hoogst genoten opleiding’ op als de opleiding die hij heeft afgerond. De participant moet bij het selecteren van de wijk even nadenken, omdat hij verwacht Zuilen te kunnen kiezen. Wanneer dit niet het geval is, kiest de participant voor Noordwest. De participant geeft aan nog niet te weten op welke partij hij gaat stemmen en veel interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest alleen het kopje bij de eerste stelling, maar besteedt verder geen aandacht aan de kopjes. De participant gebruikt de optie ‘neutraal’ en de optie ‘geen mening’ beide één keer. ‘Neutraal’ gebruikt de participant bij stelling 8 over het bezuinigen op welzijnswerk: “Ja dat is een lastige. Mm nou daar ben ik neutraal over, want anders wordt er wel ergens anders op bezuinigd.” De participant kiest voor ‘geen mening’ bij stelling

25 over het afschaffen van de erfpacht: “Mm, ja daar ben ik nu mee bezig, maar ik weet niet precies hoe dat in elkaar zit. Uhm, moeten huisbezitters zelf eigenaar worden van de grond onder hun woning. Ja dat, dat vind ik lastig, dus daar durf ik nog geen mening over te vormen.”

In het nagesprek zegt de participant over zijn gebruik van deze antwoordopties: “Ja neutraal als ik, als ik denk van oeh oké, ik weet wel.. Ja als ik echt geen mening erover heb, dan geef ik gewoon geen mening aan. Als ik denk van oké beide kanten zijn wel naar mijn mening gelijk, dus ik ben het er mee eens dat dat gebeurt, maar als het niet gebeurt.. Nou dan vind ik dat ook op zich wel prima. Dan kies ik neutraal.” Deze uitleg komt overeen met hoe de participant de opties heeft gebruikt tijdens het invullen van de stellingen.

De participant geeft bij stelling 18 (de gemeente moet bedrijven zelf laten bepalen of ze energiebesparende maatregelen nemen) aan de stelling te extreem geformuleerd te vinden: “Ik ben het er helemaal mee eens. Ik vind de stelling wel een beetje kort door de bocht. Want meestal, ik vind wel dat de gemeente bedrijven moet stimuleren. Maar niet bedrijven.. dus gemeente moet bedrijven zelf laten bepalen om ze.. Ja. Maar ook eigenlijk stimuleren. Ik ben het hier mee eens.” Tijdens de observatie geeft de participant geen andere voorbeelden te hebben van te weinig informatie bij de stellingen.

In het nagesprek zegt de participant over begrippen die gebruikt werden in de stellingen: “De meeste dingen waren helder. Sommige dingen wist ik niet precies. Erfpacht weet ik wel ongeveer, maar niet helemaal. Uhm, ja en bepaalde wijken in Utrecht. (...) Die ken is gewoon niet.” De participant vindt echter niet dat hij door dit gebrek aan kennis moeilijker antwoord kon geven op de stellingen. Hij is van mening dat het idee achter de stelling helder genoeg was om er toch over te oordelen.

De participant heeft soms moeite met langere stellingen, wat blijkt uit dat de participant de stellingen meerdere keren overleest. Dit is duidelijk te zien bij stelling 2, 25 en 26. In het nagesprek zegt de participant over de stellingen: “Duidelijke stellingen, dat vond ik wel. Maar af en toe.. Ja, maar dat is het idee ook dat ze, dat je, dat ze proberen je een hoek in te drukken of juist niet een hoek in te drukken. Maar goed, dat is juist het idee achter stellingen. Dus de stellingen vond ik wel goed geformuleerd.” Hiermee geeft de participant toe dat hij de stellingen soms wat sturend vond. Echter, hij geeft ook aan geen moeite te hebben met het begrijpen van de stellingen.

De participant geeft tijdens de observatie in één geval aan geen kennis te hebben over een bepaald begrip. Dit doet de participant bij stelling 6 over het leefbaarheidsbudget: “Geen idee wat het budget precies is. Om de leefbaarheid in wijken te verbeteren. Dan neem ik aan dat het gaat, over veiligheid gaat en controle. Mm daar ben ik het mee eens.” Bij stelling 17 over milieumaatregelen twijfelt de participant ook over wat daaronder verstaan wordt: “Dan neem ik aan dat het maatregelen zijn wat er voor zorgt dat het een positieve bijdrage heeft aan het milieu. Want ja, het kan ook negatief zijn en waarom mag daar dan geen belastingverhoging voor plaatsvinden? Uh, ik vind wel dat je als ik even nadenk over milieumaatregelen als zonnepanelen of uhm ja een windmolen of iets dergelijks. Dan vind ik wel dat daar geen belastingverhoging op plaats mag vinden, dus ik ben het er wel helemaal mee eens.” Bij stelling 10 over het bouwen van woningen in de polder Rijnenburg geeft de participant aan niet te weten waar deze polder precies ligt: “De polder Rijnenburg is mij niet bekend. Dus dan vind ik in principe dat je daar wel mag bouwen. Dus er mogen geen

woningen worden gebouwd in de polder, dan ben ik het daar niet mee eens.” In alle gevallen kiest de participant ondanks zijn gebrek aan kennis alsnog voor een optie die zijn mening representeert.

Uit de laatste twee citaten blijkt ook dat de participant meer moeite heeft met negatief geformuleerde stellingen. De participant moet bij meerdere stellingen langer nadenken over welke antwoordoptie hij gaat kiezen. Een ander voorbeeld hiervan is te vinden bij stelling 15 (de afvalstoffenheffing moet niet worden afgeschaft): “Hm aparte stelling. De afvalstoffenheffing moet niet worden afgeschaft. Dat betekent dus dat die blijft bestaan. Ik vind als je deze afschaft dan dan krijg je het wel weer op een andere manier uh, voor je kiezen. Dus.. de afvalstoffenheffing is in principe wel een prima heffing. Dus ik zou zeggen hou ‘m maar gewoon. Want het alternatief, ja wat zou het alternatief zijn. Dat is mij onduidelijk. Dus ik ben het eens dat die niet moet worden afgeschaft.” De participant maakt echter geen daadwerkelijke fouten door de negatieve formuleringen.

In het nagesprek geeft de participant ook aan de negatieve formuleringen lastig te vinden: “Sommige moest ik wel even twee keer lezen. Omdat er dan een dubbele ontkenning in stond en dan ben je het niet mee eens dat dat niet moet gebeuren ofzo. Dat, dat is lastig, want dan denk je, oké moet ik nou mee eens. Oh dan ben ik het mee eens dat dat niet gaat gebeuren. Oké, dus dan ben ik het wel mee eens. Dus dat zou ik vermijden persoonlijk. Dat men weet dit is de stelling. Ben ik het er niet mee eens of wel mee eens. (...) De ontkenning zou ik weglaten. Dan zou ik hem anders formuleren.”

De participant geeft verder in het nagesprek aan niet perse meer kennis te hebben over kwesties die in Utrecht spelen, maar hij laat ook weten niet zo bezig te zijn met de gemeente Utrecht. De participant vindt niet dat er onzinnige stellingen tussen zaten en naar zijn mening waren de stellingen verder wel relevant.

Partijen: De participant leest eerst de instructie alvorens het scherm in te vullen. De participant heeft geen moeite met het invullen van het scherm en gebruikt de optie ‘ik weet het niet’ wanneer hij partijen niet kent. In het nagesprek zegt hij over het gebruik van deze optie: “Ja want er stond hoe waarschijnlijk het is dat je op ze stemt. Uh, dat weet ik niet. Hoe waarschijnlijk dat is. Het is niet dat ik geen mening heb over de waarschijnlijkheid dat ik op iets stem. Want misschien dat ik morgen de stad in ga en dat ik uh, weet ik veel, de Ouderpartij Utrecht tegenkom en mij informatie geeft. Nou dan kan het zijn dat ik op ze stem. Dus uhm, ik weet het dan gewoon niet, omdat ik ze niet ken.”

Resultaten: De participant begint met het lezen van de uitleg, maar krijgt niet de kans om dit af te maken omdat de uitleg te snel verdwijnt. De participant gaat vervolgens door met de analyse-optie ‘Politiek landschap’, maar terwijl hij hiermee bezig is, verschijnt de pop-up vragenlijst in beeld. De participant schrikt van de pop-up en kiest ervoor deze niet in te vullen. Na het bekijken van een aantal overige analyse-functie bekijkt de participant opnieuw zijn resultatenschermbij ‘Politiek landschap’. Hij lijkt echter te twijfelen over of dit nu zijn resultaten zijn (“Oké, is dit het einde? Ja er staat uitslag dus dit is het einde.”). De participant bekijkt nog vluchtig de optie ‘Positie per stelling’ en klikt op de link van KiesKompas, alvorens weer terug te gaan naar ‘Politiek landschap’. De participant concludeert dat hij kan zien in welke “hoek” hij zit en geeft daarna aan klaar te zijn.

De participant geeft in het nagesprek als eerst aan het einde van KiesKompas nogal chaotisch te vinden, door de verschillende analyse-opties en de pop-up vragenlijst die ineens

in het beeld verschijnt. In het nagesprek zegt de participant over het resultatenschermbild: “Het kwadrant vind ik helder. Uhm, dat ja. Links, rechts, conservatief, progressief, ja heeft wel enigszins overlap. Door de meest linkse partijen zijn wat conservatiever en de meest rechtse wat progressiever. Maar ik snap ook wel waarom je dat wel op een as zet. Ik heb ook uhm.. Dus het kwadrant is helder.” De participant vindt ook de partijen die bij hem in de buurt zitten wel waarschijnlijk. Hij is niet verbaasd over de resultaten, maar vindt het opvallend dat D66 er niet bij zit.

Analyse-opties: De participant gaat na het verdwijnen van de uitleg meteen door met het selecteren van thema’s onder de optie ‘Politiek landschap’. De participant komt tot de conclusie dat hij de thema’s Bouwen en Wonen, Natuur en milieu, Sociaal Beleid en Veiligheid niet belangrijk vindt. Hij drukt vervolgens op ‘herbereken uw positie’, waardoor een kleine verschuiving plaatsvindt van zijn eigen positie en de positie van de partijen in het landschap. De participant gaat vervolgens door met ‘Positie per stelling’. De participant bekijkt dit scherm, maar lijkt tijdens de observatie niet te begrijpen wat hij met deze analyse-optie aanmoet. Hierdoor navigeert de participant terug naar ‘Politiek landschap’ en ‘Overige Functies’. Nadat de participant zijn spectrum nog een keer heeft bekeken, klikt hij opnieuw op ‘Positie per stelling’. Hij scrollt over het scherm en drukt op de link naar de website van KiesKompas onderaan de resultaten: “Wat is dit? Oh dan ga ik naar KiesKompas, dat wil ik niet.” De participant klikt deze website dan ook meteen weg.

In het nagesprek geeft de participant toe niet te begrijpen wat de bedoeling is van de optie ‘Positie per stelling’. Ook blijkt uit het nagesprek dat de participant de optie ‘Vergelijk partij met uw antwoorden’ niet gezien had. De participant zegt over de analyse-opties: “De mogelijkheid vind ik wel interessant, want dan kun je inderdaad ook gewoon kijken van, ja ben ik het nou echt eens met die partij of niet. Maar wat ik op het begin al aangaf. Het laatste scherm vind ik sowieso heel chaotisch en heb ik niet helemaal door wat er gebeurt. En ik neigde bijna naar het stukje van nouja dan laat maar hangen, dan sluit ik het wel af. Want ik zie dat CDA en VVD de partijen zijn die ja.. De kans dat ik daar op stem is vrij groot. Nou oké die komen terug, prima. En omdat ik zoveel informatie kreeg, zoveel pop-ups, en zoveel mogelijkheden, dacht ik van nouja daar heb ik geen zin in.”

De participant denkt wel dat gebruikers meer kennis kunnen krijgen over de partijen en hun standpunten, wanneer zij gebruik maken van de analyse-opties. Hij geeft hierbij duidelijk aan dat gebruikers dat wel moeten “weten en willen”. De participant geeft aan niet gemotiveerd te zijn om zich verder te verdiepen in de politiek, maar dat dit ook komt doordat het gaat om gemeenteraadsverkiezingen in plaats van landelijke verkiezingen.

Reden voor gebruik KiesKompas	Kijken of de stemhulp mijn huidige partijvoorkeur bevestigt
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens, niet mee oneens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Mee eens
KiesKompas motiveert	Niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur niet beïnvloed

Participant 20 (duur 20:17)

Geslacht: Man

Leeftijd: 30

Opleidingsniveau: WO

Locatie en tijd: Bij de participant thuis, rond 10:00 uur

Links/rechts: 3

Conservatief/progressief: 7

Versie KiesKompas: A

(Opmerking: zoals in de Methode is aangegeven, was er bij deze proefpersoon iets fout gegaan met de opnames. De proefpersoon heeft KiesKompas daarom twee keer ingevuld. De verschillen tussen de eerste en tweede keer zijn in het nagesprek besproken. De meeste informatie komt uit de aantekeningen van de onderzoekster en uit het nagesprek over de eerste keer invullen. Wanneer informatie uit de tweede keer invullen afkomstig was staat dit aangegeven.)

Beginscherm: De participant leest de titels op het scherm niet, maar begint meteen met het selecteren van de wijk.

Inleidende vragen: De participant leest de instructie bovenaan het scherm niet. De participant vat 'hoogst genoten opleiding' op als de opleiding die hij heeft afgerond, namelijk WO bachelor. De participant twijfelt over de wijk, maar kiest uiteindelijk voor Zuidwest. De participant geeft aan nog te twijfelen tussen enkele partijen (GroenLinks, D66, PvdA, SP) en veel interesse te hebben in de politiek.

Stellingen: De participant leest de kopjes die boven de stellingen staan niet. De participant maakt meerdere keren gebruik van de antwoordoptie 'neutraal'. Dit doet de participant bijvoorbeeld wanneer hij niks over de situatie weet of wanneer hij niet voor, maar ook niet tegen de stelling is. Bij stelling 6 over het leefbaarheidsbudget kiest de participant voor 'neutraal': "Pff daar weet ik echt niks van, hoe die situatie daar nou is. Dus neutraal." Ook kiest de participant voor 'neutraal', wanneer hij een plaatsnaam niet kent. Dit is het geval bij stelling 10 over de polder Rijnenburg. De participant geeft in het nagesprek aan de 'geen mening' optie niet gezien te hebben. Bij de tweede keer invullen is de participant wel op de hoogte van de aanwezigheid van deze optie, waardoor hij deze ook meerdere keren gebruikt. In het nagesprek zegt hij over de verschillen tussen 'neutraal' en 'geen mening': "Ik denk dat ik neutraal invul als ik eh.. (...) als ik gewoon echt neutraal ben. En geen mening als ik te weinig informatie.. Te weinig kennis heb over het onderwerp."

De participant heeft meer moeite met negatief geformuleerde stellingen. Zo maakt hij bij stelling 3 (er mag geen verbreding komen van de A27 bij Amelisweerd) daadwerkelijk een fout door een negatieve formulering: "Ja, het strijd een beetje tegen mijn natuur in, maar toch ben ik het daar wel mee eens. Als het daar elke dag stil staat, is het ook weer niet goed voor het milieu met de uitlaatgassen. Kan beter doorrijden. En het is, wat ik ervan ken Amelisweerd.. Het is een mooi plekje, maar ook wel aardig gecultiveerd. Niet echt een wild natuurgebied." Uit de redenering van de participant blijkt dat hij vindt dat de A27 wel verbreed mag worden. Echter, door de negatieve formulering van de stelling komt hij door mee eens te drukken op een tegenovergestelde positie uit als dat hij eigenlijk bedoelt. Bij stelling 7 over het slopen van sociale huurwoningen in achterstandswijken maakt de participant eenzelfde fout. Hij ziet deze fout echter in en navigeert dus terug in KiesKompas om zijn fout te verbeteren. Negatieve formuleringen leiden in andere gevallen niet tot

daadwerkelijke fouten, maar zorgen er wel voor dat de participant langer moet nadenken over zijn keuze voor een antwoordoptie. Dit is bijvoorbeeld het geval bij stelling 13 en stelling 19.

De participant geeft bij stelling 23 (iedere bijstandsontvanger moet verplicht vrijwilligerswerk doen of worden gekort op zijn uitkering) aan het moeilijk te vinden om over deze stelling te oordelen. De participant oordeelt hierbij over het eerste deel van de stelling, omdat hij zich wel iets kan voorstellen bij het verplichten van vrijwilligerswerk. Hij is het echter oneens over het tweede deel van de stelling, namelijk het korten op de uitkering. De participant zegt hierover in het nagesprek: "Alleen waren er wel een paar vragen bij die dus uh, die tweeledig waren. Die twee kanten op kan. En dan vul ik misschien neutraal in, terwijl ik het misschien wel een belangrijk onderwerp vond." Later in het nagesprek zegt de participant: "Het lijkt mij dat je dan binnen zo'n vraag twee keuzes hebt, terwijl je toch één ding invult." De participant vindt dus dat hij dan over een deel van de stelling moet oordelen, omdat in de stelling twee keuzes tegenover elkaar worden gezet. '

De participant geeft verder in het nagesprek aan de stellingen duidelijk geformuleerd te vinden. Tijdens de observatie lijkt de participant ook geen moeite te hebben met het begrijpen van lange stellingen of begrippen.

De participant geeft in het nagesprek ook aan soms te weinig informatie tot zijn beschikking te hebben gehad bij het invullen van de stellingen. Hij zegt hierover in het nagesprek: "Los dat ik van sommige dingen geen kennis heb, is het wel zo duidelijk als het kan zijn. Het zou wel handig zijn als er wat eh, als er misschien als er aan de zijkant nog wat extra informatie gegeven wordt over thema's waar naar gevraagd wordt. Waarvan ik wel een keertje wat heb gehoord, maar niet meer weet wat het precies was."

De participant vindt dus ook niet dat hij door de stellingen een beter idee heeft van wat er speelt in Utrecht. Hij heeft nog steeds niet meer kennis over de kwesties op een inhoudelijk niveau. De participant geeft aan de onderwerpen van de stellingen wel relevant te vinden.

Partijen: De participant leest de instructie alvorens het scherm in te vullen. De participant ziet de opties 'ik weet het niet' en 'geen mening' niet. Dit geeft hij in het nagesprek ook aan. De participant vult daarom bij partijen die hij niet kent een lage waarschijnlijkheid in. Bij de tweede keer invullen maakt de participant gebruik van 'ik weet het niet' bij de partijen die hij niet kent. Hij zegt hierover: "Ik weet het niet of geen mening.. Lijkt me een beetje hetzelfde. Ik vul gewoon in ik weet het niet bij de kleinere partijen. Te weinig kennis over hun programma." In het nagesprek bevestigt de participant dat hij het onderscheid tussen beide opties niet erg duidelijk vindt: "Is voor mij om het even. Ik weet niet waarom daar nog verschil in zit."

Resultaten: De participant begint bij de eerste keer invullen meteen met het lezen van de uitleg, zodra hij op het scherm aankomt. Echter, omdat deze uitleg te snel verdwijnt, heeft hij geen tijd om de uitleg af te lezen. De participant maakt gebruik van 'Politiek landschap', maar wordt hierbij onderbroken door de pop-up vragenlijst die in beeld verschijnt. De participant kiest ervoor deze wel in te vullen. Hij geeft hierbij aan wel overtuigd te zijn door KiesKompas, omdat hij nu weet dat hij op SP gaat stemmen. De participant geeft in het nagesprek aan de resultaten overzichtelijk te vinden. Hij had tijdens de observatie van de

eerste keer invullen ook weinig moeite om te begrijpen wat zijn eigen positie en de posities van de partijen in het landschap waren.

Analyse-opties: De participant maakt na het lezen van de uitleg gebruik van de optie 'Politiek landschap'. De participant concludeert hierbij echter dat hij alle thema's belangrijk vindt, waardoor zijn positie in het spectrum niet verschuift. De participant maakt uit zichzelf geen gebruik van de analyse-opties. In het nagesprek geeft de participant aan deze opties bij de eerste keer invullen niet gezien te hebben, maar ook geen zin te hebben gehad zich verder te gaan verdiepen omdat zijn interesse in de politiek op dit moment niet bepaald hoog is. De participant geeft in het nagesprek wel aan het goed te vinden dat de analyse-opties er zijn: "Ik vind wel dat het er moet zijn, dat je ernaar moet kunnen kijken." De participant denkt dat hij meer kennis krijgt over de partijen en hun standpunten wanneer hij wel gebruik maakt van de analyse-opties. Ook denkt hij dat daardoor zijn keuze voor een bepaalde partij nog kan veranderen. De participant geeft dat zijn eigen interesse voor de politiek niet altijd even sterk is. Hij zegt dat motivatie om zich wel te gaan verdiepen in de politiek niet door KiesKompas wordt aangewakkerd.

Reden voor gebruik KiesKompas	Uitzoeken waar ik moet gaan stemmen
Begrip politieke kwesties in Utrecht	Niet mee eens
Inzicht in standpunten van politieke partijen	Niet mee eens
KiesKompas motiveert	Helemaal niet mee eens
Het gebruik van KiesKompas	Heeft mijn partijvoorkeur bepaald